

Geri Tepme El Kitabı

Adaletsizliğe Karşı Taktikler

Brian Martin

IRENE PUBLISHING

Geri Tepme El Kitabı

Adaletsizliğe Karşı Taktikler

Brian Martin

Irene Yayınları 2012

İlk kez 2012 yılında yayımlanmıştır.

Irene Yayınları, Sparnas

irene.publishing@gmail.com

ISBN 978-91-978171-4-1 (geri dönüşümlü)

Bu kitaptaki resimlerin çoğu Wikipedia açık kaynaklarından alınmıştır.

* Bu kitabın orjinalinde kullanılan bazı görseller tetikleyici ya da rahatsız edici olabileceği sebebiyle Türkçe çevirisinde kullanılmamıştır.

İçindekiler

Yazarın Notu

Geri Tepme Modeli	5
Geri Tepme Analizi	13
Hazırlık	36
Şimdi ve sonrasında	62
Soru ve cevaplar	73
Alıştırmalar	79
Ek: Canlı kalkanlar ve önleyici geri tepme	83

Yazarın Notu

Şiddetsizlik konusunda çalışmaya ve bu alanı desteklemeye 1970’li yıllarda başladım. Bu konuya özel ilgim toplumsal tasarıma, şiddetsiz yöntemlerin orduları gereksiz kılmasına ilişkindi.

Şiddetsiz eylemin ilgi çekici özelliklerinden biri, şiddetsiz eylemcilere vahşice saldırıldığında bu eylemcilere daha fazla destek verilmesine neden olur. Şiddetsizlik alanında önde gelen araştırmacılardan biri olan Gene Sharp buna “politik jiu-jitsu” adını veriyor.¹ Jiu-jitsu sporunda karşı tarafın kuvveti ve itme gücü kendisine geri dönebilir. Böylece, protestocular şiddetsiz kalarak saldırganın kuvvetini kendisine karşı döndürür ve daha fazla güç elde eder.

Adaletsizliklere karşı mücadeleye dair sayısız vaka vardır. 2000’li yıllarda çok fazla direniş olmayan durumlara daha fazla ilgi duyar oldum. İki meslektaşım -Wendy Varney ve Adrian Vickers- ile birlikte Endonezya askeri kuvvetlerinin gerçekleştirdiği insan hakları ihlallerine baktık. Bazı vakalarda, Doğu Timor’un işgalinde olduğu gibi çok sayıda direniş vardı. Ancak diğer vakalarda ise direniş ilginç biçimde azdı. 1965 yılında Endonezya askeri kuvvetleri komünistleri hedefleyen pek çok araştırmacının buna soykırım dediği bir öldürme kampanyası başlattı. Belki de 800.000 kişi öldü. Endonezya’da görece küçük bir direniş vardı ve daha da şaşırtıcı olan ülke dışındaki öfke düzeyi de çok düşüktü. Bu kan banyosu pek çok anti-komünist hükümet tarafından iyi karşılanmıştı.²

Jiu-Jitsu’nun ne demek olduğunu biliyordum. 1965-1966 yılında öldürülenler şiddet kullanarak direnmemişlerdi. Bu da beni, bazı durumlarda politik jiu-jitsu neden işe yaramıyor diye düşünmeye itti. Belki de jiu-jitsu etkisinin yok edilmesi için saldırganlar birşeyler yapıyor olabilir dedim. Yavaş yavaş, failerin öfkeyi en aza indirmek için kullandıkları yöntemlere ilişkin fikirler geliştirdim. Geliştirdiğim bu çerçevenin Sharp’ın politik jiu-jitsu yönteminden farklı yönleri de olduğu için buna “geri tepme” etkisi adını verdim.

Geçen on yıl içinde geri tepme modelimi çok sayıda vakaya uyguladım. Doğu Timor ve Güney Afrika’daki gibi barışçıl protestoculara yapılan katliamlara kolaylıkla uygulanıyordu. Aynı zamanda normal şiddetsiz eylem çerçevesi dışındaki sansür, cinsel taciz, polis şiddeti, işkence ve soykırım gibi adaletsizliklere de uygulanabiliyordu.³

¹ Gene Sharp, *The Politics of Nonviolent Action* (Boston: Porter Sargent, 1973)

² Brian Martin, Wendy Varney, and Adrian Vickers, “Political Jiu-Jitsu against Indonesian Repression: Studying Lower-profile Nonviolent Resistance,” *Pacifica Review*, Vol. 13, 2001, pp. 143–156

³ Farklı metinler için, bkz “Backfire materials,” <http://www.bmartin.cc/pubs/backfire.html>

Bu el kitabı, geri tepme modelini uygulama amacıyla pratik bir kılavuz olarak hazırlanmıştır. Adaletsizliklere karşı harekete geçen ve atılacak adımların hangisinin en etkili sonuç doğuracağını dikkatlice düşünmek isteyenler içindir.

Geri tepme modeli stratejik ve taktiksel düşünmek için başvurulabilecek basit bir kılavuzdur. Düşünmenin yerine geçmez. Her kim işlevsel bir şeyler yapmak istiyorsa yerele ilişkin bilgilere ve pratik içgörüyü sahip olmalıdır. Her yerde, her durumda işe yarayacak bir başarı formülü yoktur. Modellerin çoğu nelerin dikkate alınması gerektiğine ilişkin birer hatırlatıcıdır.

Bu modelin en önemli mesajı seçenekler hakkında düşünmek ve diğer tarafın yapması muhtemel şeyleri dikkate almaktır. Bu biçimde dile getirildiğinde yeterince açıktır ancak pratikte genelde aktivistler her zaman yaptıkları şeyleri yapmaya devam eder ve kendilerinin yapmak istedikleri ve planladıkları şeyler üzerine düşünür, karşı tarafinkileri değil.

Bölüm 1, geri tepme modelini tanıtıyor. Bölüm 2, geri tepme analizini tarif ediyor: Öfkeyi yaratan adaletsizliğin faileri tarafından kullanılan taktikleri nasıl keşfedeceğiz ve nasıl anlayacağız. Bölüm 3, karşı tarafın yapabileceklerini dikkate alarak bir eylem hazırlama önerisi sunuyor. Bölüm 4, adaletsizlik devam ederken ve temel olaylar sona erdikten sonra yapılacak eylemlere ilişkin fikir veriyor. Bölüm 5, modele ilişkin bazı sorulara yanıtlar veriyor.

Çok az örnek vaka kullandım, polis şiddeti örneği gibi. Kendi örneklerinizi kendiniz düşünmelisiniz özellikle de analiz edebilmeniz için iyi bildiklerinizi. Geri tepme modeli sadece düşünmeniz için bir araçtır, eylem için sunulmuş bir formül değildir. Stratejik düşünmeyi deneyimlemeniz gerekir. Bu nedenle de kendi örnekleriniz üzerine düşünün. Yakınızdaki bir kentte bir nükleer silah patlarsa ne yaparsınız? Hükümetin çok yaygın biçimde yolsuzluğa karıştığını öğrenirseniz ne yaparsınız? Bölüm 6'da bazı örnekler var. Siz de kendi örneklerinizi geliştirebilirsiniz.

Bir konuda iyi olmak istiyorsanız o konunun en zor olan noktaları üzerine epeyce uğraşmanız gerektiğine dair pek çok araştırma var.⁴ İyi bir işlevsel aktivist olmak istiyorsanız bu durumda stratejik ve taktiksel düşünme konusunda epeyce zaman harcamanız lazım. Geri tepme modeli buna yardımcı bir araç olabilir.

⁴ Uzman performansı konusundaki araştırmalar için Geoff Colvin, Talent is Overrated: What Really Separates World-class Performers from Everybody Else (New York: Penguin, 2010); Daniel Coyle, The Talent Code. Greatness Isn't Born. It's Grown. Here's How (New York: Bantam, 2009); David Shenk, The Genius in All of Us: Why Everything You've Been Told about Genetics, Talent, and IQ Is Wrong (New York: Doubleday, 2010).

Web siteme bu konuyla ilgili pek çok makale koydum. Lütfen modele ilişkin bilgi tabanını genişletebilmem için bana kopyalar ya da linkler gönderin.⁵ Özellikle modelin güçsüz veya zayıf yanlarını duymak ilgimi çekiyor böylece belki de modeli modifiye edebilirim. Modeli yıllar içinde geliştirdim ve uyguladım ve zamanla da değişti. Geliştirilebilecek pek çok yer var.

⁵ Email: bmartin@uow.edu.au

Teşekkür

İşbirliği yaptığım, yorumlarıyla, referanslarıyla ve ilham verici pratikleriyle çok sayıda katkıda kişiden inanılmaz şeyler öğrendim. Bazıları da bu el kitabının taslağına dair kıymetli geri bildirimlerde bulundular. Sharon Callaghan, Majken Sørensen and Steve Wright. Özellikle Jørgen Johansen'e yazdığı ek ve coşkulu desteğı için teşekkür ederim.

1.Geri Tepme Modeli

Saldırıları bazen geri teper. Saldırıları için zarar verici olabilir. Aslında, o kadar felaket bir hale gelebilir ki keşke hiçbir şey yapmamış olsaydık derler.

- 1991’de polis, yakalanmamak için hızla kaçan Rodney King adında bir motosikletliyi dövdü. Dayağa ilişkin bir videonun televizyonda yayınlanması üzerine izleyiciler çok öfkelenildi ve kamuoyu polise verdiği desteği geri çekti. Dayak, polise geri tepti.
- 1990’da McDonalds, “McDonalds’da neler oluyor?” başlıklı bildirimleri üzerine Helen Steel ve Dave Morris adında iki anarşisti dava etti. Kamuoyu, davanın açılmasını çok adaletsiz buldu ve Steel ile Morris’i desteklemek üzere çok geniş çaplı bir kampanya başladı. Bu McDonalds için bir halkla ilişkiler felaketi idi. Steel ve Morris’i dava etmek McDonalds’a geri tepti.
- 2004’te medya, Abu Gharib cezaevinde bulunan Iraklı tutukluların işkence gördüğüne dair haberler yayınladı. Fotoğraflar ABD’de cezaevi gardiyanlarının tutuklulara bir yandan işkence edip onları aşağılarken bir yandan da güldüklerini gösteriyordu. Fotoğrafların yayınlanması ile ABD hükümetinin itibarı kötü biçimde etkilendi özellikle de Ortadoğu’da. İşkence, Amerikan ordusuna geri tepti.
- 1991’de, binlerce protestocu Endonezya hükümetini barışçıl biçimde protesto etmek üzere Doğu Timor Dili’de bir cenaze törenine katıldı. Cenaze alayı Santa Cruz mezarlığına girdiğinde Endonezya birlikleri aniden ateş açtı ve yüzlerce insan öldü. Batılı gazeteciler oradaydı ve bu katliamı kaydettiler. Bu tanıklar ve video kayıtları Doğu Timor özgürlük hareketine verilen uluslararası desteği inanılmaz ölçüde artırdı ve on yıl sonra gelen özgürlüğün temellerini oluşturdu. Barışçıl protestocuların katliamı Endonezya hükümetine geri tepti.

Bu vakaların her biri bir adaletsizlikle ilgili: polisin uyguladığı zulüm, sansür, işkence, katliam. Her bir vakada saldırıda bulunanlar -polis, McDonalds, Amerikan cezaevi gardiyanları, Endonezya birlikleri- hedeflerine zarar verdiler. Fakat saldırılar nihayetinde hem kendilerine hem de işbirlikçilerine çok daha büyük zararlar vererek geri tepti.

Geri tepmeler, adaletsizliğe karşı ortaya konan çabaları desteklemek için çok kıymetli olabilir. Ancak şöyle bir sorun var ki saldırıların pek çoğu geri tepmez. Polis tarafından gerçekleştirilen dövme eylemlerinin pek çoğu ya çok az ilgi çeker ya da hiç. Karalama eylemlerine karşı açılan davalar bilinmez bile. İşkencelerin çoğu gizli ortamlarda yapılır.

Hatta öyle ki, saklamak son derece zor olduğu halde katliamlar bile çok az rahatsızlık yaratır.

Peki ne oluyor? Bazı saldırılar geri teperken neden bazıları geri tepmiyor?

1991 yılında, Sebastiano Gomez'in mezarına doğru yürüyenerlere yapılan katliam.

1960 yılında Güney Afrika'da ırkçı yasalara karşı tüm ülkede protestolar vardı. Sharpenville'de polis barışçıl protestoculara ateş açtı ve yaklaşık yüz kişi öldü. Polis ve hükümet, buna karşı oluşan öfkeyi düşürmeye çalıştı ancak bu katliam Güney Afrika hükümetinin itibarını uluslararası düzeyde ciddi biçimde zedeledi.

Geri tepme modeli saldırıları analiz etme yoludur. Adaletsiz olduğu düşünülen bir meseleyle ilgili öfkeyi artırmak ya da azaltmak için taraflarca atılan adımları ve eylemleri mercek altına alır.

Bu model insanlara ne yapacaklarını söylemez. Aktivistler kendi kültürel koşullarını daha iyi bildiklerinden kendi durumları ile ilgili karar vermek onlara düşer. Bu model olması muhtemel ya da olabilecek şeylere dikkat çeken bir araçtır. Aktivistlere, seçimler yaparken akılcı olmaları konusunda yardımcı olur.

Geri tepme modeli, diğer herhangi bir model gibi, bir araçtır. Başarıyı garanti etmez. En iyi stratejiye sahip bir ordu düşünün. Ne ala...ama birliklerinin sayısı çok azsa, hiç eğitim yapmamışlarsa ve çağ dışı silahları varsa ne kadar iyi bir stratejisi olursa olsun başarıya ulaşma şansları çok azdır. Aynı şekilde, geri tepme modeli aktivistlere daha iyi stratejiler geliştirme konusunda yardımcı olur ancak başarıyı garantilemez. Basitçe ifade etmek gerekirse, bu model sadece çok daha kapsamlı süreçler içinde kullanılabilir bir unsurdur.

Geri tepme: Temel noktalar

Güçlü bir grup ne zaman adaletsiz bir şey yapsa, doğacak kitlesel tepkiyi azaltmak üzere çeşitli eylemlerde bulunabilir.

- Saldırıların üzerini örter.
- Hedefi değersizleştirir.
- Olan biteni yalan söyleyerek, indirgeyerek, suçlayarak ve bir çerçeveye oturtarak yeniden yorumlar.
- Resmi kanalları kullanarak adil olduğu görüntüsü verir.
- İlgili kişilere gözdağı verir ya da ödüllendirir.

İşkence, evrensel olarak mahkûm edilen bir eylemdir bu nedenle hükümetler ne zaman işkence yapsa kamuoyu tepkisini azaltmak için yukarıdaki tekniklerden bir ya da daha fazlasını kullanır.

Saldırıların üstünün örtülmesi

Hükümetler işkenceyi genel olarak gizli biçimde yaparlar. Bazen işkenceciler, az iz bırakan yöntemler kullanırlar.

Eylem gizli olduğunda dışarıdaki insanlar bu eylemden haberdar bile olmaz ve dolayısıyla ilişkilenebilirler de.

Hedefin değersizleştirilmesi

Hükümetler, gözaltına alınan kişilerin terörist, suçlu, yıkıcı ya da başkaca istenmeyen türden kişiler olduklarını ileri sürerler. Böylece tehlikeli, alçak ya da düşük statüde olduğu öngörülen bu kişilere yapılan işkence çok da kötü bir şey olarak görülmeyebilir.

Olan bitenin yalan söyleyerek, indirgeyerek, suçlayarak ve yeni bir çerçeveye oturtularak yorumlanması

Dışarıdaki insanlar işkence yapıldığını iddia ettiklerinde hükümetler yapılmıyor der; yalan söylerler. Gözaltında olan kişilere gayet iyi davranıldığını iddia ederler.

Uyutmama, suya sokma, izolasyon gibi belli yöntemlerin kullanıldığının bilindiği durumlarda hükümetler, bunların o kadar da kötü olmadığını söyler; hiç kimse ciddi bir zarar görmemiştir. Sonuçların da o kadar zarar verici olmadığı belirtilir: indirgenir. İşkence yöntemleri, işkence sözcüğü dışında herhangi bir biçimde adlandırılır; aşağılama ya da taciz denebilir. Kullandıkları dil, işkencenin ciddiyetini en aza indirmek üzere değiştirilir.

Hükümetler bazen işkenceyi, gardiyanların yetkilerini aşarak yaptıkları eylemler olarak adlandırır; gardiyanlar suçlanır ki üst düzey yetkililer sorumlu tutulmasınlar.

Hükümetler, bilgiye acilen ulaşılması gerektiği ve bunun için kullanılan sorgulama yöntemlerinin meşru olduğunu söylerler. Bu onların bakış açısıdır. Bu bir çerçeve ya da dünyaya bakma biçimidir. Olan biteni belli bir bakış açısından sunmak yani çerçevelemektir.

Adalet görüntüsü vermek için resmi kanalların kullanılması

Hükümetler, işkence iddialarının sürekli ve ısrarlı olması durumunda, nadiren de olsa soruşturma yürütürler ya da sorumlular hakkında soruşturma başlatırlar. Soruşturmalar ve yargılamalar genelde amirlere değil daha alt düzeyde yer alanlara ve daha az ceza gerektiren fiillere odaklanır. Adalet yerini bulmuş gibi görünürse de bu sembolik bir şeydir.

Resmi kanallar kamu denetçileri, mahkemeler, soruşturma komisyonları, uzman kurulları, giderim usulleri ve bu tür meselelerle ilgili resmi süreçleri içerir. Resmi kanallar genellikle kamuoyunun öfkesini azaltır çünkü insanlar sorunların gerçekten ele alındığını düşünürler. Resmi kanallar yavaştır, insanların öfkesi de zaman geçtikçe azalır. Resmi kanallar, avukatlar gibi uzmanlara ihtiyaç duyan ve dışarıdakilerin dâhil olma gücüne sahip olmadıkları karmaşık süreçlerdir.

İlişkili kişilere gözdağı verme ya da ödüllendirme

İşkencenin kendisi bir sindirme biçimidir. İşkenceye maruz kalmış insanlar daha fazla işkence görmemek için yaşadıklarını anlatmaktan korkabilirler. Baskıcı yönetimlerin olduğu ülkelerde aile üyeleri, arkadaşlar, gazeteciler, insan hakları grupları gibi başkaları da hedef haline gelebilecekleri için işkenceyi protesto etmek tehlikeli olabilir. Öte yandan hükümetin talimatlarını yerine getiren görevliler de terfi ya da ikramiye gibi yöntemlerle ödüllendirilebilirler.

Sindirme, haksızlıklara karşı yükselen öfkenin dışa vurumunu engeller. İnsanlar, başlarına bir şeyler gelmesinden korkar. Ödüllendirilme olasılığı ise sessiz kalmayı ya da fiillerin parçası olmayı teşvik eder.

Haksızlıklara karşı öfkenin azaltılmasına dair 5 yöntem ve bunların bir olayla nasıl ilgili olduğu, olayın nasıl algılandığı, olaya nasıl tepki verildiği

Adaletsizliklere karşı duyulan öfkenin azaltılması için kullanılan bu beş yöntem karşısında ne yapılacak? Cevap: Her birine karşı çıkmak.

İşte karşı çıkmanın yolları:

- Ne olup bittiğini ortaya koyun.
- Hedefi doğrulayın/onaylayın: kime ya da neye saldırılmışsa onun pozitif yönlerini gösterin.
- Olayları “adaletsiz” olarak yorumlayın.
- Destekleri harekete geçirin. Resmi kanallardan uzak durun ya da güvenmeyin.
- Gözdağına da ödüllendirmeye de karşı çıkın.

Ne olup bittiğini ortaya koyun.

İşkenceye karşı çıkanlar işkenceyi belgeleyebilir ve dünyaya duyurabilir. Üzeri örtüleni/saklanana ortaya çıkarmak Uluslararası Af Örgütü'nün kullandığı temel bir yöntemdir. Özellikle fotoğraflar bu anlamda çok etkilidir.

Hedefi doğrulayın/onaylayın: Kime ya da neye saldırılmışsa onun pozitif yönlerini gösterin.

İşkence gören kişilerin birer insan olduğunun gösterilmesi gerekir. Fotoğraflar ve kişisel bilgiler, işkence görenlerin de diğer insanlar gibi birer birey olduğunu göstermeye ve onur kırıcı etiketlemelere ve psikolojik imajlara karşı çıkmaya yardımcı olur.

Olayları “adaletsiz” olarak yorumlayın.

Aslında neler olup bittiğine (yalanlara karşı çıkmak için), işkencenin zarar verici etkilerine (indirgemeye karşı çıkmak için), gerçekte kimin sorumlu olduğuna (suçlamalara karşı çıkmak için), işkencenin yarattığı tahribata ve işkenceyle bilgi almanın adaletsiz olduğuna (çerçevelemeye karşı çıkmak için) dair bilgi edinilebilir.

1986 yılında Çernobil nükleer santralinde kaza gerçekleşikten sonra Sovyet Hükümeti tepkileri azaltmak için pek çok yöntem denedi ancak büyük ölçüde başarısız oldu.

Destekleri harekete geçirin. Resmi kanallardan uzak durun ya da güvenmeyin.

Destekleri harekete geçirmek, başkalarının da olayları sizin gözünüzden görmesi, kampanyalarınıza katılması ve işkenceyi protesto etmesi demektir. Bu, adaletsizliklere karşı çıkmak için öfkenin temel kullanım biçimidir. Resmi kanallara başvurmak genelde öfkeyi azaltır bu yüzden bu yollara başvurmaktan kaçınmak iyi olabilir ya da en azından bunlardan medet ummamak en iyisidir.

Gözdağına da ödüllendirmeye de karşı çıkın.

Bazı insanlar, örneğin işkence hakkında konuşarak gözdağına karşı çıkma ihtiyacını duyar. Gözdağına belgelemek ve görünür hale getirmek işe yarar; daha fazla öfke yaratır ve geri tepme mekanizmasının işleyişine yardımcı olur.

Bu beşli modeli kullanmak, gelen saldırıların geri tepme olasılığını artırır. Bununla birlikte mücadelenin sonuçları çok farklı etkenlere bağlıdır.

Bu modele neler dâhil değil?

- Yöntemlerin seçimi: Adaletsizliği ortaya koymak, değersizleşmeye karşı çıkmak ya da başka bir şey için daha fazla mı çaba gerekir? Hangi yöntemin kullanılacağına, buna katılanların, içinde bulunulan koşulları da dikkate alarak karar vermesi gerekir.
- Zamanlama: Adaletsizliği ortaya koymak için en iyi zaman nedir? Basının doğal bir afetle ya da bir ünlü hikayesiyle ilgilendiği zaman olmasa gerek ya da sosyal hareket öfkenin avantajlarından yararlanmaya hazır değilse onlar için doğru bir zaman olmamalı. Doğru zamanı seçmek çok önemlidir.
- Yerele dair bilgi: Bir meseleyle derinden ilgili olan kişiler tarih, sosyal dinamikler, argümanlar, kişiler ve başkaca konularda olağanüstü birikime sahiptir. Geri tepme modeli sadece genel bir çerçeve sunmaktadır. Yerel bilgi neyin, ne zaman yapılmak istendiğine dair içgörü sağlar.
- Kültür ve değerler: İnsanların neyi adil, neyi adaletsiz olarak değerlendirdiği onların kültür ve değerlerine göre değişir. Bu model şeylerin andaki durumunu dikkate alırsa andaki inanışlar ve davranışlar. İnsanların adaletsizliğe ilişkin inançları değişirse, ki bu bazen kampanyalar sonucunda olur, adaletsizliğe karşı duyulan öfkenin zemini de değişecektir.

- Uzun-erimli değişim: Bu model, eylemlere tepki vermekle ilgilidir. Uzun dönemde gerçekteşecek değişimlerle ilgili değildir.

Bu model size nasıl yardımcı olabilir?

- Pek çok aktivist genelde ne yapacakları üzerine düşünür- bir yürüyüş yapmak ya da bir kampanya başlatmak gibi-. Geri tepme modeli ise karşıdakilerin ne yapacakları üzerine odaklanır. Özellikle de onların adaletsizlikler karşısında gelişecek öfkeyi azaltmak için kullanacakları taktiklerine dikkat çeker.
- Bazı aktivistler yasal kanalların bir çözüm sunduğunu düşünür. Örneğin, hükümetin bir araştırma başlatması için kampanya düzenlerler. Bu model, yasal kanalların özellikle de öfkeyi nasıl azalttığına onların eksik yönlerine dikkat çeker.
- Genelde aktivistler, adaletsizliklerin otomatik olarak öfke yarattığını düşünür. Örneğin polis protestocuları döver ya da hükümet yasayı çiğnerse aktivistler, bunların ne kadar adaletsiz olduğunu herkesin gördüğünü zannederler. Bu model, (adaletsizliği yaratan) çok güçlü failerin, öfkeyi azaltmak için çok farklı yöntemler kullandığını gösterir.

2. Geri Tepme Analizi

Cinsel taciz, haksız biçimde işten çıkarılma, çevre felaketi, kitlesel bir katliam gibi kötü bir durum gerçekleşir. Geri tepme analizi mücadelenin, insanların geliştirecekleri tepkiler üzerinden incelenmesidir.

İnsanlar kötü şeylere genellikle kaygılanarak, kızarak, mutsuz olarak ya da öfkelenerek tepki verirler.⁶ Ben, -diğer tanımlamalar da uygun olsa bile- çoğunlukla “(adaletsizliklere karşı) öfke” kelimesini kullanacağım.

Geri tepme analizinde odak noktamız taktiklerdedir. Taktikler eylemlerdir yani insanların yaptıkları şeylerdir. Geri tepme analizinde olayların neden gerçekleştiğini açıklamak o kadar da önemli değildir.

Taktiklere bakarken de odak noktamız (adaletsizliğe karşı) öfkenin nasıl arttığı ve azaldığıdır.

Geri tepmeyi neden analiz edersiniz ki? Hepsinin ötesinde olay olmuş bitmiş ve artık yapılabilecek bir şey kalmamıştır. İlk olarak bir analiz, faillerin kullandıkları taktiklere ve nasıl işlediğine ilişkin bir içgörü sağlar ki böylece bir sonraki sefere daha hazırlıklı olunur. İkincisi, geri tepme analizi, ortaya çıkacak öfke üzerine nasıl bir mücadele kurulacağına ilişkin insanların farkındalığını artırır, içgörü sağlar. İnsanlar güçlü faillerin kullandığı -genellikle sindirme, gizleme ve değersizleştirme- teknikleri öğrenirken saldırının hedefinde bulunanlara sempati duymaya başlayabilirler.

Bu bölümde sizlere geri tepme analizinin nasıl yapılacağını anlatacağım. İlk başlık bilgi toplama üzerine. Bunun nasıl gerçekleşeceğine ilişkin üç örnek vereceğim. Daha sonra, gizleme/üstünü örtme, değersizleştirme, yeniden anlamlandırma, resmi kanallar ve sindirme/ödüllendirme kategorileri altındaki taktikleri sınıflandıracam. Son olarak da bir geri tepme öyküsünün nasıl yazılacağını anlatacağım.

Bilgi toplama

Geri tepme analizi yapmak için elinizde birçok bilgi olması gerekir. Bunlar kitaplardan, bloglardan, röportajlardan, kişisel gözlemlerden oluşabilir. Diyelim ki büyük bir yürüyüşe polislin saldırması ve gözaltılar yaşanması sürecindeki taktikleri analiz edeceksiniz. Haberler, bloglar, fotoğraflar ve röportajlar gibi materyalleri yani bilgi içeren herhangi bir

⁶ Bazen insanların tepkileri apatik ya da kederli olabilir ancak bunlar kötü bir şeyi alt etmek için pek de kullanışlı duygular değildir.

şeyi toplayabilirsiniz. Yürüyüş 1915'te gerçekleşmişse, hiç kimse hayatta olamayacağı için arşiv taraması yapacaksınız. Ama belki de çocuklar/torunlar veya olaya ilişkin öyküleri dinlemiş olan başkaları da olabilir.

Yürüyüş yakın zamanda gerçekleşmişse orada bulunmuş olanlarla konuşabilirsiniz. Yüzlerce ve hatta binlerce insan olabilir. Aynı şekilde, yürüyüş büyük bir haber haline gelmiş olabilir ki bu durumda basından yüzlerce bilgiye erişebilirsiniz. Tabii ki her türlü bilgiyi toplamanız gerekmez, sadece yeteri kadar olsun. Buna sonra döneceğim.

Mümkünse her iki taraftan da bilgi toplamalısınız: Protestocular ve polis. Polisin basına yaptığı açıklamaları, polisten alıntı yapan haberleri, polis bültenlerini tarayın. Hatta polisle görüşme yapmayı da bir gözden geçirin. Farklı perspektiflerden bilgi almak, kullanılan taktiklere ilişkin daha fazla içgörü sağlayacaktır. Dahası, farklı kaynaklar kullandığınızda analiziniz daha güvenilir olacaktır.

Bazı durumlarda birden fazla taraf olacaktır. Belki politikacıların veya basında yer alan yorumcuların protestocular veya polislerden farklı görüşleri olabilir. Burada üç örnek üzerinden geri tepme analizi için nasıl bilgi toplanacağını açıklayacağım.

Örnek 1: Rodney King, 3 Mart 1991

Los Angeles polisi, Rodney King adında alkollü araba kullanan ve polisten kaçan bir adamı tutukladı. Tutuklama sırasında polis King'e elektroşok verdi ve pek çok kere vurdu. Kullanılan şiddet civardaki binalardan birinde yaşayan bir komşu tarafından videoya çekildi ve sonra televizyonda gösterildi. Bu durum polis şiddetine karşı büyük bir öfke yarattı.

Geri tepme için bir örnek olarak King'in dövülmesi olayını araştırmaya karar verdim. Vaka çok uygundu ve kamuoyu tepkisi oluşturmak ya da azaltmak için pek çok tekniği gösterebileceğim malzeme çıkacağını düşündüm -ve haklıydım. King'in dövülmesi ile ilgili yaklaşık on tane kitap edindim. Bazıları King'in tarafından, bazıları polis açısından bakıyor, bazıları da çok iyi bir pozisyon ortaya koyamıyordu. Kitapları okurken, kamuoyu tepkisi doğuran her yöntemi not aldım. Örneğin 'polislerin sessizlik kuralı' ile ilgili bir şey okudum. Bu, bir polis memurunun, şiddet kullanan bir başka polis memurunu hiçbir zaman ihbar etmemesi ile ilgili yazısız bir kuraldı. Olayda 20 polisin görevli olduğunu ancak bir tanesinin bile bir sorun rapor etmediğini öğrendim. Bu, (olayın) üstünü örtmeye uygun bir örnekti. Polislerin sessizlik kuralı, kullanılan şiddet ne kadar orantısız olursa olsun, bu 20 polisten hiçbirinin ne gördüklerini açıklamayacakları anlamına geliyordu.

Rodney King'in dövülmesinin video görüntüleri

Çok fazla yazılı malzeme olduğu için röportaj yapmamaya karar verdim. Sonuçta muhabirler ve araştırmacılar tüm kilit kişilerle, bazıları oldukça derinlikli olacak şekilde konuşmuşlar ve yazıya dökmüşlerdi. Bu belgelerden faydalanabilirdim. Bazı kaynaklar arasında küçük detay farklılıkları vardı, bu nedenle bu noktalarda hangisini baz alacağıma karar vermem gerekti.⁷

Örnek 2: 2001 yılında Ted Steele'in işten çıkarılması

2001 yılında, biyoloji profesörü olan Ted Steele, benim de çalıştığım üniversite olan Wollongong Üniversitesi'nde işten çıkarıldı. Steele, basına "kayıрма" hakkında konuşmuş ve bazı öğrencilere kasti olarak daha yüksek notlar verildiğini söylemişti. Dekan yardımcısı, hiçbir uyarı olmaksızın Steele'i işten çıkardı. Bu olay medyada büyük yankı buldu ve Steele'in ifade özgürlüğüne sahip olduğu belirtildi. İşten çıkarma, kayda değer bir süre boyunca üniversite için kötü reklam oldu ve itibarını zedeledi. Yani, geri tepti.

Normalde, kişisel olarak ilişkim bulunan hiçbir organizasyonu vaka analizi olarak ele almayı tercih etmem. Zira dışarıdan bakan bir göz olarak bağımsız yargılara varmak her zaman daha sağlıklıdır ve daha güvenilir olur. Ancak pek çok vaka ve medya ilgisine rağmen kimse konuyu derinlemesine analiz etmedi, dolayısıyla bu olay ile ilgili bir makale yazmaya karar verdim. Bunu yapmak istememin bir nedeni de Biyoloji Bilimleri Departmanına hak ettiği değeri vermektir çünkü Steele'ye ilişkin iddialar ve işten çıkarılması üzerine doğan öfkenin arasında kalmışlardı. Konuyla ilgili çok fazla basılı malzeme vardı, röportaj yapmaya gerek

⁷ Brian Martin, "The beating of Rodney King: the dynamics of backfire," *Critical Criminology*, Vol. 13, No. 3, 2005, pp. 307-326.

görmedim. Ancak üniversitede çalışan bir akademisyen olarak bir avantajım vardı; yıllar öncesine kadar Steele tarafından ya da başkası tarafından yazılmış e-postalara erişebiliyordum. Özellikle de Steele'in üniversite yönetimine attığı e-postalara. Ayrıca, Avustralya'dan pek çok akademisyenin katıldığı Ulusal Yükseköğretim Sendikası tarafından düzenlenen önemli bir toplantıya katılma şansım oldu. Burada Steele'in desteklenmesi de tartışılan konulardan bir tanesiydi. (Steele'in biyoloji bölümündeki çalışma arkadaşlarının büyük bir kısmı onu desteklemek istemiyordu). İşten çıkarma ile ilgili yazım gazetede basıldıktan sonra daha fazla insan benimle olay hakkında konuşmaya başladı ve daha fazla bilgi toplama şansım oldu. İddiaları her zaman birden fazla insan ile teyit ettim.

Makalenin taslağını yazdıktan sonra bütün önemli aktörlere gönderdim. Buna Steele, dekan yardımcısı, Biyoloji Bilimleri bölümünün üyeleri ve sendika yetkilileri dâhil. Yalnızca bazıları yanıt verdi ve onların geri bildirimleri bazı noktaları yeniden düzenlememi sağladı. Çünkü olay günceldi ve ne söylediğim konusunda ekstra dikkatli olmam gerekiyordu.⁸

Örnek 3: Gaza'ya Özgürlük Filosu, 2010

2010 yılı Mayıs ayında, 6 gemiden oluşan bir filo İsrail hükümetinin ambargosuna karşı çıkmak amacıyla Gazze'ye insani yardım götürmek üzere yola çıkmıştı. Filoya saldıran İsrail komandoları 9 yolcuyu öldürmüş ve kalanları tutuklamıştı. Saldırı tüm dünyada medyada yer buldu ve İsrail hükümeti için korkunç bir halkla ilişkiler felaketine dönüştü.

Yorumlar genelde ne olup bittiği ve haklı bir tarafı bulunup bulunmadığı üzerineydi. İsrail hükümetinin kamuoyu tepkisini yumuşatmak için kullandığı geri tepme taktikleri üzerine kısa bir analiz yazmaya karar verdim. Üzerinde çalışabileceğim basından pek çok malzemenin yanı sıra filoya katılanların internete koydukları materyaller vardı. Hepsini

⁸ Brian Martin, "Boomerang of Academic Freedom", Workplace: A Journal for Academic Labor, Vol.6, No.2, June 2015

okumadım, çünkü fazla zamanım yoktu ve aylar içinde değil birkaç hafta içinde tamamlamak istiyordum. Şüphesiz, İsrail hükümetinden ve filodaki yolculardan daha fazla kaynak sağlanması halinde analizim daha iyi olabilirdi. Ama yine de amacıma hizmet eden, yani kısa ve hızlı bir analiz yazmamı sağlayacak çok malzeme vardı.⁹

Bilgi ve bilginin niteliği

Bir geri tepme analizi yapabilmek için ne olup bittiğine dair bilgiye ihtiyacınız var. Bu her zaman kolay değildir. Rodney King'in dövülmesi ya da filolara saldırı gibi yankı bulmuş popüler vakalarda her zaman kamuya açık çok fazla bilgi vardır. Diğer durumlarda ise, örneğin lokal bir aktivistin tutuklanması gibi, ilgili kişilerle konuşmadığınız sürece fazla bilgi bulmak mümkün olmayabilir. Muhtemelen polis sizinle konuşmak istemeyebilir ya da bilgi vermeyebilir.

Bilgi alsanız bile bunun niteliğini kontrol etmeniz gerekir. İnsanlar size yalan söyleyecek, önemli bilgileri saklayacak ya da sizi bu konuda konuşmaktan caydırmak için bilgi sızdırma, yanlış bilgi verme gibi yollarla gözünüzü korkutmaya çalışacaklardır. Uydurma hikayeler üreterek gerçekte olanı karmaşıktırabilir ya da değiştirebilirler. Bu nedenle bilgi topladığınızda, bir araştırmacı gazetecinin ya da araştırmacının uyguladığı önlemleri almalısınız. Kanıtın kalitesini değerlendirin: Kaynağın güvenilirliğini sorgulayın ve aynı bilgiyi birkaç farklı bağımsız kaynaktan sağlamaya çalışın. Yani bilgi toplamaya başladığınızda bir araştırmacının alacağı genel önlemlerinizi alın. Bir hikâye yaratmaya başladığınızda bazı noktalarda özellikle dikkatli olmanız gerekir. Özellikle (olayın) üstünü örtme ve gözdağı konusunda ki bilgi şaşırtma (deception) ve aldatma en çok bu iki alanda gerçekleşir.

Taraf seçmek

Son derece güçlü şekilde ifade edilen, tutkuyla savunulan, basit noktalarda tartışma yaratan bakış açılarına hazırlıklı olmanız gerekir. Örneğin 1994 yılındaki Ruanda soykırımı, çoğu zaman Tutsi'lerin Hutu'lar tarafından toplu olarak öldürülmesi olarak sunulur. Ne var ki aslında pek çok ılımlı görüşe sahip Hutu da öldürülmüştür. Katliam sadece etnik temelli değil aynı zamanda politikti de. Bir diğer zorluk ise Tutsi yönetimindeki Ruanda Vatansever Cephe (RPF) tarafından gerçekleştirilen ölümlerdir. Bazı RPF sempatanları, Tutsi'lerin de öldürme eyleminde bulduklarına dair bir imadan dahi rahatsız olurlar.

⁹ Brian Martin, "Flotilla Tactics:How an Israeli Attack Backfired," Truthout, 27 July 2010.

Katiller tarafından açılan derin kesikler Murambi okulunda bir odayı dolduran kafataslarında net biçimde görülüyor.

Bu gibi farklı görüşler varken geri tepme analizi nötr olamaz. Soykırım esnasında Ruanda hükümetinin kamuoyu tepkisini azaltmak için uyguladığı geri tepme taktiklerine¹⁰ odaklanabilir ya da RFP'nin bazı üyelerinin şiddet içeren eylemlerini örtbas etmek için izlediği yöntemlere bakabilirsiniz. Ya da ikisini birden yapabilirsiniz. İkisini birden ele alsanız bile bir tarafın eylemlerine ilişkin bilgi diğerine kıyasla daha fazla olacağı için ya da bir tarafın eylemleri diğerine kıyasla belirgin şekilde daha zalim olduğu için¹¹ elinizdeki analiz her durumda dengesiz olacaktır.

11 Eylül saldırıları da bir geri tepme süreci olarak analiz edilebilir. El-Kaide teröristleri toplumda yaratacağı öfkeyi önlemek için neredeyse hiçbir şey yapmadılar. Eylemleri açıkladı; eylemin kimin tarafından yapıldığının üzeri biraz örtülmeye çalışıldıysa da eylemin kendisine dair bu yönde pek çaba gösterilmedi. El-Kaide'nin, kurbanları değersizleştirme kapasitesi olmadığı gibi resmi kanallara neredeyse hiç erişimi yoktu. El Kaide'nin 11 Eylül'den sonra, daha fazla göz korkutabilecek kapasitesi de çok azaldı. Diğer yandan 11 Eylül'den 6 ay sonra, Ekim 2011'de Afganistan'ın bombalanması, bir karşı saldırı olarak gerçekleştirildi ve pek çok sivilin katledilmesine rağmen Batı dünyasında 11 Eylül'e kıyasla çok az öfke yarattı. Bir geri tepme analizi yapmak için bir seçim yapmanız gerekir. 11 Eylül, Afganistan'ın bombalanması ya da başka bir olayı ele alabilirsiniz.

¹⁰ "Managing Outrage Over Genocide: Case Study Rwanda," çalışmada yaptığım buydu. Global Change, Peace & Security, Vol. 21, No. 3, 2009, syf. 275-290.

¹¹ Brendan Riddick, "The bombing of Afghanistan: The Convergence of Media and Political Power to Reduce Outrage," *Revista de Paz y Conflictos*, No. 5, 2012, syf. 6-19.

1968 yılı Indochina savaşı sırasında ABD silahlı güçleri yüzlerce Vietnamlı sivili My Lai köyünde katletti. Bir yıl boyunca üstü örtülen katliam nihayet ortaya çıktığında ABD hükümetine ve savaş politikalarına büyük bir tepki doğurdu.

Sınıflandırma yöntemleri

Beş yöntem – üstünü örtme, değersizleştirme, yeniden yorumlama, resmi kanallar ve gözdağı/ödüllendirme öfkeyi azaltmak için mümkün olan yolları sınıflandırmaya yardımcı olur. Bu beş yöntemle ilgili kutsal bir şey yok, birbirleriyle örtüşebilir, birleşebilir ya da alt kategorilere bölünebilirler. Ancak, birbirlerinden farkları üzerine düşünmek faydalı olacaktır.

Üstünü örtme, insanların herhangi bir şeyin farkına varmasını engelleyecek her şey olabilir. Gizleme ya da saklama olarak da adlandırılabilir.

Üstünü örtme, insanların öfkelenmesini önlemenin çoğu zaman en etkili yoludur. Kimse bir cinayetten haberdar değilse bu konuda sinirlenmez. Pek çok taciz vakasında üstünü örtme uygulanan ilk yöntemdir. Böylece diğer yöntemlere gerek dahi kalmaz. Ancak olayın üstünü örtme başarısız olursa o zaman saldırganlar diğer teknikleri kullanacaklardır.

Üstünü örtme, kitlelerle ilgilidir. Örneğin bir gazeteci bir yolsuzluk skandalından haberdar olabilir ancak ana akım medya bunu haber yapmazsa genel kamuoyunda bir karşılık bulmaz.

Sansür çoğu zaman üstünü örtme ile aynı şey değildir. Sansür aktif olarak bir bilgiye ya da başka bir şeye kanunen erişimin engellenmesidir (ancak bazen sansürün üstü örtülür, yani bilginin sansürlendiği bilinmez). Sansür ve üstünü örtme farklı şekillerde işler.

27 Aralık 2009'da Afganistan'ın Kunar Eyaletinin Narang bölgesinde Batılı askerlerin de dahil olduğu çatışmalar sırasında sekizi okul çağında çocuk olmak üzere 10 sivil öldürüldü.

Örneğin polis tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemleri kamuoyu tarafından bilinmez.¹² Şiddet eylemine dâhil olan polisler bundan hiç kimseye bahsetmezler, belki yalnızca başka polislerle ama onlar da gizliliği korur. Şiddete maruz kalan kurbanlar ise utandıkları için ya da daha fazla şiddet görmekten korktukları için (bu gözdağı verme yönteminin bir sonucudur) kimseye söyleyemeyebilirler. Basın bu şiddetten haberdar olduğunda da haber yapmayabilir çünkü polisin bakış açısını benimsemiştir (bu da çerçevelemenin bir biçimi olarak yeniden yorumlatma taktiğidir). Polisin uyguladığı şiddete resmen bir sansür uygulanmasa da buna ilişkin bilgi çok sınırlıdır. Bu, fiili bir üstünü örtmedir ama birçok sürecin bir araya gelmesiyle oluşur.

Değersizleştirme bir düşüncenin ya da kişinin statüsünün/itibarının düşürülmesidir. Irkçılık ya da cinsiyetçilik gibi önyargılar değersizleştirmenin formlarıdır ve bazen kültürel kodların içine işlerler. Değersizleştirme aktif bir süreç de olabilir. Örneğin; birini kötü, suçlu ya da terörist olarak yaftalamak. Bir başka değersizleştirme yöntemi zarar verici bilgi yaymaktır, örneğin çok tanınmayan bir kuruluşa üyelik hakkında yanlış bilgilendirme yapmak gibi.

¹² Regina G. Lawrence, *The Politics of Force: Media and the Construction of Police Brutality* (Berkeley: University of California Press, 2000); Charles J. Ogletree, Jr., Mary Prosser, Abbe Smith, and William Talley, Jr.; Criminal Justice Institute at Harvard Law School for the National Association for the Advancement of Colored People, *Beyond the Rodney King Story: An Investigation of Police Misconduct in Minority Communities* (Boston: Northeastern University Press, 1995).

Değersizleştirmenin işlevi, hedefi değersiz göstermek ve böylece ona yapılan hiçbir eylemin kötü gözükmemesini sağlamaktır. Bazı insanlar bir teröristi dövmenin ya da hapse atmanın sorun olmadığını düşüneceklerdir- bu durumda onları protestocular ya da çevre aktivistleri diye tanımlamak yerine terörist demek daha etkilidir. Değersizleştirme, geri tepmenin söz konusu olmadığı zamanlarda da sıkça kullanılır. İşsiz insanlar “tembel”, tecavüze uğrayan kadınlar “sürtük” olarak nitelendirilir. Bunlar kurbanı suçlamanın örnekleridir.¹³ Protestocular güruh, kiralanmış kitle, memnuniyetsizler, suçlu ya da terörist olarak adlandırılır.

Yeniden yorumlama bir adaletsizliği farklı şekilde tanımlayarak çok da olumsuz gözükmemesini sağlamak ya da herhangi bir biçimde adaletsiz olarak algılanmamasını sağlamak için kullanılır. Bunu yapmanın birden fazla yolu vardır. Yalan söyleme, azaltma, suçlama ya da çerçeveleme ile.

Yalan söyleme insanları yanlış yönlendirmenin doğrudan bir yoludur. ABD'nin 2003 yılındaki Irak işgali öncesinde ürettiği ünlü bir yalan Saddam Hüseyin'in nükleer silah bulundurması ve El-Kaide bağlantılarının olmasıydı.

Çoğu zaman yalan ile üstünü örtme arasında yakın bir bağ bulunur. Bir konuya hiçbir biçimde değinilmezse bu üstüne örtmenin bir parçasıdır. ABD hükümetinin Saddam Hüseyin ile ilgili yalanları bazı bilgilerin üstünü örtmek içindi, örneğin bazı istihbarat raporlarının. Pek çok insan ABD'nin Irak'a girişine karşıydı ve sebeplerini sorguluyordu. Bu yüzden de yalanlar yeniden yorumlamaya hizmet etti.

Kesin olarak ifade etmek gerekirse bir insan ancak karşısındakileri aldattığının bilincinde ise yalan söylemiş olur. Aksi durum yanlış düşünmektir. ABD Başkanı George Bush, El-Kaide kaynaklı nükleer silahların Saddam Hüseyin'in elinde bulunduğunu söylerken buna kendisi de inanıyor muydu? Kesin olarak cevaplamak güç. Ancak, taktikleri sınıflandırırken bunun gibi yanlış yönlendirmeleri de yeniden yorumlama kategorisine almak mümkündür.

İndirgeme, olanların, düşündüğünüz kadar kötü olmadığına inandırılmanızdır. Örneğin Dili katliamında yüzlerce kişi katledilmişken Endonezya hükümeti resmi ölüm rakamını 19 olarak açıkladı. Bağımsız bir kuruluşa göre asıl rakam 271 idi. Bazı durumlarda indirgeme, yalan söylemenin bir çeşididir. Tıpkı yalan gibi indirgeme de üstünü örtmekten farklıdır. Endonezya hükümeti ilk etapta katliam ile ilgili bilginin dünyaya yayılmasını önlemek istedi. Yani üstünü örtmeyi kullandı. Ancak katliam ile ilgili farklı bilgiler ortaya çıktıktan sonra 19 ölüm açıklamasını yaptı ki bu yeniden yorumlama örneğine daha uygundur. Bir diğer indirgeme yöntemi işkence tekniklerini daha hafif göstermek için uygulanır. Bazı

¹³ Kurbanı suçlamak çok eskiye dayanır. Klasik davranış için: Blaming the Victim (New York: Vintage, 1972).

yorumcular, uykusuz bırakmanın o kadar da kötü bir şey olmadığı ya da zararlı olmadığı yorumunu yapabilirler.

Suçlama, olanlardan bir başkasını sorumlu tutma ve bir başkasının yaptığını söylemektir. Saldırganlar genelde kurbanları suçlar. Polis protestoculara saldırdığında, protestocuların kendisine saldırdığını iddia edebilir. Bu değersizleştirme taktiği ile de örtüşmektedir. Bir diğer suçlama biçimi fazla sayıda insan bir adaletsizliğe tepki gösterdiğinde gerçekleştirilir. Sorumlu tutululardan bazıları olaya dâhil olan diğer kişileri suçlamaya çalışabilir. 1991 yılında Rodney King'in polisler tarafından dövülmesi ulusal kanallarda yayınlanınca polis şefi Daryl Gates, yakalamayı yapan polisi suçladı. Bu polislerden bazılarıysa Gates'i.

Genellikle, daha güçlü konumdaki kişileri suçlamak daha düşük seviye görevlileri suçlamaktan daha kolaydır. Abu Ghraib'deki mahkûmların işkence gördükleri ortaya çıkınca ABD hükümeti cezaevi yetkililerini suçladı. İşkenceyi mümkün kılan ve cesaretlendiren politikarlardan sorumlu oldukları tartışılabilir bile hiçbir üst düzey ABD yetkilisi ceza almadı.

Çerçeveleme dünyaya nasıl bakıldığı ile ilgilidir. Bir evin dışında olduğunuzu ve eve küçük bir pencereden baktığınızı düşünün. Gördüğünüz manzara, pencereye bağlıdır. Aynı eve başka bir penceresinden bakan biri sizinkinden farklı bir manzara görecek çünkü farklı bir yönden farklı bir odaya bakıyor olacaktır, belki o pencerenin renkleri değiştiren ya da görüntüyü bozan bir camı da olabilir.

Çerçeveleme farklı insanlar, aynı şeye, tıpkı ev örneğinde olduğu gibi farklı perspektiflerden baktıklarında meydana gelir. Herkes kendi çerçevesinin doğru olduğunu iddia edecektir.

Bir protesto yürüyüşünü düşünün. Protestoculara göre kendileri, düşünce özgürlüklerini kullanmakta ve bakış açılarını ifade etmektedir. Diğer taraftan hükümet liderleri protestocuları sosyal düzene ve hükümetin meşru yasa koyucu rolüne tehlikeli birer tehdit olarak göreceklerdir. Protestocular, özgür düşünce ve katılım çerçevesini kullanırken hükümet sosyal düzen ve sosyal kontrol çerçevesini kullanacaktır.

Polis bir protestocuya saldırdığında protestocu bunu polis şiddeti olarak algılar. Polis tamamen farklı bakar: Buna göre o, sosyal düzeni bozma tehdidinde ve yasa ihlaline karşı işini yapmaktadır. Çerçeveler inanılmaz derecede güçlüdür ve insanların inandıkları şeye neden inandıklarını ve neden o şekilde davranmayı seçtiklerini açıklar. Aktivistler çoğu zaman polisin ya da politikacıların yozlaşmış, şüpheli ve kötü olduklarını düşünürler çünkü onlar “yaptıkları şeylerin doğru olduğuna kesinlikle inanıyor olamazlar”. Problem şudur ki

muhtemelen bu kişiler aslında yaptıkları şeylerin doğru olduğuna inanırlar. Bunun sebebi de olayları farklı perspektiflerden görmeleridir.

1984 yılında Hindistan'da bir kimya terminalinde yaşanan patlama binlerce kişiyi öldürdü yüzlercesini de yaraladı. Tesisin sahibi ABD merkezli Union Carbide firmasıydı ve toplumsal tepkiyi yok etmek için pek çok yol denediler.

Politikacılar haklı olduklarına inanmaya başladıklarında -çünkü içeriden bilgi almışlardır ve ülkenin menfaati için çalıştıklarına canı gönülden ikna olmuşlardır- toplumu tehlikeli tehditlerden korumaları gerektiğine de inanmaya başlarlar. Protestocular tehlikeli birer tehdit olarak algılanır. Bu nedenle politikacılar protestocuları denetim altına almaya, ağır yasalar geçirmeye ve orantısız polis gücü kullanmaya hakları olduğunu düşünmeye başlarlar. Onların perspektifinden yalan söylemek meşrudur çünkü daha yüksek bir amaca hizmet eder; protestocuların değersizleştirilmesi bir doğruya dönüşür, gözdağı vermek meşrulaşır çünkü onlar tehdit unsurlarıdır.

Çerçeveleme, samimi bir inanç üzerine oturduğunda, yeniden yorumlama teknikleri arasında meşru kabul edilebilecek tek taktiktir. Ne de olsa insanlar, sonunda çarpık bir dünya görüşü ile sonuçlanacak olsa bile istediklerine inanmakta özgürdürler. Herhangi bir şeye inanmak meşrudur ancak bu inanış diğer insanlara yalan söylemek ya da göz korkutmak gibi tekniklerle empoze edilmeye çalışılırsa o zaman problemler doğar.

Resmi kanallar şikâyet mekanizmalarını, uzman heyetlerini, politikacılara, kamu denetçilerine başvuruları, resmi soruşturmaları ve mahkemeleri içerir. Resmi kanallar, resmi prosedürler olarak da adlandırılabilir. Resmi kanallar, adaleti ve hakikati tesis etmesi gereken süreçlerdir.

Bazı durumlarda resmi kanallar amacına uygun olarak çalışır. Bir insan bir suç işler; tutuklanır, yargılanır ve ceza alır. Adalet tesis edilmiş gibi görünmektedir.

Ancak bir hükümet, güçlü bir şirket veya bir ordu suç işlediğinde resmi kanallar çok da iyi çalışmayabilir: Adaletin sadece görüntüsü sağlanabilir. Pek çok insan, resmi kanalların adalet dağıttığına inandığı için adalet *sağlanmasa bile* öfke azalır.

Resmi kanalların öfkeyi azaltmadaki rolü, geri tepme modelinin en beklenmeyen özelliğidir. Aktivistler çoğu zaman devletten harekete geçmesini talep ederler. Örneğin cezaevi şiddeti ya da yoksulluk gibi bir konuyu ele alarak çağrıda bulunurlar. Polis şiddeti ya da hukuksuz bir nükleer enerji santrali ile ilgili dava açarlar.

Bazen resmi kanalları kullanmak iyi bir seçenektir. Geri tepme modeli, resmi kanallara hiçbir zaman başvurulmaması gerektiğini söylemez. Söylenen şudur; resmi kanallara başvurmak öfkeyi azaltır çünkü bir meselenin resmi bir makam tarafından ele alındığını düşünen pek çok kişi artık bu konuda endişe duymayı bırakır.

Resmi kanallar başka biçimlerde de öfkeyi zayıflatır:

- Yavaş işlerler. Soruşturmalar ve davalar, aylar hatta yıllar sürebilir. Bu süreçte insanların ilk etaptaki tutkuları sönebilir ya da daha fazla ilgilenilmesi gereken başka meseleler doğabilir.
- Bürokratikler. Her türlü detaylı kuralı, kanunu ve formaliteyi içerirler. Davanın sürecini kanıtlar belirler. Bu, en ufağına kadar teknik detaylar ve önemsiz ayrıntılar üzerine odaklanılmasına ve genel olarak ortadaki büyük adaletsizliğin unutulmasına yol açar.
- Uzmanlara ihtiyaç duyarlar. Şikâyet mekanizmalarının, hükümet soruşturmalarının, uzman heyetlerinin, davaların etkili bir biçimde işleyebilmesi için çok fazla bilgi ve deneyime ihtiyaç duyulur. Bu, pek çok insanın (sürecin) dışında kalması ya da ilgisini kaybetmesi anlamına gelir. Resmi kanallar kamuoyu katılımı anlamında zayıftır. Resmi kanallara başvurmak, büyük bir kampanyayı kolaylıkla birkaç uzman arasındaki küçük bir tartışmaya dönüştürebilir.

Güçlü failer resmi kanallara başvururken ya da bir katliam soruşturması gibi resmi kanallar oluştururken, konuyu kamusal alandan daha farklı bir alana kaydırırlar: Kanuna ya da bürokrasiye. Kampanyayı yürütenlerin bunun farkında olmaları gerekmektedir.

Güçlü failer, etkileyebilecekleri ya da kontrol edebilecekleri resmi kanalları tercih ederler. Bağımsız soruşturmalar yerine kendi içlerinde gerçekleştirebilecekleri soruşturmalara

yönelirler. Kamuya açık soruşturmalar yerine kapalı soruşturmaları: Halka açık bir duruşmadansa kamuoyuna ve basına kapalı bir duruşmayı. Tipik olarak, yürütülecek olan soruşturmanın konusuyla ilgili (oluşacak mekanizmanın) görev ve sorumluluklarını dar bir biçimde belirlemeye çalışırlar ki yaratacağı etki az olsun.

Sorun şudur ki kamuya kapalı araştırma/soruşturmalarda görev ve sorumlulukların dar kapsamı nedeniyle güvenirlilik de azalır. Bu nedenle hükümetler bazı durumlarda şeffaf, bağımsız ve geniş kapsamlı soruşturmaları tercih eder ve böylece en iyi sonucu almayı umut ederler.

Nadiren de olsa bazen bir soruşturma bir çeşit aktivizm kampanyasına dönüşebilir. 1990'ların ortalarında Avustralya eyaletlerinden biri olan New South Wales'de polis teşkilatını araştırması için bir kraliyet komisyonu kuruldu. Komisyon halka açık oturumlar düzenledi ve basında çok geniş yer aldı. Yolsuzluğa adı karışan polislerden birkaçı süreç içinde muhbirlik yapmaya başladı ve anlaşmaları videoya kaydetmeleriyle olay iyice tırmandı. Bunların televizyonda yayınlanması sonucunda hükümet ciddi reformlar yapmak zorunda kaldı.⁹

Ancak bu biçimde çalışan birkaç komisyona karşın diğer pek çok komisyon bu etkiyi doğurmaktan uzaktır. Birçoğu, bir değişiklik yapılması için oluşabilecek baskıyı minimumda tutmak amacıyla, gizlilik içinde ve basında mümkün olduğunca yer almayarak çalışırlar. Bazıları, sadece hükümetin mevcut pozisyonunu onaylayan bulgular üretirler. Bazıları gerçekten de aydınlatıcı ve ilerleme kaydettirecek öneriler ortaya koysalar da hükümetler bunları hiçbir zaman hayata geçirmez.

Resmi kanalların, kamuoyunun öfkesi ile ilişkisi ele alınırken “resmi kanal” olarak geçen ve geniş bir yelpazede yer alan organizasyon ve süreci gözden geçirmekte fayda vardır. Örneğin bir politikacıdan yardımcı olmasını ve harekete geçmesini beklemek resmi bir kanala başvurmak olacaktır. Ancak beklediğiniz geri dönüş hiç gerçekleşmeyebilir ya da gecikmeli olabilir. Seçimler de bir tür resmi kanaldır: yönetim sistemine meşruiyet sağlar. Bu nedenle pek çok diktatör seçimle başa gelir. Çarpık, yolsuz ya da sahte olsalar bile en azından bazı insanlara meşruiyet görüntüsü verebilirler.¹⁰

Gözdağı vermek, öfkenin dışı vurumunu baskılamak için yapılan herhangi bir tehdit ya da saldırıdır. Bir hükümet görevlisi yolsuzlukla ilgili konuşmak isteyebilir ancak işten çıkarılmaktan korkacaktır. Bir gazeteci yolsuzlukla ilgili haber yapmak isteyebilir ama editör dava edilmekten korkacaktır. Polis şiddetine maruz kalmış bir kişi bunu açıklamak isteyebilir ancak daha fazla şiddet görmekten korkacaktır.

Gözdağı vermek, öfkeyi azaltmaya yönelik olan diğer taktiklerden bir biçimde farklıdır. Gözdağı vermek öfkeyi yok etmez ancak bunu dışa vurmaktan korkutur.

Bazı durumlarda gözdağı, hem saldırının kendisidir hem de öfkenin dışa vurumuna engel olan sindirme aracıdır. Polisin protestoculara şiddet uygulaması öfkeye yol açar ancak aynı şiddet bazı protestocuların, olup biteni ortaya koyma cesaretini de kırabilir.

Bazı gözdağı verme biçimleri oldukça belirgindir; örneğin dayak ve silahlı saldırı. Bazıları daha saklıdır; tehditkâr bir bakış, hukuki yaptırım iması ya da yürüyüşlerde polisin fotoğraf çekmesi gibi.

Failler için gözdağı vermenin kamuoyunda daha da fazla öfke yaratabileceği gibi büyük bir dezavantajı vardır. Bir protestoyu haber yapmakta olan bir gazeteci düşünün. 1991’de Doğu Timor’da ve 2001 Gazze filoları örneğinde olduğu gibi gazeteci dövülür, gözaltına alınır ya da tehdit edilirse gazeteci, üzerinde çalıştığı olayı ortaya çıkarmak için daha fazla çaba sarf edebilir. Aynısı, maruz kaldıkları ihlalleri kamuoyuna duyurabilecek teknolojik imkânlarla sahip olan ve polis şiddetine maruz kalan protestocular için de geçerlidir.

Gözdağı genel olarak yanlış bir şey olarak görüldüğü için genellikle gizli yapılır. Polisler, dövdükleri birini [öfkesini dışa vurma durumunda] taciz edeceklerini açıklamazlar. Gözdağı genellikle üstünü örtme ile paralel ilerler.

Ödüllendirme, öfkesini dışa vurma ihtimali olan insanlara teklif edilecek herhangi bir imtiyaz, rüşvet, imkân ya da ödüldür. McDonalds’ın Helen Steel ve Dave Morris’e karşı yürüttüğü karalama davasında çalışan avukatlar şirket tarafından ödüllendirilmişlerdir.

Bu gibi olaylarda, kanıt bulmak çok zor olabilir. Rodney King’in dövülmesinin Los Angeles polis teşkilatı içinde bir öfkeye neden olup olmadığına ilişkin çok az kanıt olduğu için potansiyel ödüllerin polislerin davranış biçimlerini değiştirip değiştirmediğini bilmek çok zor. Diğer taraftan McDonalds için çalışan avukatların, McLibel’in karalanmasına yönelik davada yanlış yönlendirildiklerini düşünüp düşünmediklerini bilmek zor. Avukatlar sıklıkla inanmadıkları davalara bakarlar ve genel olarak bunu işlerinin bir parçası olduğunu düşünürler.

Ödüllendirme, gözdağı verme ile paralel giden bir süreçtir. Her iki yöntemde de ana fikir insanların öfke hissedebileceği ancak sonuçlarından korkutularak (gözdağı verme) ya da bazı ödüller vaad edilerek (ödüllendirme) bundan caydırılabilecek olmalarıdır. Bu nedenle bu iki yöntem geri tepme modelinde tek kategori altında birleştirilmiştir. Bunları birbirinden ayırmakta da bir sakınca yoktur.

“Sen doğru olanı yaptın, ihbarcı. Ee, doğal olarak biz de seni kovmak zorundayız. Hoşçakal.”

Ödüllendirmeye dair kanıt bulmak çok zor olduğu için bir geri tepme analizinde bundan bahsetmemek daha kolaydır. Gözdağı ise doğrudan saldırının kurbanına ve kurbanın destekçilerine yönelik olduğu için daha belirgindir. Ödüllendirilenler ise failin destekçileridir.

Hedefe rüşvet teklif edilen vakalar az sayıdadır. Kamuoyunun yararına olacak gizli bilgileri paylaşan kişiler- ihbarcılar genellikle taciz, kınama, sürgün, rütbe düşürme ve işten çıkarma gibi karşı saldırılara maruz kalır. Bu karşı saldırılar potansiyel bir öfke kaynağıdır. İhbarcılar, haksız işten çıkarıldıkları için tazmin amacıyla mahkemeye gidebilir veya karşılığında kendilerine bir anlaşma teklif edilebilir; para ödeme. Anlaşmanın genel çerçevesi, kişinin bundan sonra kamuoyuna anlaşma ile ilgili ya da ilk etapta sorunu yaratan konu ile ilgili bir daha yorum yapmaması üzerinedir. İhbarcı, para alabilmek için sessiz kalmalıdır. Bu da rüşvetin bir çeşididir.

Bazı durumlarda ise kişinin olaya yalnızca seyirci kalması ya da sessiz bir destekçi olmasının ödülü o kişinin rahat bırakılmasıdır. Çalışanlar, bir yolsuzluk eylemini gördüklerinde genelde seslerini çıkarmazlar çünkü bunu yapmaları durumunda bunun kendilerine geri döneceğini düşünürler. Rahat bırakma “ödülü” bir gözdağı taktiği olarak da

ortaya çıkabilir; çalışanlar işten çıkarılmaktan korkmaktadırlar. Bu, gözdağı ile ödüllendirme arasındaki yakın ilişkiye bir örnektir.

Öfkenin [adaletsizliğe] maruz kalanlar tarafından azaltılması

Öfkeyi azaltan taktikler genelde failer ve onların müttetikleri tarafından uygulanır. İşkenceciler eylemleri hakkında sessiz kalır ve tabii hükümetler de. Ancak bazen kurbanların da buna katkıda bulunduğunu görürüz. İşkence mağdurları ciddi biçimde travmatize olmuşlardır ve korku içindedirler. Tecrübe ettikleri şeylerle ilgili konuşmak konusunda kendilerini güvensiz hissederler. Sessiz kaldıklarında ise üzerini örtmeye katkıda bulunmuş olurlar.

İşkence mağdurlarını [olayın] üstünü örtme konusunda suçlamak absürt olacaktır. Bir geri tepme analizi yaparken amaç daha büyük bir öfke doğurabilecek süreçleri anlamaktır. İşkence gören kişilerin maruz kaldıkları gözdağı olağanüstü boyutlarda olduğu için onlar adına başka kişilerin konuşması gerekebilir.

İş ortamında zorbalığa maruz kalan kişiler genellikle aşağılanmış ve küçük düşürülmüş hissederler. Bazen de herkesin inanıyor gibi görüldüğü şeye kendileri de inanmaya başlayarak başlarına gelenlerden kendilerini sorumlu tutarlar. Bunun sonucu olarak zorbalığa maruz kalan pek çok çalışan, yaşadıklarını başkalarına anlatmayı istemez ya da sadece yakınlarıyla paylaşabilirler. Bu nedenle [olayın] üstünü örtmeyi kolaylaştırdıkları söylenebilir. Bu çok anlaşılabilir bir durumdur. Zorbalığa maruz kalan kişiden bunu yüksek sesle dile getirmesini talep ederken ciddi bir özen göstermek gerekir.

Pek çok insan resmi kanalların adalet dağıttığına inanır. Zorbalığa maruz kalan çalışanlar genellikle patronlarına ya da müdürlerine şikayette bulunarak formel kanallardan ilerlemeyi ya da mahkemeye gitmeyi denerler. Bazı durumlarda bu yaklaşımlar işe yarar ancak pek çok durumda sonuç, hiç sonuç alamamaktan da kötü olur. Dava süreçleri çalışanı kötülemek ve itibarını sarsmak için kullanılabilir ki bu da maruz kaldığı zorbalığın devamı olacaktır.¹⁴

Geri tepme modeli çerçevesinde bakıldığında temel nokta resmi kanalların genelde öfkeyi söndürdüğü yönündedir. Eğer amaç destek toplamaksa o zaman resmi kanallardan uzak durmak ya da bir kampanyada bir araç olarak kullanmak çoğu zaman daha iyi olacaktır. Ancak pek çok insan destek toplamanın ne kadar güçlü etkileri olacağını göremeyebilir ya da her halükarda resmi kanallara başvurmayı tercih edebilir.

¹⁴ Deborah Osborne, "Pathways into bullying," Proceedings of the 4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity, Wollongong, 2009, <http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/18/>.

Buradaki ana nokta adaletsizliğe maruz kalmış kişilerin bazı durumlarda tepkiyi söndürebilecekleridir. Çoğunlukla bunun saygı duyulması gereken iyi nedenleri vardır. Bununla birlikte adaletsizliğe maruz kalan kişiler bazen failerin elini güçlendiren şeyler yaptıklarını fark etmezler.

Öfkenin failer tarafından artırılması

Geri tepme modeline göre adaletsizliği yaratan güçlü failer, yaptıkları yüzünden doğacak tepkiyi azaltacak pek çok yöntem kullanırlar. Ama bazen, saldırganlar bu yöntemleri yok sayar ve hatta tersini yaparlar, öfkeyi artırırırlar!

2002 yılından başlayarak ABD Başkanı George W. Bush ve diğer üst düzey ABD yetkilileri Irak'ı işgal etme niyetlerinin sinyallerini vermeye başladılar. Yasa dışıydı ve saldırgan bir savaş muhalefeti doğuracaktı ama planlarını gizlemek yerine dünyaya ilan ettiler. Bu, 15 Şubat 2003 tarihinde dünyanın dört bir yanında milyonlarca insanın sokağa dökülmesiyle doruk noktasına ulaşan çok geniş bir direnişin başlamasına neden oldu.

Yukarıdaki örnek, 1980'li yıllarda Nikaragua hükümeti ve halkına karşı gerçekleştirilen askeri saldırganlığın gizlenmesi konusunda ABD Başkanı Ronald Reagan'ın izlediği tutuma tamamen ters düşmüştür. O zaman ABD hükümeti Nikaragua'ya doğrudan saldırmak yerine ülkedeki muhalif güçlere yardım etmiştir. Bu kısmi üstünü örtme, ABD'nin eylemlerine karşı muhalefet oluşturmayı zorlaştırmıştır.

Bu noktada terörizmin de altı çizilmelidir: Sivillere, kitlelere mesaj verme aracı olarak saldırmak.¹⁵ Bazıları adaletsizliklerin intikamını alma amacındadır. Bazıları dramatik eylemler aracılığıyla davalarına dikkat çekmeye çalışırlar. Diğerleri daha stratejiktir: Hedeflerinin daha fazla tepki vermesini- örneğin, daha fazla baskı uygulanmasını, sağlamaya çalışırlar ki baskı çok fazlaştığında davalarına daha fazla destek toplayacaklar, yani onların lehine geri tepecektir.

Gerekçesi ne olursa olsun terörist eylemler öfkeyi en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir. 11 Eylül 2001 saldırılarını düşünün: Sivillere yönelik saldırılar gün içinde yapılmıştı ve son derece görünür biçimdeydi; saklanmamıştı. Saldırganların ne kurbanlarını değersizleştirecek kapasiteleri ne de rakiplerine gözdağı verecek resmi kanallara erişimleri vardı.

¹⁵Bu gibi bir iletişim modeli için bkz: Alex P. Schmid and Janny de Graaf, *Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media* (London: Sage, 1982). Ayrıca bkz: Brigitte L. Nacos, *Mass-Mediated Terrorism: Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism* (Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2002); Joseph S. Tuman, *Communicating Terror: The Rhetorical Dimensions of Terrorism* (Thousand Oaks, CA: Sage, 2003).

Teröristler genellikle toplumun tepkisini çeken eylemler düzenlerler.

Ders: Faillerin, her zaman, öfkeyi azaltmak için mümkün olan her yolu deneyeceklerini varsaymayın. Farkında olmaksızın veya bazen de kasten, tam aksi şekilde hareket ederler.

Dünya Ticaret Merkezi saldırısı, 11 Eylül 2001

Bir geri tepme hikâyesi yazmak

Adaletsiz bir durumda kullanılan taktikler ile ilgili materyalleri topladınız. Olayın üstünün örtüldüğüne, değersizleştirildiğine dair bilgi sahibiniz. Bunu yazmaya hazırsınız. Elinizdeki malzemeleri nasıl düzenlemelisiniz?

1. Hikâye ve ardından analiz¹⁶

Önce ne olduğunu anlatmalısınız. Örneğin arka planda yaşananları, katliamı, sonuçlarını, yazdıkça tüm detayları katarak anlatmalısınız. Hikâyeyi ortaya çıkardıktan sonra taktikleri göstermelisiniz. İlk üstünü örtmeyi, ardından değersizleştirmeyi ve diğerlerini. Bu yaklaşımın avantajı, teoriye yapılan referanslarla bölünmeyeceği için akıcı bir anlatım sağlayacak olmasıdır. Yazımı da kolaydır. Dezavantajı ise okuyucunun tüm akışı aklında tutamaması ve sonunda taktiklerin analizine geldiğinde bazı detayları unutacak olmasıdır.

2. Hikâye ve analiz birlikte¹⁷

Hikâyeyi inşa ederken hikaye ilerledikçe taktiklere de değinmelisiniz. Hikayede, üstünü örtmeye, değersizleştirmeye ve diğerlerine ilişkin vakaları tanımlaya başlayabilirsiniz. Bazen olayların kısa bir özeti ile başlamak yardımcı olur. Ancak hikayeyi bu şekilde anlatmak zor olabilir. Zaman içinde geriye gidişler yapmanız ve aynı kilit olaylara birden fazla kez değinmeniz gerekebilir.

3. Örnekler ile analiz¹⁸

Sistemik olarak kullanılan taktikleri betimlersiniz. Her bir taktik için - her üstünü örtme, vb. için - çeşitli örnekler kullanmalısınız. İşkence kullanılan taktiklerde, farklı yerlerden ve farklı zamanlardan örnekler kullanabilirsiniz.

Bu yaklaşım örneklerin gücünü korurken analizi de ortaya çıkartır. Hikaye akıcı bir anlatıma sahip olmayabilir ve analize en uygun örnekleri seçmediğiniz eleştirisine maruz kalma olasılığı vardır.

Geri tepmeye ilişkin ideal bir yazma biçimi yoktur. Yukarıdakiler, başka yaklaşımların yanı sıra üç genel yaklaşımdır. Nasıl ilerleneceği hitap ettiğiniz kitleye, amacınıza ve elinizdeki malzemeye göre değişir. Akademik bir çalışma, aktivistlere yönelik kısa bir bilgilendirmeye kıyasla ton ve yapı olarak çok farklı olacaktır.

¹⁶ Örnek bölümler: 2, 3 ve 4, Justice Ignited.

¹⁷ Örnek bölümler: 5, 8, 9 ve 10, Justice Ignited

¹⁸ Örnek bölümler: 6, 11 ve 12, Justice Ignited.

Mohandas Gandhi neredeyse her gün yazdı. Çalışmaları yıllardır basılıyor.

Yazım: Nasıl yaklaşılmalı

Pek çok araştırmacı çok fazla bilgi toplar, bu sırada notlar alır ve ardından buldukları her şeyi değerlendirerek ortaya bir şey çıkartır. Bu, küçük projelerde başarılı işleyecektir ancak çok fazla malzeme olduğu durumlarda kullanışsız olur. Alternatif bir yaklaşım makaleyi yazmaya en başından başlamak ve ilerlerken küçük küçük eklemeler yapmaktır. Yazarlar ve akademisyenler üzerine çalışmalar yapan Robert Boice, günlük olarak az yazan ama her gün yazan kişilerin, uzun süre yazmayıp daha sonra sıkışık bir zaman diliminde, muhtemelen yaklaşan bir teslim tarihi nedeniyle bir anda yazmaya başlayan kişilere kıyasla çok daha üretken olduklarını saptamıştır. Belli teslim tarihleri varken yazı yazmak zor olabilir. Yazarken yaratacağı stres nedeniyle bu işi yakın zamanda tekrarlamama isteği yaratır.¹⁹ Boice'un yaklaşımına göre makaleyi hazırlarken her gün biraz üzerinde çalışılmalı, belki 5 ile 20 dakika arasında yeni bir şeyler yazmalı, benzer ölçüde süreyi de bir önce yazılanları düzenlemek için ayrılmalı. Yazının bir bölümünde bilgi sahibi olunmayan bir alana gelirse bu konuda ne araştırılacağına dair notlar alınmalı. Bu yaklaşımın avantajı, zihnin çoğunlukla bilinçaltında günün geri kalanı boyunca bununla

¹⁹ Robert Boice, *Advice for New Faculty Members: Nihil Nimus* (Boston: Allyn and Bacon, 2000).

meşgul olacak olması, konuları irdeleme ve mantıklı bir çerçeveye oturtmada yardımcı olacak olmasıdır. Zamandan tasarruf edilir çünkü yazıyı hazırlamadan önce uzun okumalar yapmak yerine günlük olarak yazılanlar zaten bir şablon oluşturur. Fazla okuma yapmanız gerekmecektir çünkü ne aradığınızı zaten biliyor olacaksınız.

İlk taslağı bitirdiğinizde ve düzenlemek için üzerinden geçtiğinizde, yorumlar toplamaya başlamalısınız. Boice'ın yaklaşımını yayıncılık için bir programa çeviren Tara Gray,²⁰ taslağınızı ilk olarak uzman olmayanlara, konu hakkında fazla bilgisi olmayanlara göndermenizi tavsiye eder. Örneğin Ekim 2001'de Afganistan'ı bombalayan ABD hükümetinin doğan öfkeyi azaltmak için kullandıkları taktikler hakkında yazıyorsunuz. Öncelikle makalenizi Afganistan savaşını çalışmamış ve geri tepme modeline aşina olmayan kişilere göstermelisiniz. Yorumlar yapacak ve savınızı netleştirmenizi sağlayacak sorular soracaklardır. Örneğin resmi kanallar derken ne kastettiğinizi ya da sivil ölümler olduğunu nereden bildiğinizi sorabilirler.

Uzman olmayan kişilerden topladığınız yorumlar doğrultusunda gerekli değişiklikleri yaptıktan sonra makalenizi alanda uzman olan, mümkünse ilgili konuda -Afganistan'ın bombalanması- uzman olan kişilere gönderin. Veriler ve aktarımlar üzerine yorum yapmaları mümkün olacaktır.

Neden makalenizi uzman olmayan kişilere göndermekle zaman harcamalısınız? Sonuçta uzmanlar konu hakkında en doğru bilgilere sahipler! Problem, uzmanların konuya fazla

²⁰ Tara Gray, *Publish & Flourish: Become a Prolific Scholar* (Teaching Academy, New Mexico State University, 2005).

aşına olmaları nedeniyle, konseptleri yeterince açık ifade edemediyse ya da malzemelerinizi yeterince mantıklı organize edemediyse bunu fark etmeyebilecek olmalarıdır. Uzmanlar konseptleri zaten çok iyi bildikleri için altını çizmek istediğiniz noktalar onlar için zaten bariz olacaktır. Bu yüzden anlatımınızdaki sorunları fark etmeyebilirler.

Okurlarınızın büyük çoğunluğu büyük ihtimalle uzman olmayan kişiler olacaktır bu nedenle onlarla iletişim kurmanız gerekir. Ancak hata yaparsanız, özellikle de analiziniz eleştiri alırsa güvenilirliğinizi kaybedebilirsiniz. Çalışmanızı daha doğru ve güvenilir yapmak için uzmanlardan gelecek bildirimlere ihtiyacınız var.

Normal bir yazıda, uzman olmayan kişilerden ve uzmanlardan alınan geri bildirim birleştirildiğinde ortaya başarılı bir çalışma çıkması çok yüksek ihtimaldir. Kendinizi geliştirmeye çalıştığınız sürece, ne kadar çok yazarsanız yazınız o kadar gelişir.

Yayınlama

Geri tepme analizinizi nerede yayınlamalısınız? Bu, hedeflediğiniz kitlenin kim olduğuna ve amacınıza bağlıdır.

Öncelikli hedef kitleniz aktivistler ya da belli bir organizasyonun üyeleri olabilir ya da bu konuya ilgi duyan herhangi bir grup. Hedef kitleniz üzerine düşünmek önemlidir çünkü çalışmada kullanacağınız dili, ne ölçüde bilgi vereceğinizi, uzunluğunu ve görüntüsünü etkileyecektir.

Akademik makaleler detaylı belgeler sağlaması ve titizlikle çalışılmış bir tez sunması açısından kullanışlıdır. Ama akademik stilde yazım, konunun uzmanı olmayanlar için (hatta bazen uzmanı olanlar için bile!) pek çekici değildir. Daha geniş bir okunurluk yakalamak istiyorsanız bir hikayesi olan, daha kısa bir şey yazabilir, pek çok örnekle zenginleştirebilir ve açık ifadeler kullanmaya çalışabilirsiniz. İnternet sitelerinde politik anlatımlar için iyi örnekler bulabilirsiniz.

Makale yazmak seçeneklerden bir tanesi. Sunum, bir radyo programı, video ya da poster hazırlamayı da değerlendirebilirsiniz. Bir günlük, münazara ya da bilmece gibi ilginç formatlar düşünebilirsiniz.

İzleyeceğiniz yol amacınıza bağlı olacaktır. Kitleleri bilgilendirmek, aktivistleri bir konuda daha etkili düşünmek ya da kamuoyunun dikkatini bir konuya çekmek istiyor olabilirsiniz. Geri tepme sürecine ilişkin ya da ele aldığınız konu hakkında daha geniş bir bilinirlik yaratmak isteyebilirsiniz. Analiz yapma, yazma, yayınlama ya da hedef kitleyle iletişim

becerilerinizi geliştirmek isteyebilirsiniz. Ne kadar çok üretirseniz yetenekleriniz de o kadar gelişir ve farkındalık yaratma konusunda o kadar etkili olursunuz.

3. Hazırlık

Bir şey yapmayı planlıyorsunuz ama saldırıya uğrama riskiniz var. Ne yapmalısınız? Geri tepme modeli yol gösterebilir.

- Bir şirkette çalışıyorsunuz ve yolsuzluk tespit ettiniz. Bu konuda konuşmayı düşünüyorsunuz.
- Bir yürüyüş düzenlemeyi düşünüyorsunuz ama polis şiddetinden endişelisiniz.
- Grubunuz güçlü bir politikacıya muhalif olma konusunda güçlü bir rol üstlendi. Misilleme yapılacağı konusunda endişelisiniz.

Bu gibi durumlarla olası riskleri gözden geçirmeli ve ona göre bir planlama yapmalısınız. Hazırlıklı olmalısınız ki saldırıya uğrama ihtimaliniz azalsın ya da eğer uğrarsanız, bu, saldırganı geri tepsin.

Burada izlemeye başlanacak yol karşı tarafın ne yapacağını düşünmeye başlamaktır. Yani nasıl saldıracağını ve saldırıya tepkiyi sindirmek için ne yapacağını. Muhtemel yöntemler üstünü örtme, değersizleştirme, yeniden yorumlama, resmi kanallar ve gözdağı vermek olacaktır.

Çocuk: Baba ben organize suçlar üzerine kariyer yapmak istiyorum.

Baba: Devlette mi, özel sektörde mi?

Yolsuzluk

Bir şirkette çalışıyorsunuz ve yolsuzluk tespit ettiniz. Bu konuda konuşmayı düşünöyorsunuz.²¹

Bu bireysel bir eyleme örnektir ve sizi saldırıya açık kılacaktır. Benzer dinamikler zorbalığa, ırkçılığa, cinsiyetçiliğe karşı çıktıldığında, diğeri bir deyişle yöneticiler tarafından teşvik edilen ya da yok sayılan herhangi bir adaletsizliğe karşı çıktığınızda da geçerlidir. Karşı tarafın ne yapacağına bakarak başlamalısınız ve ilk üzerinde duracağınız nokta üstünü örtme olmalı.

Üstünü örtme

Saldırmanın yaptıklarının üstünü örtmek ve sorumluluk almaktan kaçınmak için üstünü örtmeye çalışacağınızı tahmin edebilirsiniz. Doğal olarak yolsuzluğa karışan kişiler bunu saklı tutmak isteyeceklerdir. Siz konuşur konuşmaz deşifre olduklarını bilecekler ve üstünü örtmek için harekete geçeceklerdir. O zaman, onların bir sonraki hamlesinin ne olacağını düşünmekte yarar var.

Kanıtları yok edebilirler. Bu demek oluyor ki konuşmadan önce tüm delilleri toplamalısınız. Polise gidip bir soruşturma talep etmek risklidir çünkü eğer organizasyonun soruşturmada haberdar olma ya da müdahale etme imkânları varsa önceden kanıtları yok edeceklerdir. Polis ile ilişkileri olabilir.

Diyelim ki çok sayıda kanıt topladınız. Bunları nereye kaydettiniz? Bilgisayarınızda bir dosyaya mı? Belki yozlaşmış yetkililer bilgisayarınızı çalacak ya da çalması için birine para ödeyecek, ardından bunu sıradan bir hırsızlık vakası gibi gösterecek. Her zaman alternatif başka kopyalar yarattığınızdan emin olun ve kanıtları arkadaşlarınızda ya da avukatlarda korumaya alın.

Değersizleştirme

Yolsuzluk hakkında konuşursanız, diğeri bir deyişle bir ihbarcı olursanız, cesaretiniz ve bağlılığınız nedeniyle ödüllendirileceğinizi düşünebilirsiniz. Tekrar düşünün. Yolsuzluğa dâhil olmuş veya bunu tolere etmiş kişiler doğacak tepkiyi sindirmeyi tercih edeceklerdir. Bunu yapmak için sizi önemsizleştirmekten daha iyi yol ne olabilir?

²¹ Muhbirlük üzerine, ör: Fred Alford, Whistleblowers: Broken Lives and Organizational Power (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2001); Myron Peretz Glazer ve Penina Migdal Glazer, The Whistleblowers: Exposing Corruption in Government and Industry (New York: Basic Books, 1989); Geoffrey Hunt, ed., Whistleblowing in the Social Services: Public Accountability and Professional Practice (London: Edward Arnold, 1998); Marcia P. Miceli and Janet P. Near, Blowing the Whistle: The Organizational and Legal Implications for Companies and Employees (New York: Lexington Books, 1992); Terance D. Miethe, Whistleblowing at Work: Tough Choices in Exposing Fraud, Waste, and Abuse on the Job (Boulder, CO: Westview, 1999).

Andrew Wilkie, 2003 yılında Avustralya hükümetinin Irak işgaline dâhil olma konusundaki eylemleri hakkında konuşan bir istihbarat analisti. Avustralya hükümeti Wilkie'yi itibarsızlaştırmak için birçok teknik kullandı ama Wilkie etkin olarak hepsini etkisizleştirdi.

Hakkınızda söylentiler başlatabilirler. Düşük performansınız, cinsel davranışlarınız, sahtekârlıklarınız veya kişilik bozukluklarınız olduğu iddia edilebilir. Kişisel dosyalarınızı araştırabilir, itibarınızı zedeleyecek en küçük detayı bulmaya çalışabilirler. Belki 5 ya da 10 yıl önce birisi hakkınızda bir şikâyette bulunmuştur. Bu gibi şeyler abartılacak ve bir anda kamusallaştırılacaktır. Üzerinizde kurulan baskı nedeniyle dağılabilir, herhangi birisine buna bir son vermeleri için bağırabilirsiniz. O zaman da bu davranışınız normal dışı lanse edilecektir. İş-performans değerlendirmelerinizdeki en küçük olumsuzluklar dinleyen herkese abartılarak anlatılacaktır.

Bu gibi şeyler her zaman yaşanmaz, ancak bazen yaşanabilir de. Bu nedenle hazırlıklı olmanız gerekir. Konuşmadan önce iyi iş performansınız ve düzgün kişiliğiniz üzerine tüm kanıtları toplamalısınız ve güvenilirliğiniz hakkında yapılacak tüm saldırılara cevap verebilir durumda olmalısınız.

Sizi uygunsuz kabul edilecek bir davranış sergilemeye itecek kışkırtmalardan kaçınmak için hazırlıklı olmalısınız. Bu, karşı taraftakilerin hakkınızda kötü yorumlar yaptıkları ya da sizi rahatsız edeceğini bildikleri şeyler söylediklerinde, bağırılmaktan, sert çıkışlar yapmaktan

ya da uygunsuz yorumlar yapmaktan kaçınmanız anlamına gelmektedir. Tepkileriniz son derece meşru olsa da bu neyin adil olduğu değil neyin etkili olduğu ile ilgili bir meseledir. Etkili olabilmek için diğer herkesten daha sakin ve düzgün davranmalısınız. Eğer mümkünse sizin adınıza konuşacak başka kişiler de bulmalı ve ne kadar bilinçli ve iyi bir insan olduğunu teyit ettirmelisiniz.

Belki başka insanların bilmesini tercih etmediğiniz bazı olaylar olabilir. Belki alkollüyen sergilediğiniz bir davranış ya da işte büyük bir hata yaptığınız bir durum. Bu hikâyelerin arzu ettiğinizden çok daha fazla halka açık hale getirilebileceğinin bilincinde olmalısınız. Eğer bu gibi olayların herkesin gözlerinin önüne serilmesi sizi ya da sevdiklerinizi çok incitecekse, bu, konuşup konuşmamayı gözden geçirmek için iyi bir zamandır. Başka seçenekler var mı?

Bir diğer seçenek başka birinin konuşmasını sağlamak olabilir. Mesela kaybedecek daha az şeyi olan başka bir çalışanın. Bu kolay olmayacaktır, ancak mümkündür.

Diğer bir seçenek başka bir iş bulmaktır. Güvenilir bir ortamda anlayışlı bir yönetici ile çalışmaya başladıktan sonra konuşabilirsiniz. Eski işverenleriniz sizi yine de itibarsızlaştırmaya çalışacaklardır ancak sizi akılcı olmayan davranışlara kışkırtma imkânları olmayacaktır.

Bir başka seçenek anonim kalmak ve belgeleri sızdırmaktır. Duyarlı bir gazeteci ya da eylem grubu bulabilir ve belgeleri onlara verebilirsiniz. Veya eğer konu büyükse, örneğin Wikileaks gibi internet ortamında bu bilgileri açıklayan dijital bir platforma yükleyebilirsiniz.²² Eğer anonimseniz, sizi itibarsızlaştırmak çok daha zor olacaktır. Bu sayede işinizde kalmaya devam edebilir ve hatta daha fazla malzeme toplayabilirsiniz. Ancak bilgileri sızdıranın kim olduğunu bulmaya yönelik her türlü çabaya karşı hazırlıklı olmalısınız. Bu konuda tüm önlemleri almak da başka bir senaryodur.

Yeniden yorumlama

Yalanlara, olanların indirgenmesine, suçlamalara ve çerçevelemelere hazırlıklı olmalısınız.

Örneğin bir toplantıdasınız ve yönetici, birinden gerçeğe aykırı belgeleri imzalamasını talep etti. Bunu raporlayabileceğinizi düşünebilirsiniz, ne de olsa bir oda dolusu tanık ile birliktesiniz. Ancak sonra, yöneticinin böyle bir şey talep ettiğini tamamen reddettiği ve odadaki diğer herkesin de onu desteklediği bir senaryo ile karşı karşıya kalabilirsiniz. Görürsünüz ki hepsi yalan söylüyor! Eğer bu çok büyük bir konu ise konuşmayı kayıt altına

²² Bilgi sızdırma üzerine, bkz Kathryn Flynn, “The practice and politics of leaking,” *Social Alternatives*, Vol. 30, No. 1, 2011, syf. 24–28, <http://www.bmartin.cc/pubs/11sa/Flynn.html>

alabilirsiniz (dikkatli olmanız gerekir, eğer kaydınız ortaya çıkarsa bu ilişkilerinizi zedeleyebilir). Burada motivasyonunuz şu olmalı: Eğer diğer herkes yalan söylüyorsa, etkili kanıtlara ihtiyacınız var. Yalan söylemek de üstünü örtmenin bir parçasıdır.

Yönetici gerçeğe aykırı belgelere imza atmanın büyütülecek bir şey olmadığını ve her zaman yaşandığını söyleyebilir. Bu bir indirgeme tekniğidir: Yaşanan olayın herkesin düşündüğü kadar büyük bir şey olmadığını düşündürme. Bunun üstesinden gelmek için önemli bir konu olduğunu gösteren belgeler toplayabilirsiniz. Belki organizasyonunuzda daha önce böyle bir usulsüzlük yaşandığında bunun büyük bir etik yanlışlık olarak kabul edilmiştir. Bir diğer seçenek başka organizasyonlarda, özellikle de itibarı yüksek olanlarda bu gibi hareketlerin nasıl ele alındığını ortaya çıkarmaktır.

Eğer yönetici yanlış bir şeyi yaparken iş üstünde yakalanırsa diğerlerini suçlamaya çalışabilir. Bir olasılık imzayı atan diğer çalışanları suçlaması ve onların sorumlu olduğunu söylemesidir. Diğer olasılık, bu davranışlara olanak sağladığını iddia ettiği üst kademe yöneticileri suçlamasıdır. İşini kaybetmekle belgeyi imzalamak arasında kalan çalışanları suçlamanın adaletsiz olduğu düşünebilir ya da hepsini birden suçlamayı seçebilirsiniz. Diğerini suçlama taktiğine ses çıkarmayarak alınan risk, sorumluluğun azalması ve sonunda sadece birkaç günah keçisinin suçlu ilan edilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle suçun doğru dağıtılması için gerekli bilgilere ve sürece hakim olduğunuza emin olmalısınız.

Avustralya Yüksek Mahkemesi

Nihai olarak gelinen nokta, yapılanın yanlış olmadığını düşünmek çünkü kimsenin zarar görmediğine kanaat getirmek olabilir. Bu bakış açısına göre her şeyi deşifre etmek bir fayda sağlamayacak ve zamana mal olacaktır. Veya bir diğer bakış açısı bunun hep yapılan

bir şey olduğu ve bunda yanlış bir şey olmadığı yönünde olabilir. Bu, yolsuzluğu normal karşılayan bir bakış açıdır. Bazı insanlar genellikle samimiyetle böyle düşünürler. Sizin ise farklı bir bakış açınız vardır. Size göre gerçeğe aykırı belgeler altına imza atmak doğru değildir. Bu durumda “eylemlerimizde yanlış bir şey yok” bakış açısına karşı kanıtlar ve tezlerle hazırlıklı olmalısınız.

Yeniden yorumlatmadaki zorluk, olayların herkese farklı anlamlar ifade etmesidir. Gerçekte ne oldu? Bu ne kadar önemli? Bu normal bir davranış mı yolsuzluk mu? Sizinkinden tamamen farklı görüşler ve bilgiler sunacak veya algıları yönetecek kişilerle yüzleşmeye hazırlıklı olmalısınız.

Resmi Kanallar

Resmi kanallar tepkiyi genellikle sindirir. Buna nasıl hazırlanacaksınız? Resmi bir şikâyette bulunmaya ya da mahkemeye gitmeyi -dezavantajlarına rağmen- düşünüyorsanız, o zaman en sonuç vaat eden yöntemi bulmaya çalışın. Bazen resmi kanallardan hangisiyle ilerleyeceğinize ilişkin seçenekleriniz bulunur. Organizasyon içinde bir şikayet sistemini kullanabilirsiniz, bir ombudsmana gidebilirsiniz, denetimciye gidebilirsiniz, yolsuzluk karşıtı bir komiteye, bir politikacıya ya da hukuki yollara başvurabilirsiniz. En geçerli seçeneğin hangisi olacağına karar vermeden önce iyi bir değerlendirme yapın. Bu yolu izleyen başka kimse olmuş mu? Ne kadar zaman almış? Ne kadara mal olmuş? Başarılı olabilmişler mi?

İhbarcı olan kişiler kendi konularını detaylıca bilirler ve çoğu zaman haklı olduklarına güçlü şekilde inanırlar. Bu nedenle şöyle düşünürler: “Elbette bir şikayet birimi ya da mahkeme benim lehime karar verecektir.” Bu nedenle etkisizliklerine rağmen resmi kanalları denemeye devam ederler. Burada problem, resmi kanalların doğru olanı yapma prensibi ile çalışmıyor olmasıdır. Resmi kanallar, kurallar ve resmi süreçler üzerinden ilerlerler ve bunlar kağıt üzerinde en güçlü gözükken davayı bile sabote edebilirler.

Resmi kanallar ile geçmiş deneyimleri incelemek planlamaya gerçekçilik katabilir. Mahkemeye yapılan 50 başvurudan yalnızca 1 tanesi başarılı olduysa o zaman sizin için de ihtimaller aynıdır. 50 içinde 1.²³ Size “benim durumum farklı” diyen iç sesi kapatmalısınız. Çünkü bu sizi yenilgiye götürecektir.

²³ Bazı mahkemeler için bu tam rakama yakındır. İhbar etmeye ilişkin uzun süredir yasaları olan ABD’de, “Between passage of the 1994 amendments and September 2002, whistleblowers lost 74 of 75 decisions on the merits at the Federal Court of Appeals, which has a monopoly on judicial review of administrative decisions.” Tom Devine, “Whistleblowing in the United States: The Gap between Vision and Lessons Learned,” *Whistleblowing around the World: Law, Culture and Practice*, ed. Richard Calland and Guy Dehn (Cape Town: Open Democracy Advice Centre; London: Public Concern at Work, 2004), syf 74-100, syf. 83-84.

Önceki deneyimlere ilişkin hiç bilgi yoksa ne yapılmalı? O zaman etrafınıza benzer bir şey deneyenler olup olmadığını sorun. Bir ya da iki benzer hikâye bile hiç yoktan iyidir.

Resmi bir kanaldan ilerleyeceksiniz karşı tarafın neler yapabileceği konusunda bilinçli olun. Süreci yavaşlatmak, her şeyi gizli sürdürmek, her şeyi mümkün olduğunca bürokratik ve teknik hale getirmek ve masraflarınızı artırmak için ne mümkünse yapacaklardır. Hızlı, sonuç odaklı ve şeffaf bir süreç bekleyebilirsiniz. Bol şans çünkü tüm ağırlık, sürecin tam aksi işlemesi yönünde olacaktır. Uzun bir yol için hazırlıklı olun. Finansmanınızdan, ilişkilerinizden ve destekçilerinizden emin olun. Aylar ya da belki yıllarca orada olacaklar mı? Mahkemeye gidecekseniz, süreci yıllara yayacak mahkemelere hazırlıklı mısınız?

Resmi kanallara gitmek yerine kendiniz bir kampanya başlatmayı tercih edebilirsiniz. Bu da planlama gerektirecektir. Bu tamamen ayrı bir konudur. Deneyimlerinizi yazmak, sizi destekleyecek kanıtlar bulmak, konuşmaya hazırlıklı olmak, bilgiyi medya ve kamuoyuna erişilebilir hale getirmek ve destekçiler bulmak gerekecektir.²⁴

Gözdağı

Yolsuzluk hakkında konuşmak gibi bir şey yaptığınızda misillemelere karşı hazırlıklı olmalısınız. Şaşırmayın ve hazırlıksız yakalanmayın. Böyle bir güçlük karşısında “dayanıklı” olmaya dair okumalar yapın.²⁵

Ailenizi ve arkadaşlarınızı, en azından bu bilgi onları tedirgin etmeyecekse, ne beklmeleri gerektiği konusunda uyarmalısınız. Hazırlıklı olurlarsa size daha etkin şekilde destek olabilirler.

Bazı misillemelerin finansal açıdan etkileri olacaksa, örneğin işinizi kaybedecekseniz ya da size dava açılacaksa bu durumun tehlikelerini azaltmak için önceden harekete geçmelisiniz. Yapılacaklardan bazıları, borçları ödemek, masrafları kıstmak, mal varlığı transferi yapmak ya da başka bir iş bulmak olabilir.

Fiziksel tehlikeler varsa, örneğin saldırıya uğrayacağınızı düşünüyorsanız, kendinizi korumanız gerekir. Bunu nasıl yapacağınız koşullara göre değişiklik gösterir. Belirli yerlerde bulunmaktan kaçınmak, kullandığınız aracı binmeden önce kontrol etmek, şehirden ayrılmak hatta yeni bir kimlik yaratmak yapılacaklardan bazıları olabilir.

²⁴ Brian Martin, *The Whistleblower's Handbook: How to Be an Effective Resister* (Charlbury, UK: Jon Carpenter, 1999)

²⁵ Salvatore R Maddi and Deborah M Khoshaba, *Resilience at Work: How to Succeed no Matter what Life Throws at You* (New York: Amacom, 2005); Amanda Ripley, *The Unthinkable: Who Survives When Disaster Strikes – and Why* (New York: Three Rivers)

Gözdağı ile mücadele etmenin en etkin yollarından biri bunu belgelemek ve deşifre etmektir. Birçok insan gözdağının yanlış olduğunu düşündüğü için saldırıya uğradığını fark ettiğinde sizi daha çok destekleyecektir. Bu nedenle bilgi toplamak için tüm olağan yöntemleri kullanmaya hazır olun ancak bu kez bunu muhtemel bir misilleme ile karşılaşmadan önce yapmaya başlayın. Bu yöntemler, imzalanmış bildirimleri ve e-postaları arşivlemek, konuşmaları kaydetmek veya fotoğraflamak olabilir. Aynı zamanda tutuklanma gibi beklenmedik durumlarda başkalarının sizin adınıza harekete geçebilmesi için acil durum planlarını içerir.²⁶

Bu önlemler gerekli olmayabilir ve diğer insanlar paranoyaklaştığınızı düşünebilir. Ancak saldırılara karşı hazırlanmak bekleyip gelecek her şeyi göğüslemek kadar cesur gözükmese de daha mantıklı olan seçenektir. En kötü duruma hazırlanmış olmak sizi daha güvenli ve kararlı yapar. Harekete geçerken daha az endişe duyarsınız. Yeterince hazırlıklı olursanız ve karşı taraf saldırılarının geri tepip ifşa olacağını fark ederse, size saldırma ihtimali düşer. Bu nedenle hazırlıklı olmak ve hazırlıklı olduğunuzun bilinmesini sağlamak her zaman iyi bir fikirdir.

Polis şiddeti

Bir yürüyüş düzenleyeceksiniz ve polis şiddetinden endişe ediyorsunuz.

Bu kitlesel bir protestoya yönelik bir saldırı örneğidir. Saldırıları karşı taraftan (karşı bir protesto grubundan), zorba kişilerden ya da para ödenmiş gruplardan gelebilir.

Üstünü örtme

Polis protestoculara şiddet uygularken nadiren tanıkların olaya şahit olmasını ister. Şiddetin düzeyi yüksekse, tanıklara kötü gözükecektir ki meşru bir neden olmadan, bir kişinin kendisine direnmeyen ve karşılık vermeyen birine vurması tam bir adaletsizlik örneğidir.

Polis ve destekçilerinin, uyguladıkları şiddeti gizlemeye çalışacakları açıktır- özellikle de bağımsız bir tanık kitlesi varsa. Peki bunu nasıl yapabilirler?

Bir yolu protestocuları görüş alanı dışında dövmektir. Kimsenin görmediğini ve kayıt altına alamayacağını düşündükleri yerleri seçerler. Kameralar bunu alt etmenin yollarından biridir. Polis de bunu bilir bu nedenle kameralara el koymaya ya da zarar vermeye çalışır.

²⁶ Press, 2009). 6 Zorana Smiljanic, "Plan B: Using Secondary Protests to Undermine Repression," New Tactics in Human Rights, <http://www.newtactics.org/en/Plan>

Buna hazırlıklı olmak için protestocuların çoğunluğunda kamera olmalıdır. Polislerin söylediklerini kayıt altına almak için ses kaydı bir diğer seçenektir.

Görüntü ve ses kaydı ilk adım. Bir sonraki adım, bu materyalleri güvenilir bir şekilde izleyicilere sunmaktır. Videolar YouTube'a yüklenebilir; burada olayın ve görüntünün iyi tanımlanması önemlidir. Ardından insanlar YouTube materyali hakkında bilgilendirilmelidir.

Kayıt alma ve yayma üzerine teknoloji gittikçe gelişiyor. Teknolojik detaylar önemlidir ve üstünü örtme sonucu yaratabilecek temel noktalar göz önüne alınarak kurgulanmalıdır.

- bilgi toplayın
- bilgiyi kitlelere yayın
- bilgiyi güvenilir yapın

Bilgiyi güvenilir kılmak için saygın bir gazeteciyi ya da gözlemciyi yanınıza alabilir, yüksek kalite görseller kullanabilir ve anlam bütünlüğü yaratacak bir anlatım ile sunabilirsiniz. Bilgiyi saygın, etkili ve yüksek erişimi olan kanallardan yayabilirsiniz.

Bazen fotoğraflar yeterince açıklayıcı olmayabilir. Polisin çok kötü gözükmeden göstericileri etkisiz hale getirme yöntemleri vardır. Örneğin acı verecek küçük noktalara fiziksel müdahaleler, gözlere biber gazı sıkılması ya da elektroşok veren cipleri kullanmak. Bunları ortaya çıkarmak için insanlara neyin güvenilir geleceğini düşünmelisiniz. Belki birkaç protestocunun yaşadıklarını anlatması etkili olabilir. Bir sağlık görevlisi tecrübe ettiklerini aktarabilir ve polisin kullandığı yöntemlerin etkilerini açıklayabilir.

Elektroşok aleti. Hükümetler ve şirketler işkence yapmak, toplumsal öfkeyi azaltmak amacıyla çeşitli araçlar satıyorlar ve kullanıyorlar.

Bazen, bir polis konuşmak isteyebilir. Ancak bunu yapmak muhtemelen kariyerinin sonu olacaktır. Diğer bir seçenek de polis içinden bilgilerin sızmasıdır. Örneğin konuşma kayıtları, planların notları ya da sorgu kayıtları toplanabilir. Protestocular bilgi sızdıracak bir polis bulabilirse bu, tacizi ifşa etmek için güçlü bir yöntem olacaktır. Polisler içlerinden birinin bilgi sızdırdığından şüphelenilirse gizliliğe özen göstermeye ve daha dikkatli olmaya başlayabilir. Hatta potansiyel bilgi sızdıranlar için cadı avına yapabilir.

Bilgi sızdıran polisler için cadı avı başlatılması asıl konudan tamamen bağımsız bir mesele gibi duruyor. Yani polis şiddetinin üstünün örtülmesi ve nasıl aşılabacağı konusu. Buradaki temel nokta hangi karşı taktikleri seçeceğiniz değil bununla ilgili düşünme sürecidir. Polisin neler yapabileceği düşünerek başlarsınız, mesela protestocuları darp edebilirler ve bunu kitlelerden saklamaya çalışabilir. Ardından bu şiddeti nasıl ifşa edeceğinizi ve polisin bunu engellemek için ne yapabileceğini düşünmeye başlarsınız. Yaratıcı düşünmelisiniz. Her zaman işe yarayacağı garanti olan yöntemler yok, zira polis sizin yöntemlerinizden, siz de onlarınkinden öğreneceksiniz.

Değersizleştirme

İnsanlar protestocuların daha düşük statüde olduğunu düşünürse, polis yaptıklarından daha kolay sıyrılabilir. Pek çok insan için bir teröriste, suçluya ya da sakıncalı görülen bir

protestocuya zarar verilmesi, toplumdaki saygın birine zarar verilmesi kadar kötü değildir. Bu nedenle, polisin ya da destekçilerinin değersizleştirme taktiği uygulayacakları öngörülebilir. Protestocuları “terörist”, “serseri”, “çapulcu”, “ayak takımı” şeklinde yaftalayacaklardır. Antisempatik fotoğrafçılar protestocuları olabilecek en kötü ışıkta gösterecek, hoş olmayan pozlar verirken çekeceklerdir. Protestocuların saldırgan davrandıkları iddia edilecektir. Geçmişe dair bilgiler kurcalanacaktır. Önceki suçlar, sabıkalar, kaynakların kötüye kullanımı, şiddet yanlısı ya da ırkçı beyanlar, toplum huzurunu bozan davranışlar aranacak ve protestocular itibarsızlaştırılmaya çalışılacaktır. Bu değersizleştirme taktiklerine karşı hazırlıklı olmak için birkaç faktör göz önünde bulundurulmalıdır.

- Görünüş
- Katılımcılar
- Davranış
- İtibar
- Taahhütler

Pek çok gözlemci, protestocuları nasıl göründükleriyle yargılar. Mantık çerçevesinde bakıldığında, bu, protestocuların amaçlarının meşruiyeti ile bağlantılı olmamalıdır. Ancak görüntü fark yaratır. Dağınık ve pasaklı bir görüntü genellikle insanlarda tekinsiz bir algı oluşturur. Nasıl bir görüntü vereceğinizle ilgili dikkatli olmanız gerekir. Konu, sorumlu vatandaşlar ile mi ilgili? O zaman sade bir görüntü seçebilirsiniz. Ya da formal giyinebilir ve yüksek statülere hitap etmeye çalışabilirsiniz. Herkes aynı rengi giyebilir. Ya da belirli meslek gruplarına ait protestocular, örneğin sporcular ya da hemşireler üniformalarını giyebilirler.

Katılımcılar toplumda yüksek statüde kabul edilen kimselerse değersizleştirme daha zor olacaktır. Daha yaşlı kişiler, tecrübe algısı yaratacaktır. Saygın kabul edilen bireyler örneğin politikacılar, sanatçılar, medyatik kişiler gösteriş katacaktır. Bazı protestocular rolleri nedeniyle güvenilirliğe sahip olabilirler. Örneğin gazeteciler, avukatlar, dini liderler, ya da doktorlar. Toplumda güvenilir ve saygın kabul edilen bireyler polis şiddetine maruz kalırlarsa, onların kişisel tecrübeleri protestoculara değer katmak için yararlı olacaktır. Özellikle de bu kişilere güven duyan kitleler nezdinde.

Protestocuların davranışları da büyük fark yaratır. Uygunsuz sloganlar atarak yumruk sallayan bir grup söz konusuysa, agresif ve saldırgan bir görüntü verdikleri için onları şiddet yanlısı olarak yaftalamak daha kolay olur. Diğer taraftan eğer protestocular barışçıl bir tutum izliyor, eylem süresince neşeli şarkılar söylüyor ve eğleniyorlarsa bu mutlu ve pozitif

bir izlenim yaratacaktır ki bu görüntüyü değersizleştirmek daha zordur. Grup içinde sadece bazı protestocular değersizleştirmeye açık davrandıklarında, örneğin küfür, şiddet ya da kaba kuvvet kullanıldığında bile bunun tüm gruba mal edilme riski vardır.

Medya genelde en saldırgan gözüken davranışlara odaklanır. Saatlerce barışçıl geçen bir gösteride birkaç saniyelik karışıklık ve şiddet içeren davranış, daha yüksek haber değerine sahiptir. Bu gibi değersizleştirme taktiklerine karşı koyabilmek için protestocuların olumsuz lanse edilecek davranışlara, kışkırtmalara rağmen direnmeleri gerekir. Polisler, şiddet yanlısı gözükmeyen protestocular için olumsuz sonuçlar doğuracağını çok iyi bilirler ve bu nedenle kötü ve kaba muamele ile kışkırtmalara gidebilir ve bazılarının kontrolünü kaybetmesini umabilirler. Böylece polisin, uyguladığı şiddeti meşrulaştırması kolaylaşacaktır. Polis, protestocuların saldırganlığına karşılık verdiklerini iddia edecektir.

Bazı polisler, protestocuları kışkırtma konusunda ileri gidebilir ve ajan provokatör kullanabilir. Ajan provokatörler aslında emniyet mensubu olup, protestocu gibi davranabilir ve grubu itibarsızlaştıracak hareketler yapabilir. Provokatörler bazen şiddeti övme konusunda liderlik gösterir, patlayıcı maddeler kullanır ya da tuğlalar fırlatır. Daha içeriden ilerleyenler ise başkalarını bunu yapma konusunda ikna edebilir. Buna uyan protestocular, uyguladıkları şiddeti kendi hür iradeleri ile sergilediklerini düşünürken, provokatör arka planda çoktan kaybolmuş olabilir.

Ajan provokatör kullanılması, polisin kimi zaman protestocuların daha saldırgan olmasını istediğini gösterir. Bunun nedeni yaratılacak imajdır: Protestocular şiddet uyguladıklarında, pek çok kişi amacın huzursuzluk yaratmak olduğunu düşünür. İzleyiciler,

kullanılan yöntemlere bakar ve amacın da yöntemle aynı olduğunu düşünür. Protestocular, insan hakları ya da çevre sorunları için bir araya gelmiş kişiler olabilir. Ancak eğer şiddet kullanılırsa mesajları, yarattıkları imajın arkasında kalabilir. Bunun arkasındaki teori, karşılıklı çıkarım olarak adlandırılır.²⁷ Buna göre izleyiciler, amaç ile bu amaca ulaşmak için hayata geçirilen eylemler arasında karşılıklı bir benzeşme kuracaktır. Bu durum, ulaşmak istenen amaca uygun araçlar kullanmak için iyi bir gerekçedir.

İtibarınız, değersizleştirmeye karşı sizi bir noktaya kadar koruyabilir. Protestoyu organize eden grup sorumluluk sahibi, prestijli, öngörülebilir ve prensipli olarak algılanıyorsa o zaman suçlular grubu olarak yaftalanmama ihtimali yüksektir. Hatta eğer itibarınız oldukça yüksekse, size yöneltilen değersizleştirme çabası açık biçimde ortadaysa, bu, saldırgana geri tepecektir.

Diğer bir soru, itibarın nasıl inşa edileceğidir, bu kolay olmayacaktır. Protestolara, sinema yıldızları ve Nobel ödülü kazananlar da katılsa protestocular tarafından kandırılmış olarak yaftalanır. Genelde, itibar sağlamanın en iyi yolu toplumda kişisel olarak tanınmış figürleri davaya katmaktır. Katılımcılar arasında komşularınız, aile hekiminiz, okuldaki öğretmenler, sosyal hizmet çalışanları -yani insanların kişisel olarak tanıdıkları ve saygı duydukları bireyler- varsa eleştirilere rağmen onların protestosuna güven duyma ihtimaliniz daha yüksektir.

İtibar yaratmak her zaman karşılaşılan bir zorluktur. Ancak kesinlikle çabaya değer.

Değersizleştirmeye direnmenin bir diğer yolu taahhütler vermektir. Eylemi organize eden kişiler herkesin şiddetten uzak durması gerektiğini ya da herkes eylemden önce şiddetsizlik atölyelerine katılması gerektiğini söylerse protesto daha itibarlı olacaktır. Bu anlamda taahhüt etmek yararlıdır ancak tabii ki güvenilir olmak için verilen sözlerin eylemler ile örtüşmesi gerekir.

Yeniden yorumlama

Siz polislerin acımasız olduğunu ve protestocuların kötü şekilde yaralandıklarını söylüyorsunuz. Polis ve politikacılar ise polisin kimseye dokunmadığını, protestocuların saldırgan olduğunu, yaralanmaların çok ufak olduğunu, şikâyetlerin temelsiz olduğunu, sadece birkaç polisin şiddetten sorumlu olduğunu, polislerin işlerini yaptıklarını, kanun ve düzenin tesis edilmesi gerektiğini söylüyor.

Polis şiddeti söz konusuysa, bu gibi yalanları ve meşrulaştırma çabalarını kolaylıkla öngörebilirsiniz. Polis olanlar hakkında yalan söyleyecek, önemini azaltacak ve başkalarını

²⁷ Max Abrahams, "Why terrorism does not work", International Security, Vol.31, No.2, Fall 2006, sayfa 42-78

(protestocular, politikacılar, birkaç kötü polis) suçlayacaktır. Bu gibi yeniden yorumlama çabalarını öngörebilerseniz bunları alt edecek yolları da önceden planlayabilirsiniz.

Yalan söylemek. Polis olanlar hakkında yalan söylüyorsa bunu ifşa etmek için iyi kanıtlara ihtiyacınız olacaktır. Bir süreç olarak yalan, üstünü örtme ile benzer. Üstünü örtme, gerçeği saklamaktır diğer bir deyişle bilgi saklayarak yalan söylemek. Bu bir çeşit aldatmacadır. Yalan, yanlış ve gerçekleşmemiş şeyleri aktarmaktır. Çok sık yaşanır. Üstünü örtme ile mücadele ederken tam da bu durumla uğraşmak gerekir, yani gerçekte olanları aktarmanın yollarına hazırlıklı olun.

Polisler her zaman birbirlerini kollamaları gerektiğine inanır. Bir polisin, etik dışı davranan başka bir polisle ilgili konuşması aşağılık bir davranış olarak kabul edilir. Polisler bir “sessiz kalma” yasasına inanır. Kural, hiçbir zaman bir başka polisi ihbar etmemektir. Bu, başka bir polis için yalan söylemenin sorun olmadığı anlamına gelir.²⁸

²⁸ Michael W. Quinn, *Walking with the Devil: The Police Code of Silence* (Minneapolis: Quinn and Associates, 2005). 9 Roy F. Baumeister, *Evil: Inside Human Violence and Cruelty* (New York: Freeman, 1997).

İndirgeme. Saldırganlar çoğu zaman yaptıkları şeyin, kurbanların yaptıklarına kıyasla hiç de vahim olmadığını düşünürler.²⁹ Bu bilinçli bir aldatma yani yalan olabileceği gibi saldırgan, perspektifi gereği bunun böyle olduğuna samimiyetle inanıyor da olabilir. Polis bir tutuklama esnasında şiddet uygularken verdiği acı ya da zarar üzerine fazla düşünmez. Diğer taraftan buna maruz kalan kişi bu durumun son derece farkındadır ve etkilerini uzun süre hissedebilir. Polis bu nedenle yaptıklarına maruz kalan kişiye kıyasla olanları çok daha azaltarak aktaracaktır.

İndirgeme diline karşı koymak için yapılanların sonuçlarına dair delil toplamak üzere hazırlıklı olmak gerekir. Bu da kamera görüntüleri, tanıklar, sağlık çalışanlarının ifadeleri ya da kurbanın söylemleri olabilir. Hazırlıklı olmak, tıpkı üstünü örtmede olduğu gibi yararlıdır.

Suçlama. Polisin saldırıları ifşa edildiği ve kamusal alanda tepki çekmeye başladığında onlar da suçlama yapmaya başlayabilirler. Olaya karışanlar, başkasının suçlu olduğunu iddia edebilirler. Polisler şeflerini veya politikacıları, polis şefleri de birkaç “kızılı”ya da “kara koyunu” suçlayabilir.

Suçlamaya karşı nasıl hazırlanmalısınız? Bu büyük ölçüde koşullara ve ne elde etmek istediğinize bağlıdır. Fotoğraf çekerek, isim alarak, bireyleri ifşa ederek polisin aşırı güç kullanımını belgelemek daha kolaydır. Ancak polis belli emirler altında hareket ediyorsa sorumluluğun bir kısmı politikacılara veya amirlerine aittir. Bununla ilgili kanıt toplamak genelde daha zordur. Emniyet teşkilatında tanıdığınız insanlar varsa içeriden bilgi hatta belki bazı belgeler alabilir ve daha yüksek rütbeli sorumlulara ulaşabilirsiniz.

Polisin operasyonları hakkında kimin sorumlu olduğu konusunda ne kadar bilgi toplayabilirsiniz, polis şiddeti sonrası suçlama taktiklerine o kadar hazırlıklı olursunuz. Bu bir fark yaratır mı? Bir olasılık olarak polisle iletişim kurmayı deneyebilir ve polisi yönlendiren sorumlular hakkında bilgi alabilirsiniz. Bu şekilde, suçlama taktiklerine nasıl karşılık verileceğini bildiğinizin farkına varırlar.

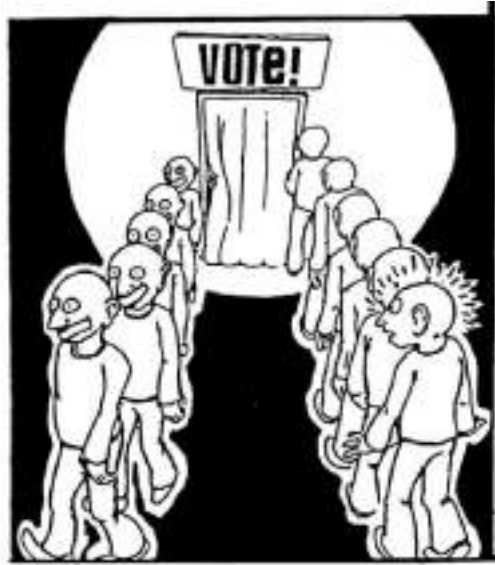
Çerçeveleme. Polis neler yaşandığını kendi çerçevesinden tanımlayacaktır. Çerçeveden kasıt, olayları anlamlandırmak için kullanılan bakış açısıdır. Polisler çoğunlukla toplumun yararına değerli işler yaptıklarını düşünür. İzinsiz bir protestonun -hatta belki de herhangi bir protestonun- sosyal düzene bir tehdit olduğuna inanıyor olabilirler. Kanunu uygulamak zorunda olduklarına, protestocuların düşman ya da düşmanın ajanı olduklarına ve cezalandırılmaları gerektiğine inanıyor olabilirler.

²⁹ Max Abrahms, “Why terrorism does not work,” International Security, Vol. 31, No. 2, Fall 2006, syf. 42-78.

Polisler, protestocuları darp ederken protestocuların algısından daha farklı bir bakış açısına sahiptir. Onlar sadece işlerini yapmakta, emirlere uymakta ve standart prosedürü uygulamaktadır. Karşı koyan kişilere acımasızca davrandıklarını değil, işlerini yaptıklarını düşünürler.

Çerçeveleme, bir düşünme biçimidir ve çoğu zaman oldukça samimidir. Çerçeveleme, yalan söylemek gibi kötü niyetli bir davranış değildir. Bir şekilde her insanın yaptığı bir şeydir.

Polis şiddeti ile karşılaşma ihtimaline hazırlanırken, çerçeveler konusunda bir çatışma yaşanacağını diğer bir deyişle olayları yorumlama şeklinizin çok farklı olacağını bilmelisiniz. Polisin ve destekçileri olayları sizden tamamen farklı gördükleredir. Onların bakış açısını anlayabilerseniz o zaman bunun üstesinden gelecek yolları da bulabilirsiniz. Örneğin siz de kendi perspektifinizi kitlelerin dikkatini çekecek yaratıcı biçimlerde çerçeveleyerek anlatırsanız polisin çerçevelemesinin anlamsızlığını gösterebilirsiniz. Bunun için “düşünce özgürlüğü”, “demokrasi”, “insan hakları” gibi kavramlar yardımcı olacaktır. Bir görsel ya da bir slogan kendi çerçevenizden olayı aktarabilmenizi kolaylaştıracaktır.

Protestocular sıklıkla kendi bakış açılarının diğer herkes için de çok bariz olduğunu düşünür. Ne de olsa, karşı tarafın aksine, herkesin hakları için başkaldırmaktadırlar. Burada temel konu sizin amacınızın, ne kadar soylu olursa olsun, herkes için açıkça anlaşılır **olmayacağını** kavramaktır. Karşı tarafın da kendi bakış açısını ortaya koyacağına, çoğu zaman da buna samimiyetle inanacağına hazırlıklı olmalısınız. Hiçbir şeyin herkes için çok bariz olmayacağını kendinize hatırlatmanızda fayda var. Vahşi bir cinayet bile, tek başına, herkese aynı şeyi ifade etmez: yorumlanması gerekir.

Resmi Kanallar

Protestocuların çoğu zaman resmi kanallara dair yaklaşımları biraz karışıktır. Şikayet birimleri ya da mahkemeler gibi resmi kanallar iyi işliyor olsaydı herhangi bir şeyi protesto etme gerekliliği zaten doğmazdı. Örneğin tehlikeli bir teknoloji ya da çevreye zarar verecek bir yatırımı durdurmak için tek yapılması gereken mantıklı bir dilekçe ile mahkemeye gitmek olsaydı, doğru karar alınırdı ve yatırım durdurulurdu. Halbuki bu gibi konularda çalışan ajanslar ya da hükümet birimleri -ya güçlü grupların amaçlarına hizmet etme ideolojisi ya da iç baskılar yoluyla- o ya da bu şekilde yozlaştırılır.

Pek çok durumda resmi kanallar işe yaramadığı için insanlar görüşlerini ortaya koymak adına protesto düzenler. Protesto resmi olmayan bir kanaldır. Çoğu zaman resmi kanallara bir alternatiftir.

Resmi kanallar hem protestocular hem de polis tarafından kullanılabilir. Hatırlanması gereken nokta bu kanalların genellikle kamuoyu öfkesini sindirmek için kullanıldığıdır. Bazı durumlarda kazanımların, çekilen cefaya degeceği düşünülebilir. Bazı durumlarda ise resmi kanallara dahil olmak zorunlu olacaktır. Örneğin bir tutuklanma durumunda. Amacınız protesto ettiğiniz konuya yönelik kitlesel bir tepki yaratmaksa o zaman örgütlenme üzerine düşünmelisiniz. Yani daha fazla insanı aktif hale getirmeli ve konuya duyarlı olmalarını sağlamalısınız.

Resmi kanallara karşı tutum belirlerken ana konu, olası risklere karşı vereceğiniz tepkinin ne olacağıdır.

- Polis şiddet uygularsa, resmi kanallardan şikâyette bulunacak mısınız? Polisi dava edecek misiniz? Bu gibi seçenekler, öfkeyi muhtemelen söndürecektir. Çok daha güçlü olan seçenek elinizdeki bilgiyi kamusalılaştırmak ve maruz kalınan şiddeti geniş kitlelere göstermektir.
- Polis şiddet uygularsa ve bu kendisi için kötü bir reklam olacaksa, hükümet ya da polis teşkilatı bir soruşturma başlatabilir. Soruşturma başlatmak, meseleyi kamuoyunun konuştuğu bir konu olmaktan çıkarıp, kurallar ve prosedürlere dayalı resmi bir konu haline getirir. Bir soruşturmaya engel olamazsınız ama bazı taleplerde bulunabilirsiniz.
- Soruşturma, bağımsız bir birim tarafından yapılmalıdır. Hükümet ya da polis tarafından değil.

- Soruşturma herkese açık olmalıdır. Duruşmalar, medyaya ve halka açık gerçekleştirilmelidir.

Soruşturma polis tarafından yönetilir ve kapalı olursa bu yüksek ihtimalle bir aklama operasyonu olacaktır. Kimse ne olduğunu bilmeyecek o yüzden kötü reklam da olmayacaktır. Bazı insanlar sonuçları öğrenmek istese de kitlesel tepki zaman içinde sönüp gidecektir.

şeffaf bir soruşturma, medyanın oturumlar/duruşmalar konusunda bilgi aktarabilmesine olanak tanır ve dikkatleri canlı tutma konusunda daha etkilidir. Yine de bunun yeterli olacağını varsaymamak gerekir. Soruşturmayı amacınıza destek toplamak için kullanmalısınız.

Asıl meseleye geri dönmek gerekirse: bir protesto düzenleyeceksiniz ve polis şiddetine hazırlıklı olmanız gerek. Resmi kanallar işlevli olsaydı, polis şiddet uygulayamazdı. Uyguluyorsa, o zaman resmi kanallar ile ilgili olasılıklara karşı hazırlıklı olmalısınız.

Gözdağı ve ödüllendirme

Polisin protestoculara şiddet uygulama ihtimali zaten başlı başına bir gözdağıdır ve pek çok insanın protestoya katılımına engel olabilir. Bunu takiben gözaltılar ve bu esnada ve daha sonra da nezarete gerçekleşmesi muhtemel tacizler söz konusudur. Sonrasında polis bazı protestoculara takip etme, ziyaret etme ya da gözaltına almak gibi özel muamele gösterebilir.

Bu senaryolara karşı en etkin korunma, tacizleri belgelemek ve ifşa etmeye hazırlanmaktan geçer. Gözdağına karşı hazırlanmak tıpkı polis saldırılarına hazırlanmak gibidir. Örneğin bir protestodan sonra polis belli kişileri seçiyor, onları arıyor, takip ediyor ve taciz ediyorsa bu durum ifşa edilmelidir. Bu kişilerin sakin davranması gerekir. Zira sinirli ve sorunlu kabul edilen davranışlar gösterildiğinde itibar zedelenecek ve polisin yaptıklarını meşrulaştıracak bir zemin oluşacaktır.

Sanaa protestoları, Yemen (3 Şubat 2011)

Gözdağına karşı hazırlanmanın bir diğer yolu da protestoya çok fazla sayıda insanın katılmasını sağlamaktır. İnsanlar bir grubun içinde hareket ederken daha güvende hisseder. Polisin geniş gruplara saldırma olasılığı küçük gruplara kıyasla daha düşüktür. Daha fazla katılım nasıl sağlanabilir? Standart yöntem daha çekici bir eylem planı sunarak daha fazla insanı çekmektir. Polis şiddetine duyulan korku önemli bir faktörse, riskleri azaltacak bir yer, zaman ve yaklaşım seçmek önemlidir. Örneğin protestoya katılmayan pek çok kişinin olduğu uygun bir yer.

Çok fazla katılımcının olduğu bir protestoda bazı kişilerin şiddete meyletmesi ve polise bir meşruiyet zemini hazırlama riski vardır. Bu nedenle alternatif eylemler düşünmek yararlı olabilir. Örneğin herkesin yeşil giymesi, şarkılar söylenmesi, sokakta karşılaşılan yabancıların hoş karşılanması gibi zararsız gözükken ancak dayanışma hissi veren eylemler.

Ödüller ise insanların bir adaletsizlik karşısında tepki gösterme ihtimallerini düşüren bir şeydir. Polisler taciz ve şiddet hakkında sessiz kalırlarsa, diğer bir deyişle kendi aralarındaki sessiz kalma yasasına uyarlıysa, üstleri tarafından ödüllendirileceklerini ve işlerini kaybetmeyeceklerini bilirler. Bazı protestocular polisler için muhbirlik yapar ve karşılığında ödeme alır.

Misillemeler

Grubunuz güçlü bir politikacıya karşı muhalefette etkin bir rol oynuyor. Misillemelerden endişe ediyorsunuz.

Bu, saldırıya uğrama riski taşıyan genel bir örnektir. İzleme, içeri sızma, söylentiler uydurulması, üyelerin taciz edilmesi, ekipmanlara el konması, medyada kişilerin ifşa edilmesi, finansmanların denetlenmesi gibi pek çok tehdidi içerir. Bu, grup üyelerini korkutarak, grubun itibarını düşürerek, zaman ve emek harcatarak, amaçtan saptırarak ve endişe yaratarak işler. Bu atağa nasıl karşı koyabilir ve saldırganları bunu hiç yapmamış olmayı diler hale getirebilirsiniz?

Üstünü örtme

Bazı saldırılar, bir politikacının televizyonda grubunuzu eleştirmesi gibi açıkça yapılabilir. Bu durumla baş etmek genellikle daha kolaydır ve bazı durumlarda size bilinirlik sağlayacağı için avantaja çevrilebilir. Öte yandan diğer saldırılar, saldırganı ve yöntemlerini gizleyecek şekilde yapılır. Bunun üstesinden gelmek için saldırıları belgelemek ve ifşa etmek genellikle etkilidir.

- Tehdit mesajları alıyorsanız, insanlara bunlardan bahsedin. Bu mesajlar e-posta olarak atılıyorsa, kopyalarını saklayın. Tacizler telefon üzerinden gerçekleşiyorsa bunu kayıt altına alacak teknolojilerden faydalananın. Aynı şekilde yüz yüze iken tehdit ediliyorsanız bir kayıt cihazı ile bunu kayıt altına alın. Elinizde net kanıtlar olduğu zaman buradan bir mesaj çıkarabilir, yazılı bir bildiriye dönüştürebilir hatta video haline getirebilir ve ilgilenen herkese gösterebilirsiniz. Tehditleri kamuya açmak, destekçileriniz bundan korkmadığı sürece çok işe yarayacaktır. Gözünüzün korkmadığını ve hatta tehditlere boyun eğmeyeceğinizi gösterin.
- Bir aracı üzerinden potansiyel bir tehdit söz konusuysa, bunun arkasında kimin olduğunu öğrenin. Örneğin bir polis, bir politikacının emri ile mi ofisinizi dağıtmaya karar verdi. Polis ya da politikacılar içinde kontaklarınız var mı? Size içeriden bilgi sağlayabilirler mi? Davanıza sempati duyan bilgi sağlayıcılar ne kadar fazla olursa, saldırganların gizli kalması ya da sorumluluklarını gizlemesi o kadar zorlaşır.
- Söylentiler, kimse onları yayma konusunda sorumluluk almadığı için güçlü saldırı aracı olabilir. Söylentiler finansal, cinsel, ideolojik ya da başka bir konuyla ilgili olabilir. Örneğin bir söylenti terörist bir grupta ilişkili olduğunuza dair olabilir. Bunu ifşa etmek için ne yapabilirsiniz? Bu durum zor ve hassas olabilir. Söylentileri fazla ciddiye alırsanız, örneğin çok mantıklı açıklamalar yapmaya çalışırsanız, söylentiyi

daha güvenilir hale getirebilirsiniz. Alternatif bir yanıtlama biçimi, söylentilerle dalga geçmek olacaktır. Görseller ya da kelime oyunları ile iddiaların absürtlüğünü ve gülünçlüğünü ortaya koyabilirsiniz.

- Darp ve kundakçılık gibi belirli saldırı tiplerine maruz kalacağınızı düşünüyorsanız bunu nasıl ifşa edeceğinizi düşünün. Bu polis şiddetini ifşa etmekle aynı prensipte işler ancak daha fazla sorumluluk almayı gerektirir.

Saldırı canlandırma

Grubunuz saldırıya uğradıysa ve bunun süreceğini düşünüyorsanız kesinlikle bir planlama yapmanız gerekir. Yapılması gereken şeylerden biri önceki bir saldırının tekrarlanması durumuna hazırlanmaktır; böylece bu kez kanıt toplayabilir ve ifşa edebilirsiniz.

Farklı türlerde saldırılara hazırlanmak için iki ya da üç üyenizin saldırgan gibi davranacağı ve hayali saldırılar yapacağı canlandırmalar yapabilirsiniz. Herkes farklı takımlara bölünür ve bu saldırılara nasıl tepki verileceği çalışılır.

Saldırıların düzenli bir seyri varsa nasıl karşılık vereceğinize dair canlandırmalar düzenlemek yararlı olabilir. Bunları tıpkı yangın tatbikatları gibi düşünebilirsiniz: saldırı gerçekte gerçekleştiğinde nasıl tepki verilecekse aynı yapılmalı ve ardından süreç analiz edilerek geliştirilmeli.

Değersizleştirme

Grubunuzun itibarı pek çok açıdan saldırıya uğrayabilir. Bir politikacı onur kırıcı yorumlar yapabilir, medya yıpratıcı hikayeler yayımlayabilir. Terörist gruplarla bağlantılar, yolsuzluk anlaşmaları, tehlikeli ilişkiler, cinsel çarpıklıklar gibi pek çok konuda iddialar öne sürülebilir.

Bu iddialara birden fazla şekilde karşılık verebilirsiniz.

1. İddiaları yok sayın çünkü absürtler. Kimse inanmayacaktır.
2. Belgelere, açıklamalara ve kanıtlara dayanan mantıklı bir açıklama yapın.
3. Karşı saldırıya geçin. Örneğin karşı tarafın kötü niyetlerinden bahsetmeye başlayın.
4. Saldırılarla dalga geçin.

Otpor tarafından kullanılan, Corax tarafından çizilen karikatür.

1. İddiaları yok sayın

Bu tip iddiaların çok absürt olduğunu ve bu nedenle kimsenin bunlara inanmayacağını varsayabilirsiniz. Bu yanıtlara ilişkin fazla hazırlığa ihtiyacınız yok. Ama bunun yapılacak doğru şey olup olmadığını nasıl bileceksiniz? Grubunuzun itibarını ölçmek için destekçileriniz ve tarafsız kişileri kapsayan küçük bir anket yapabilir ve böylece grubunuzun güçlü ve zayıf yanlarını görebilirsiniz. Hali hazırda bazı eylemlerinizi ya da aldığınız pozisyonların bazı endişeler yarattığını farkederseniz, bunlar sizin saldırıya açık alanlarınız olabilir. Bu alanlarda birer yanıtınız olması önemlidir.

2. Mantıklı ve olgulara dayanan bir yanıt verin

Saldırıya karşılık vermek için elinizde kanıtlar ve veriler olabilir. Bunları bir basın bülteninde, bir internet sitesinde, bir e-posta listesinde ya da başvuracağınız herhangi başka bir araçta kullanabilirsiniz. Hazırlıklı olabilmeniz için grubunuzda ele aldığınız konular hakkında ve yanıt hazırlama konusunda yeterli bilgiye sahip kişiler olması gerekir. Yazım ve konuşma konusunda yetenekli olan kişiler olursa iletişimi en doğru şekilde kurabilirsiniz. Kilit mevkilerde sizin adınıza konuşabilecek destekçilerinizin olması da önemlidir.

Örneğin basında size sempati duyabilecek kişiler ve yorumcular tanıyorsanız, hakkınızdaki yanlış iddiaları reddedebilecek ve gerçekleri sunabilecek kadar bilgi sahibi olduklarından emin olun. Toplumda saygın kabul edilen kişiler arasından destekçileriniz varsa ne söyleyecekleri konusunda onları bilgilendirdiğinizden emin olun. Hangilerinin sizin adınıza konuşmaya istekli olacaklarını öğrenin. Sizi özel olarak desteklemeyen ancak adalete inanan, yalanlara ve yanlış beyanlara dayalı eleştirilere meydan okumaya istekli kişiler de olacaktır. Bu kişilerin söylemleri tamamen tarafsız olacağı için özellikle etkili olacaktır.

İyi hazırlandıysanız bir saldırı, farklı kesimlerin desteğine yol açarak grubunuza gerçekten fayda sağlayabilir. Yanlış ithamlara karşı durabilmeleri için sizinle ilgili doğru bilgilere sahip olmaları gerektiğini unutmayın.

3. Karşı saldırıya geçin

Burada temel fikir, dikkati saldırganların üzerine çekmek ve asıl niyetlerini, söyledikleri yalanları, çıkar çatışmalarını, yozlaşmış davranışlarını, yolsuzluklarını ortaya çıkarmaktır. Bu karşı taktiğe hazırlanmak için bir “kara belge” hazırlayabilir ve karşı tarafa zarar verecek tüm bilgileri burada toplayabilirsiniz. Aynı zamanda bunu, halka açık hale nasıl getireceğinizi düşünmelisiniz. Örneğin karşı tarafla olumsuz ilişkileri olan ve konuşmaya istekli kişiler tanıyor olabilirsiniz.

Bu güçlü bir yaklaşım olabilir ama izlenecek en iyi yol olup olmadığını düşünmelisiniz. Sizin saldırıya uğrayan taraf değil de saldırgan taraf zannedilmeniz gibi bir dezavantaja neden olabilir. Kitleler nezdinde durum, bir tarafın sadece yozlaşmış politikacıların hedefindeki kurbanlar değil de iki tarafın da birbirine saldırdığı bir çapraz ateş gibi algılanabilir. Bu da etik dışı taktikler de dahil olmak üzere “her şey mübah” algısı yaratabilir.

Karşı tarafın daha fazla kaynağı varsa ve kullanmaktan çekinmeyecekse karşı saldırıdan kaçınmak daha mantıklı olabilir. Diğer taraftan kamuoyu hali hazırda karşı tarafın yozlaşmış olduğunu düşünüyorsa o zaman fazla endişelenmenize gerek kalmaz. Karşı bir saldırı düzenlemenize de gerek kalmayacaktır çünkü bunu sizin yerinize yapacak birileri çıkabilir.

4. Saldırılarla dalga geçin

Saldırıları savuşturmak için mizaha başvurabilirsiniz. Bu çeşitli espriler, ironik basın bültenleri, kostümler ya da esprili protestolar yoluyla olabilir.

2000 yılında, aktivist bir hareket olan Otpor, Slobodan Miloseviç yönetimindeki Sırp rejiminin baskısına maruz kaldı. Rejim, Otpor'un teröristler, faşistler ve uyuşturucu bağımlılarından oluştuğunu söylüyordu. Bir karikatürist Otpor'u, kaldırırma bir yumruk (Otpor'un sembolü) çizen küçük sevimli bir çocuk gibi, Miloseviç ve diğer Sırp yetkilileri ise iri, karanlık ve çocuğu tehdit eden figürler olarak çizdi. Otpor bu karikatürü bildiri ve broşürlerine basarak, çizilen bu masum imajı rejimin yaftaları ile yan yana kullandı.³⁰

Mizahı kullanarak, sizinle ilgili bu iddiaların ciddiye alınacak şeyler olmadığı mesajını vermiş, bunlar yalnızca saçma iddialar demiş olursunuz. Bu, saldırganın iddialarında ısrarcı olmasını zorlaştırır çünkü insanlara her seferinde saçmalıkları hatırlatacaktır.

Buradaki zorluk mizahi teknikleri hem destekçilere hatta hem de saldırganlara sempatik gelecek seviyede tutmaktır. Fazla sert bir mizah karşı saldırı olarak algılanabilir. Fazla sarkastik mizahsa fazla ciddi algılanabilir. Saldırıyla dalga geçebilmeniz için önceden hazırlanmalı ve hafif bir mizah ile verilecek yanıtlar bulmalısınız. Bir saldırı durumunda ya da saldırı olmaksızın kullanılacak bazı eylem planları yapabilirsiniz.

Yeniden yorumlama

Saldırganlar yaptıkları şeyler ya da yapma nedenleri hakkında yalan söyleyebilir, yaşananların önemsiz olaylar olduğunu iddia edebilir, problemler için başkalarını suçlayabilir ve olayları anlamlandırmada kendi perspektiflerini dayatabilirler. Hazır olmanız için ne olup bittiğini bilen ve sizin bakış açınıza hakim, ulaşmak istediğiniz kitlelerle iletişim kurma kapasitesine sahip kişilere ihtiyacınız var. Sizin, destekçilerinizin söylediği her şeye arka çıkabilmeniz gerekir.

Örneğin polis ofislerinize baskın yaptı ve bilgisayarlarınıza el koydu. Polis bunun rutin bir kontrol olduğunu ve hiçbir şeye el konmadığını iddia edebilir (Bir başka ihtimalle bunun bir uyuşturucu baskını olduğunu iddia edebilir ki bu değersizleştirmeye daha iyi bir örnek teşkil eder.). Polisin bilgisayarlarınızı aldığına dair elinizde video görüntüleri varsa yalanı ifşa edebilirsiniz. Emri bir politikacının verdiğiine dair bir bilgi kaynağınız varsa bu yalanı da ifşa edebilirsiniz. Bu baskının demokrasi ve ifade özgürlüğüne korkunç bir darbe olduğunu söyleyebilirsiniz.

Bilgisayarlarınıza el konması ciddi bir mesele ve bu konuda hazırlıklı olunmalı. Bu, geri tepme analizinden bağımsız olarak planlanması gereken bir konudur.³¹

³⁰ Majken Jul Sorensen, "Humour as a serious strategy of nonviolent resistance to oppression," *Peace & Change*, Vol. 33, No. 2, April 2008, pp. 167-190

³¹ Bir yaklaşım için, bkz. Schweik Action Wollongong, "Safeguarding your group: a checklist," <http://www.bmartin.cc/others/SAWchecklist.pdf>.

Resmi kanallar

Grubunuz saldırıya uğradığında bazı yasal düzenlemeler büyük olasılıkla ihlal edilmiş olacaktır. Polise gitmeyi, hakaret davası açmayı, meclise gitmeyi ya da bu resmi prosedürlerden herhangi birini kullanmayı düşünebilirsiniz. Bazen bu seçenekler işe yarayacaktır, ancak bu seçeneklerin kitlesel tepkiyi azaltma ihtimalleri daha yüksektir.

Şikayette bulunduğunuzda problemi çözmesi ve adaleti sağlaması için sisteme güvenmiş olursunuz. Ancak bu gibi süreçler çok uzun sürer, fazla zaman, emek ve bazen para harcamayı gerektirir. Avukatlar ya da benzer uzmanların katılımına gereksinim doğururlar. Bir kampanya başlatmaktan uzaklaşırsınız.

Grup üyeleriniz bu gibi seçenekleri değerlendirmek isterse onlara önceki şikayetlerden elde edilen başarı oranını sormalısınız (Bu konuda çoğunlukla bilgi bulunmamaktadır.). Onlara bu yolları deneyen başka gruplar ile görüşmelerini ve ne kadar zaman, emek ve para harcadıklarını öğrenmelerini istemelisiniz. Şikayet sürecinde, kaç kişinin konuya dahil olduğunu sormalısınız.

Resmi kanallar bazen kendi içlerinde etkili olabilir ancak bunun bir bedeli olur. Resmi kanallara harcanan zaman ve emek nedeniyle başka şeyleri yapmaktan alıkonulursunuz. Aynı oranda zaman ve çabayı, bir kampanya başlatmaya harcadığınızda ne olacağını düşünmelisiniz. Bir devlet dairesine yazacağınız şikayet dilekçesi yerine kitleleri harekete geçirecek ve desteğe çağırarak şeyler yazdığınızı düşünün.

Ofisinize düzenlenecek bir baskına hazırlanmak için, saldırı ihtimalini size verilen desteği arttıracak bir şeye çevirin. Kameralar kurun. Bilgilerinizi mutlaka yedekleyin. Üyeleri ofiste zaman geçirmeye davet edin. İnsanları birbirleri ile tanıştırmak. Evet, muhtemel bir baskına hazırlanmak güçlenmek için bir fırsat olabilir.

Gözdağı

Grubunuz saldırı altındaysa bazı üyeler korku duyabilir. Daha önce saldırıya maruz kalmış kişiler olabilir ya da sırada kendilerinin olduğunu düşünebilirler. Hazır olmak için üyelere güvenli bir ortam sağlanmalıdır. En iyi yöntemlerden biri muhtemel senaryolar üzerinden geçmek, yanıtlar hazırlamak ve buna göre plan yapmaktır. İnsanlar ne yapacaklarını bildikleri zaman daha az korkar.

Bazı insanlar kendilerini kriz anlarında güçlü hissederler. Kendilerine güvenirlere, cesaret sergiler ve ilham verirler. Bu kriz liderlerinden bazıları görmüş geçirmiş olan bazıları ise genç ve aktivizmde yeni olan kişilerdir. Grubunuz için önemli bir konu, kriz liderlerini

saptamak, onları aksiyona hazırlamak ancak hiçbir şey yaşanmazsa da hayal kırıklığına uğramamalarını sağlamaktır. (Tabi ki sadece aksiyon olsun diye de kriz ortamı yaratmaya gerek yok.)

Üyelerin saldırıdan korkmaları için çoğu zaman iyi sebepleri vardır. Aileleri ve işleri risk altında olabilir.

Gözdağı saldırınının bir parçasıysa yaşanan her şeyi belgelediğinizden emin olun. Tehditler, tacizler ve misillemeler dışarıdan bakan pek çok kişi için adaletsiz gözükecektir. Bu hareketleri belgeleyerek ve ifşa ederek, tepkiyi arttırabilirsiniz. İyi bir planlama yapar ve bunu hayata geçirirseniz, şans da yanınızdaysa, saldırganlara hiç harekete geçmemiş olmayı dileyebilirsiniz.

Sonuç

Bu üç örnek -yolsuzluk hakkında konuşma, polis şiddeti riski ve grubunuza yönelik misillemeler- tehditlere karşı nasıl hazırlanacağınızı anlatmaktadır. Bu yöntemleri sansür, cinsel taciz, tutuklama ve işkence gibi başka konularda da uygulayabilirsiniz. Burada temel konu, saldırganların eylemlerine karşı doğacak tepkiyi azaltmak için neler yapacakları ve sizin de bunu engellemek için neler yapacağınızdır.

Üstünü örtme, değersizleştirme, yeniden yorumlatma, resmi kanallar ve gözdağı genel yöntemlerdir. Bu gibi konularda ve kampanyalarda aktif rol aldıkça daha spesifik durumlar için nasıl etkili olunacağına dair bilginiz artacaktır. Bu nedenle bir seri kurala bel bağlamayın. Kendiniz için düşünün ve yaratıcı olun.

Etkili olmanın yolu deneyimlerden öğrenmekten geçmektedir. Sizin ya da grubunuzun daha önce başından geçmiş olaylardan öğrenebilirsiniz. Hangi hazırlıklar fark yarattı? Hangileri zaman kaybıydı? Diğer insanların da sizin çıkarımlarınız ve deneyimlerinizden faydalandığından emin olun.

4. Şimdi ve sonrasında

Aşağıdakiler gibi bir adaletsizlik yaşanıyor;

- Bir aktivist kısa süre önce tutuklanmış.
- Protestocular polis tarafından darp ediliyor.
- Vatandaşlar yasa dışı biçimde izleniyor.
- Devlet tarafından aktivistlerin terörist olduğuna dair doğru olmayan iddialarda bulunuluyor.
- İnsanlar işkence görüyor.
- Siviller hava saldırıları ile öldürülüyor.

Ne yapılmalı? Pek çok şey içeriğe bağlı. Aktivistlerin siyasi atmosferi, konunun tarihini, potansiyel müttefiklerini, muhtemel karşıtlarını, eylemleri nasıl başlatacaklarını ve pek çok başka şeyi bilmeleri gerekir. Ne yapılacağına ilişkin soruya verilebilecek doğru bir yanıt yoktur.

Geri tepme modeli bazı bakış açıları kazandırabilir. Bu model tamamen ne yapılabileceğine dair fikirlere ilişkindir. Bu yöntemler, olup bitene dair sizin algılayışınızla bağlantılı olarak hayata geçirilmelidir.

O olup bitene dair dikkatlice hazırlık yaptıysanız, geriye kalan şey kanıt toplama, destekleri harekete geçirme ve benzeri planları takip etmektir. Ancak bazı olaylar tamamen beklenmediktir, dolayısıyla bunlara hazırlanmak da mümkün değildir.

Örneğin polis şiddeti ya da hükümetin bir yolsuzluğu ile ilgili haberler yayımlandı. Bunlar sizin için önemli konularsa bu konuda harekete geçmek isteyebilirsiniz. Faillerin kitlesel tepkiyi söndürmek için metodlar uygulayacaklarını tahmin edebilirsiniz. Bu metodları alt etmek için harekete geçebilirsiniz.

Kitlesel bir tepki doğuracak standart beş taktik; eylemleri ifşa etmek, hedefi onaylamak, yaşananları adaletsiz olarak tanımlamak, destekleri harekete geçirmek, resmi kanallardan uzak durmak ve gözdağına direnmektir. Bunlara; ortaya çıkartma, iade-i itibar, yeni bir çerçeveye oturtmak, yönlendirmek ve karşı koymak da diyebiliriz.

Ortaya çıkartma: olanları ifşa edin

Bir adaletsizliği ifşa etmek inanılmaz derecede güçlü bir tekniktir. Kitlelerde yansıma bulan bir bilgiyi açığa çıkarabilirseniz bu bilgi, halk arasında çoğunluklarda endişe yaratır. Ki bu

durum sosyal değişim yaratmanın temel dayanağıdır. Bazen ifşa adaletsizliğe son vermek için tek başına yeterlidir.

Bu nedenle mümkün olduğu kadar fazla bilgiyi olabildiğince hızlı ortaya çıkarmak çok çekici gelebilir. Ancak her zaman, nasıl etkili olabilirim diye durup düşünmek gerekir. Dikkate alınması gereken birkaç faktör var.

Rıza

Varsayalım ki Helen adında bir aktivist tutuklandı. Hiçbir meşru zemini yok -bu mutlak surette bir gözdağıdır. Bu durumu kamuoyu ve medya nezdinde bir kampanyaya dönüştürmek için hazırlıklısınız. Ancak ilk olarak Helen'ın böyle bir şeye onay verip vermeyeceğini bilmelisiniz. Önceden size bunu bildirmiş ise ihtiyacınız olan izin zaten vardır. (Bu, önceden hazırlanmanın parçalarından biridir). Konuşabilirseniz ve onun için de uygunsa, o zaman uygulamaya geçin. Ama ya hayır derse? Bu durumda -istisnai durumlar dışında- kararına saygı duymanız gerekmektedir. Örneğin, zorla hayır dedirtildiğine ya da kendisi için bir kampanya başlatılmazsa büyük bir tehlikede olacağına dair kanıtınız olabilir.

Mohandas Gandhi 1930 yılında Hindistan'da İngilizlerin koyduğu tuz yasasına karşı bir direniş örgütledi. Barış yanlısı pasif direnişçilerin darp edilmesi sonucu, İngiliz hükümeti öfkeyi azaltmak istemesine rağmen çok tepki çekti.

Başka bir senaryo ise Helen'a ulaşamamanız ve ne istediğini bilmemeniz. O zaman muhakeme yapmanız gerekir. Bunu Helen'ın ailesi ya da yakınları ile de görüştüğten sonra yapmanız önemlidir.

Helen'ın kamuoyunda ve basında yer alacak bir kampanyaya hayır demek için iyi sebepleri olabilir. Hakkındaki gizli bilgilerin polis tarafından yayımlanmasından endişe edebilir, ailesinin bilmesini istemeyebilir ya da basındaki yansımaların kariyeri için kötü olacağını düşünebilir. Ya da belki sadece böyle bir kampanyanın odağında olmak istemeyebilir. Bu herkesin isteyeceği bir şey değildir!

Kendisiyle konuşabilirsiniz, aleniliğin değeri ile ilgili argümanlarınızı kendisine sunabilirsiniz. Adaletsizliğe karşı oluşan öfkeyi yönetme stratejilerini bildiğinde daha sağlıklı karar verebilecektir.

Bilginin kalitesi

Elinizde bazı darp raporları var. Bu nedenle hemen bir medya kuruluşuna gidiyor ya da bunu Facebook'ta yayımlayarak binlerce destekçiye anons ediyorsunuz. Ancak ya raporlar doğru değilse? Bu sizin güvenilirliğinizi sarsacak ve özellikle sizi kaliteli bir bilgi kaynağı olmaktan çıkaracaktır. Bu nedenle bilgi teyit edilene kadar beklemeniz daha doğrudur.

Eylemlerinizi belli bir bilgi üzerine kuruyorsanız o zaman bilginin doğru olduğundan emin olmalısınız. Binlerce destekçiyi yanlış bir bilgi üzerine sokağa döktüğünüzü düşünün.

Bazen bilgi doğrudur ancak yeterince net değildir. Örneğin güvendiğiniz gazetecilerden işkence olduğuna dair duyular alıyorsunuz. Gazetecileri tanıyorsunuz o nedenle bilgiye güveniyorsunuz. Ancak hiçbir bağımsız tanık yoksa o zaman hikayeyi ortaya çıkaramayabilirsiniz. Bu durum fotoğraflarla değiştirilebilir. İşkenceyi ortaya koyan fotoğraf ve videolar çok güçlü malzemelerdir.

Daha net kanıtlar elde edene kadar beklemeli misiniz? Kanıtlarınıza güveniyorsanız yayımlamaya değer olabilir. Sonradan daha fazla detay edinirseniz bu da elinizi güçlendirir. Diğer taraftan ilk etapta elinizde olan kanıt yeterince net değil ve kafa karıştırıcı ise doğru zamanı beklemek daha etkili olacaktır.

2003 yılının sonlarına doğru Kızılhaç gibi organizasyonlardan, Irak ve Afganistan'daki mahkumlara ABD askerleri tarafından işkence edildiğine dair bilgiler gelmekteydi. Bunlar basında bir ölçüde yer buldu ancak pek etkisi olmadı. Ardından 2004 yılının başlarında Abu Ghraib'den trajik fotoğraflar gelmeye başladı ve yılın en büyük insan hakları haberi oldu. İlk raporlardaki bilgi geçerli olmakla birlikte asıl etkiyi fotoğraflar yarattı.

Medya çemberleri

Korkunç bir insan hakları ihlali hakkında bazı bilgiler yayımlamak istiyorsunuz. Ancak bunlar basında hiç yansıma bulmuyor çünkü aynı gün büyük bir deprem gerçekleşmiş. Tüm manşetler depremle ilgili ve hikayeniz kaybolmuş durumda.

Bir doğal afet gerçekleşeceğini kestirmeniz mümkün değil ancak medyanın önceliklerini öngörmeniz mümkün. Deprem gibi büyük bir olay basını günlerce hatta aylarca meşgul edebilir.

Medyanın haberleri nasıl ele aldığını öğrenmelisiniz. Haftanın bazı günleri basın bülteni yayımlamak için daha iyidir. Elinizdeki bilgiyi en iyi şekilde ve en iyi zamanda yayımlamak için lokal, ulusal ve hatta uluslararası basın kuruluşlarının operasyonları hakkında bilgi edinin. Bazen doğru zamanı beklemek daha iyi bir seçenektir. Sosyal medya ise daha değişik şekillerde işler ve zaman zaman ana akım medyadan farklıdır. Onun çemberlerini ve önceliklerini öğrenerek iyi bir yanıt almayı hedefleyin.

Kademeli yayın?

Bazen açığa çıkaracak çok fazla iyi malzemeniz olabilir. Maksimum etkiyi yaratmak için hepsini bir anda yayımlamak yararlı olabilir. Diğer bir seçenek ise hikâyenin gücünü uzatmak için kademeli olarak yayımlamaktır. Gizli bilgilerin yayımlanmasının etkisi, bazı gazetelerin günlerce ya da haftalarca Wikileaks belgelerini yayılmasından anlaşılabilir.

Burada düşünülmesi gereken temel nokta, bilgiyi açıklarken en etkili yolun hangisi olacağıdır. Bazı durumlarda bu yollara dair çok da inisiyatif kullanamayabilirsiniz ancak koşullar uygunsa seçenekleriniz üzerine düşünmelisiniz. Elinizdekileri hemen yayımlamak çekici bir seçenektir ama uygun zamanı, daha iyi bilgiler elde etmek için ya da insanlar planlarınızı desteklemeye başlayana kadar beklemek daha iyi olabilir.

İade-i itibar: kurbanı değerli kılın

Adaletsizlik sürdükçe karşı tarafın sizi, grubunuzu ya da kimi destekliyorsanız onu itibarsızlaştırmaya çalışmasına hazırlıklı olun. İtibarınızı korumak için hazır olmalısınız.

Tutumunuz son derece önemli. Sizi akıl sağlığı bozuk, yıkıcı biri gibi tanımlıyorlarsa sakın davranmalı, saygın giyinmelisiniz. Sizin sakın ve güvenilir tavrınız iddiaları sarsacak, size saldıranları dengesiz olarak gösterecektir.

Kullandığınız dil son derece önemli. Sözlü olarak tacize uğruyorsanız benzer bir retorik ile karşılık vermek cazip gelebilir. Bu önemli gibi gözükmebilir ancak kullandığınız dilin, imajınızı belirlediğini bilmelisiniz. Mantıklı ve dikkatli, duygulu ve tutkulu ya da empati ve şefkat ile konuşmayı seçebilirsiniz. Karşı saldırıya geçmediğiniz sürece avantaj sizde olacaktır. Konuşma stilleri kültürel şemalara ve beklentilere göre değişkenlik gösterir ve genel bir kurala tabi değildir. Temel nokta, konuşma tarzınızın sizi değersizleştirmeye yönelik saldırılara karşı etkili olacaktır.

Dürüstlüğünüzün kanıtı, performans ve bağlılığınız olacaktır. Destekçilerinizin, hakkınızda söyleyecekleri kritiktir. Samimiyetiniz ve iyi işler yaptığınıza dair bilgileri varsa ve sizin için açıkça bunları ifade ediyorlarsa bu değersizleştirme karşısında güçlü bir destek sağlar.

Scott Parkin'in tutuklanma ve sınır dışı edilmesine tepki gösteren protestocular.

Örnek

Scott Parkin isimli barışçıl bir aktivist 2005 yılında Avustralyayı ziyaret etti. Parkin, herhangi bir uyarı yapılmaksızın gözaltına alındı ve sınır dışı edilmesine karar verildi. Avustralya hükümeti Parkin'in şiddet eylemlerine katıldığına dair bir açıklama yaptı. O sabah Parkin ile buluşacak olan lain Murray isimli bir başka barışçıl aktivist, Parkin için

protestolar düzenledi. Iain, Scott'dan özellikle bir 'arkadaş' olarak bahsetti ve onun şiddet karşıtlığının defaten altını çizdi. Protestolardan birinde protestocular mizahi bir taktik uygulayarak maskeler taktılar ve Scott'un barışçılığına dair mesajlar ilettiler. Iain'ın kullandığı dil ve takındığı tavır, Avustralya hükümetinin değersizleştirme taktikleri karşısında etkili oldu. Iain ve diğer destekçilerin tavırları sayesinde, Scott'un gözüaltına alınması çok daha fazla ilgi ve destek çekti. Avustralya hükümetinin eylemleri, geri tepti.³²

Yeni bir çerçeveye oturtma: olayları adaletsizlik olarak tanımlayın

Ne olup bittiğini kendi bakış açınıza göre açıklamanız çok önemli. Çünkü karşı taraf yalan söyleyecek, indirgeyecek, suçlayacak ve olanları kendi çerçevelerine göre tanımlayacaktır.

Ortak adaletsizliğin herkesin malumu olduğunu düşünebilirsiniz. Herkes olanları gördü, herşey çok aşikar diyebilirsiniz. Yanlış! Gerçekler hiçbir zaman kendi adına konuşamaz. Tanımlanmaları gerekir. Sizin için çok açık olan bir konu, başkaları tarafından çok farklı algılanabilir.

Karşı taraf yalan söyleyebilir. Doğru bilgi sağlayarak ve yalanları ifşa ederek bunu alt etmelisiniz. Karşı taraf konunun o kadar da önemli olmadığını söyleyecektir. Doğuracağı sonuçları önemsizleştirecektir. Sizse konunun önemli olduğunu ve ciddi sonuçlar doğuracağını sürekli söylemelisiniz.

Karşı taraf savunmaya geçerse, birilerini, muhtemelen de düşük rütbeli birini suçlayabilir. Ya da tek bir lideri, yaşama geçirilmekte olan politikaların bütünü için günah keçisi ilan ederek suçlayacaktır. Siz, kimin gerçekten sorunlu olduğunu belirtmelisiniz.

En önemlisi, karşı taraf olayları tamamen kendi bakış açısından yorumlayacak, başkalarını da öyle yorumlaya teşvik edecek bir dil kullanacaktır. Olayları kendi çerçevenize oturtarak bunu alt etmelisiniz. Herhangi bir konuda, amacınızın ne olduğunu ve mevcut güncel konunun kendi perspektifinizi ortaya koymanız için uygun olup olmadığını tartmalısınız.

Yönlendirin: destek toplayın ve resmi kanallardan uzak durun

Toplumsal tepki yeterince büyükse hükümet ya da başka güçlü gruplar bir soruşturma veya araştırma başlatmak zorunda kalabilir. Ya da değerlendirme yapmaları için bazı uzmanlar çağırabilir. Veya protestocuları polise şikayette bulunmaya veya mahkemeye gitmeye ikna etmeye çalışabilir. Ya da seçimi bekleyin diyebilir.

³² Brian Martin ve Iain Murray, "The Parkin backfire," *Social Alternatives*, Vol. 24, No. 3, Third Quarter 2005, pp. 46–49, 70.

Bu gibi yanıtların ortak noktası, resmi kanalların yani soruşturmaların, mahkemelerin, uzman panellerinin ya da devlet birimlerinin adalet sağlayacağını ve sorunu çözeceğini varsaymaktır. Devlete ait bu gibi mevkilerde bulunan kamu çalışanlarının çoğu iyi niyetli ve adalete sadık kişiler olabilir. Ancak resmi kanallar neredeyse her zaman çok yavaştır, her türlü kuralı bünyelerinde barındırır ve her zaman uzmanlara (örneğin avukatlara) ihtiyaç duyar. Konuyu toplumun gündeminden uzaklaştırarak, çoğu zaman protestoların enerjisini söndüren platformlara taşır.

Bir konu yeterince dikkat çekiyorsa, harekete geçmeyi, davranış ve politikalarda değişiklik yaratmayı hedeflemelisiniz. Bu nedenle resmi kanallara gitmemek genelde en doğru karardır. “Polis şiddetine yönelik bir soruşturma talep ediyoruz” ya da “Birleşmiş Milletler müdahale etsin” demek bir rahatlama sağlayabilirse de elde edilen sonuç gerçekte tatmin edici olmayacaktır.

Bazı durumlarda hükümet, polis ya da başka birimler resmi bir kanala başvurur. Resmi bir soruşturma başladığını varsayalım. En etkili yanıt verme şekli ne olacaktır?

Seçenek 1: Soruşturma sürecine dilekçeler vererek, tanıklık yaparak ve diğer kişileri de bu yönde teşvik ederek katılın. Bu, daha sağlıklı bulgular ortaya çıkmasını sağlayabilir. Dezavantajı ise, toplumsal bir hareket yaratmaya harcanacak enerjinin bununla bölünecek olmasıdır. Soruşturma pek de iyi sonuçlar vermiyorsa sürece katılımınız soruşturmanın güvenilirliğini arttırmayı sağlayacaktır.

Seçenek 2: Soruşturmanın daha nitelikli olması için baskı yapın. Kurumlar içinde yürütülen soruşturmalar, örneğin devlet ya da polis tarafından, çoğunlukla statükoya hizmet eder. Bu nedenle bağımsız, kamuoyuna açık bir soruşturma talep edin.

Seçenek 3: Soruşturmaya sızın. İçeride -örneğin heyetlerde yer alan üyelerden ya da çalışanlardan- destekçileriniz olmasını sağlayın. Soruşturmanın gidişatı ile ilgili bilgi almanız ve buna göre hareket edebilmeniz önemli.

Seçenek 4: Soruşturmayı dikkate almayın. Kampanyanıza devam edin ve dikkatinizi dağıtmayın.

Seçenek 5: Soruşturmanın itibarını düşürmeye çalışın. Kapsamı dar yasal düzenlemeler şekillendiğini, yanıltıcı varsayımlar, çıkar çatışmaları ve tanıkların dinlenmesindeki yetersizlikler gibi zayıflıkların altını çizin.

Seçenek 6: Kendi soruşturmanızı başlatın. Polis şiddetine yönelik düzenlenecek bir “halk soruşturması” ile halka açık mahkemeler düzenleyebilir, kanıt toplayabilir ve basın açıklamaları yapabilirsiniz.

Seçenek 7: Soruşturmayı kendi kampanyanızın lehine çevirin. Her kayda değer gelişmede bir yürüyüş düzenleyin. Soruşturmaya katılarak bilgi toplayacak ya da bir eylemlilik gerçekleştirecek üyeleriniz olsun. Gelişmeler hakkında, kendi yorumlarınızı yazacağınız açıklamalar yapın. Bu seçenekte amacınız destek toplamak olmalı. Soruşturma, size yardımcı olacak araçlardan birisidir.

En iyi seçenek hangisi? Bu, duruma göre değişecektir. En önemli nokta farklı seçenekleri değerlendirmek ve eldeki veriler doğrultusunda hangisinin işe yarayacağını saptamaktır. Önceki soruşturmalarda ne oldu? Heyettekiler hakkında ne biliyorsunuz? Kamuoyu ne düşünüyor?

Soruşturma bittiğinde ve sonuçlar açıklandığında bir başka karar alma süreci başlayacaktır:

- Soruşturma istediğiniz gibi sonuçlanmazsa bulguları sorgulamalı ve soruşturmanın adil olup olmadığını sorgulamalısınız.
- Soruşturma istediğiniz gibi sonuçlanırsa daha büyük bir zorluk ile karşı karşıya kalabilirsiniz. Bulguların hayata geçirilmesi. Pek çok insan “bu isabetli bulgular sonucu sorun çözüldü” diye düşünerek başka bir şey yapma ihtiyacı duymaz. Kampanyayı sürdürmek için hazırlıklı olun.

Bazı nadir vakalarda, soruşturmadan çıkan zayıf sonuçlar kitlesel tepkiyi yeniden alevlendirmiştir.

1991 yılında Rodney King’in darp edilmesinin ardından dört polis memuru için hukuki süreç başlatılmıştı. Herkes mahkum edilmelerini bekliyordu. Ancak jüri polisleri suçlu bulmadı. Tepki o kadar büyük oldu ki Los Angeles’ın güney merkezinde günlerce süren bir isyan başladı. 50 kişi hayatını kaybetti ve yüz milyonlarca dolar değerinde kamu malına zarar verildi. Bunun ardından yeniden bir mahkeme düzenlendi ve iki polis memuru suçlu bulundu. Bu kararın ardından yeniden bir olay yaşanmadı.

Gözdağına direnin

Bir adaletsizlik karşısında bazı insanlar, risklerinden ötürü protesto etmekten korkabilir. İnsanlar kötü gözükmekten, işlerini kaybetmekten, tutuklanmaktan, darp edilmekten, işkence görmekten ya da öldürülmekten korkacaktır. Gözdağı, protestolar karşısında çok güçlü bir taktiktir ve dikkatli değerlendirilmesi gerekir.

Birkaç nokta hatırlanmaya değer.

- Rıza. Direnişe katılacak herkesin tüm risklerin bilincinde olması gerekir.
- Katılım. Protesto, genellikle daha fazla insan katılım gösterdiğinde daha güvenlidir. (Geniş katılım, özellikle de toplumun farklı kesimlerinden kişilerin katılımı protestoya itibar katan bir şeydir - en azından topluluğun büyük çoğunluğu değersizleştirmeyi zorlaştıracak şekilde hareket ediyorsa.)
- Risk alanlar. Bazı bireyler daha fazla risk almaya istekli olabilir. Çoğu durumda bu kişiler gençler arasından çıkar. Bu durumda özellikle riskleri anlamaları önemlidir ve desteklenmeleri gerekir. Diğer yandan düşünmeden hareket etmek yıkıcı sonuçlara neden olabilir. Risk alan kişiler hareket için oldukça değerlidir. Bu insanların varlığı ve katkıları, önemsiz nedenler için değil, gerçekten ihtiyaç duyulduğunda maksimum avantaj sağlayacakları durumlarda kullanılmalıdır.
- Seçenekler. Protestonun farklı biçimlerinin düşünülmesi kıymetli. Bazıları diğerlerinden daha risklidir. Tehlikeler çok barizse görece daha güvenli bir protesto yolu seçmek gerekir. Örneğin ışıkları kapatmak, tencere tava çalmak, belli bir renkte kıyafet giymek gibi.
- Görünürlük. Bazı bireyler için görünür biçimde direnmek arka planda olmaya kıyasla daha kolaydır. Muhalif bir kişiyse ve tutuklanma riski ile karşı karşıyaysanız etrafınızda ne kadar fazla insan olursa o kadar güvende olursunuz. Herhangi bir şey olduğunda çok sayıda tanığınız olacaktır.

Gözdağı tepki yaratabilecek bir şeydir. Bu yüzden gözdağı söz konusu olduğunda her zaman iyi kalitede, net kanıtlar yakalamalı ve ifşa etmelisiniz. Bunu yapabiliyorsanız saldırıların geri tepmesini sağlayabilirsiniz.

Sonrası

Olaylar sona erdikten sonra yapmanız gereken nedir? Olaylar sona ermiş olabilir ama adaletsizliğe karşı mücadele sona ermemiştir. Yaşananların anlam ve etkisi tartışılmaya devam edecektir.

Rodney King'in polisler tarafından 1991 yılında dövüldü. Bu olayı takip eden yıllarda King, çoğunlukla tutuklamalarla ilgili olarak haberlere çıktı. 2003 yılında, tanınan sağ görüşlü bir yorumcu olan David Horowitz, King'den "kendi kendine zarar veren bir maganda" olarak bahsettiği bir makale yazdı. King'e "zavallı bir aylak" ve "pervasız bir suçlu" olarak hitap etti. Neden? Çünkü King'in darp edilmesi polis şiddetinin sembolü olmuştu. Horowitz,

King'i aşığlayarak polise yönelik eleştirileri alt etmeye çalışıyordu. King'in darp edilmesi olayı kapanmıştı ama olayın önemi devamlılığını korudu.

Polisin uyguladığı bir şiddet vakası hatırlanabilir ya da unutulabilir. Şiddete maruz kalan kişi -King vakasında olduğu gibi- daha değersiz olarak algılanırsa fazla endişe yaratmayabilir. Yapılan eylem, olması gereken bir prosedür ya da bir suistimal olarak algılanabilir. İnsanlar bu konuda fikirlerini özgürce söyleyebilir ya da konuşmaktan korkabilir.

1915 yılında 1. Dünya Savaşı sırasında, Osmanlı İmparatorluğu içinde bir etnik azınlık olan Ermeniler, Osmanlı askerleri tarafından evlerinden sürülmüşlerdi. Yaklaşık 1 milyon ya da daha fazlası açlıktan, sürgün esnasında ya da katliamlarda öldü. Bu, tarihin en önemli soykırımlarından biri olarak kabul edilir (Osmanlı İmparatorluğunun devamı kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti soykırımı kabul etmemektedir.). Yaklaşık bir yüzyıl sonra Türk hükümeti olan bitene ilişkin kanıtları saklamakta, olayı soykırım olarak tanımlayan herkese gözdağı vermektedir. Diğer bir deyişle Türk hükümeti, bu adaletsizliğe yönelik tepkiyi sindirecek yöntemler izlemeyi sürdürmektedir.

Bu bağlamda, Ermeni soykırımı bitmemiştir. Ne anlama geldiği ve hatta nasıl gerçekleştiği tartışmalıdır.

Tıpkı Rodney King'in darp edilmesi ve Ermeni soykırımı gibi, bazı olaylar içerdikleri anlam nedeniyle yıllarca tartışılmaya devam eder. Bu, Holocost, Avrupa kolonizasyonu ya da İsa'nın hayatı gibi konular için özellikle geçerlidir. Yani daha geniş bağlamlarda algılanan ve dünyaya yönelik algıyı değiştiren olaylar olarak geçerliliklerini korumaya devam ederler.

Bu nedenle anlık olaylar sona erdiğinde, o konu ile mücadelenin bittiğini varsaymak yanlış olacaktır. Anıları yaşatmak, kurbanları hatırlatmaya devam etmek, zaman içinde yeniden yorumlanmasına direnmek ve verilen adaletsiz kararları tartışmak gerekir. Olayların -adaletsizlikler ya da toplumu harekete geçirmiş kampanyaların- yıldönümleri, gelecekte de benzer konularda ortaya çıkacak problemleri anımsamak için iyi bir gerekçe oluşturacaktır. 1945 yılında Hiroşima'ya atılan atom bombası hala her yıl anılmaktadır. Bu güncel olarak sürmekte olan nükleer silahlanma tehdidine yönelik endişeleri canlı tutmaya yardımcı olmaktadır.

Geri tepme modeli, yaşanmış olan adaletsizliklerin anısını canlı tutmak için izlenecek yollardan bir tanesidir. Yaşanan adaletsizliklerin anısını hikayeyi hasır altı eden, kurbanları değersizleştiren, olup bitenlerin kabul edilebilir şeyler olduğunu söyleyenlerden korumak için öfkeyi azaltma amacıyla kullanılan teknikleri ifşa edebilirsiniz.

5. Soru ve cevaplar

İşte tepme modeli ile ilgili muhtemel sorular ve cevapları.

Korkunç şekilde darp edildik. O kadar büyük bir adaletsizlikti ki... Ama kitlesel tepki nerede? Kimsenin umrunda olmadı. Model işlemiyor.

Geri tepme modeli adaletsizlik yaratan faillerin kullandıkları taktikler ve bunları alt etme yöntemleri ile ilgilidir. Bu model, sizin adaletsiz olduğunuzu düşündüğünüz herhangi bir konuda insanların öfkeye kapılacağını söylemez.

Kimsenin umursamadığını ve tepki vermediğini nereden biliyorsunuz? Belki bazı şikayetler yapıldı ve protestolar düzenlendi ancak sizin haberiniz olmadı.

Karşı tarafın tepkiyi yok etmek için uyguladığı taktikleri incelediniz mi? Belki bu nedenle insanların bu durumdan haberleri olmadı ya da önemli olduğunu düşünmediler.

2003 yılında, Irak işgalinden önce çok fazla protesto yaşandı. Ama işgal yine de gerçekleşti. Barış hareketi bunu engelleyemedi.

Aslında protestolar önemli bir fark yarattı. Muhalefetin büyüklüğünü ortaya koydular ve işgali itibarsızlaştırdılar. 11 Eylül'den sonra ABD hükümetine verilen destek inanılmaz boyutlardaydı. Irak işgali bu ortamın üzerine kuruluydu. Protestolar toplumun görüşünü değiştirmekte çok etkili oldu.

İlk etapta Bush, Cheney ve diğer destekçiler, Suriye ve İran'ı da içine alan müdahalelerle kendi isteklerini gerçekleştirecekleri çok daha kapsamlı bir işgali hayal ediyorlardı. Irak işgaline yükselen sesler bu ajandanın engellenmesini sağlayan faktörlerden biri oldu.

İşgali planlarken ABD hükümeti tepkiyi azaltmak için 5 metodu da kullandı. Saddam Hüseyin'in askeri kapasitesi hakkında yalan söyledi, Saddam'ı yeni bir Hitler gibi gösterdi, 11 Eylül'ün arkasında olduğunu ima etti, savaşa girmeyi meşrulaştırmak için yanlış bilgiler ve söylentiler yaydı (örneğin Saddam'ın nükleer silah bulundurduğu ve El-Kaide bağlantıları olduğuna ilişkin iddialar) ve BM'nin desteğini almaya çalıştı (ama alamadı), BM Güvenlik konseyindeki ülkeler işgale destek vermeleri için tehdit edildi ya da ülkelere rüşvet verildi. Protestolar olmasaydı bu yöntemler daha başarılı olacaktı. Örneğin protestolar olmasaydı Güvenlik Konseyi ülkeleri ABD baskılarına direnemeyebilir ve Güvenlik Konseyi'nin işgali

onaylaması sağlanabilirdi. Bu da işgale çok daha büyük bir meşruiyet katarak ve başka işgallere kapı açabilirdi.³³

Irak ambargosu ve Irak işgaline karşı çıkan göstericiler, Washington, 2002 veya 2003 , Washington, DC.

Şöyle bir fikrimiz var. Aktivistlerin dövülmesine ve hatta öldürülmesine neden olacak bir eylem planı hazırlayacağız ve böylece bizim davamızdan herkes haberdar olacak.

Böyle bir geri tepme mümkün ama riskli. Bunu kasten yaptığınıza dair en küçük spekülasyon ya da kanıt sizi itibarsızlaştıracaktır. Geri tepmesi umuduyla başkalarını size saldırımları için cesaretlendirmek hiç tavsiye edilebilecek bir şey değil.

Bunun yerine ikileme düşürme (dilemma) eylemi yapabilir yani karşı taraf nasıl tepki verirse versin kendisine zarar vereceği bir senaryo izleyebilirsiniz. 2010 yılında gerçekleşen Gazze filoları olayı buna bir örnektir. İsrail hükümeti filoya izin verseydi bu ambargonun aşıldığı ve hükümetin zayıfladığı anlamına gelecekti. İzin verilmeseydi İsrail hükümetinin adaletsizliğinin ve zalimliğinin bir kanıtı olacaktı. Haksız görülse bile gerçekten de İsrail geçişe izin vermedi. Komandolar filolara saldırdı ve 9 kişi hayatını kaybetti, diğerleri darp edildi ve tutuklandı ve bütün bunlar İsrail hükümetine geri tepti. Ancak filodakiler böyle bir saldırının gerçekleşeceğini ummadıkları gibi ölüm ya da ciddi yaralanmalar olmasını planlamak da etik değildir. Filodakiler bu gibi sonuçlar için

³³ Brian Martin, "Iraq attack backfire," *Economic and Political Weekly*, Vol. 39, No., 16, 17-23 April 2004, pp. 1577-1583.

hazırlanmışlardı ama hükümetin başka bir seçeneği daha vardı. İkileme düşürme eylemi karşı tarafa bir seçim hakkı tanır.

Dilemma eylemleri çok dikkatli hazırlanmalıdır. Aksi halde saldırılar geri tepmez. Filolarla ilgili gelişmeler basında çok yankı buldu. Ancak varsayalım ki birkaç aktivist öldürüleceklerini bekleyerek sınıra gittiler. Kimse bu konuda bir şey bilmiyorsa ya da neden gittikleri bilinmiyorsa ölümler geri tepmez. Hazırlık son derece önemlidir.

Bir grup aktivistin kara mayınlarına karşı olduklarını ve mayınlı arazide yürümeye karar verdiklerini düşünelim. Bazılarının yaralandığını ve öldüğünü varsayalım. Bu durum mayın üreticileri ve kullanıcıları açısından geri tepecek midir? Yüksek ihtimalle hayır. Aktivistler yanlış yönlendirilmiş ya da aptal gözükecektir. Zira karşı tarafın -kara mayınını savunanların- yapmış olduğu hiçbir şey yoktur.

Geri tepme modeli taktikler üzerine çok fazla odaklanıyor. Bizim daha uzun vadeli bir stratejiye ihtiyacımız var.

Doğru -geri tepme modeli kısa vadeli eylemler ile ilgilenir. Doğru- strateji önemlidir. Bu nedenle aradaki bağlantıya bakalım.

Stratejiyi bir amaca ulaşmak için plan yapmak ve bunu yaparken koşulları, kaynakları, destekçileri vb. değerlendirmek olarak tanımlayabiliriz. Taktikler ise belli bir strateji dahilinde yapılan eylemlerdir. Bu nedenle burada temel sorun taktik odaklı olup olmadığı değil taktiklerin stratejiniz ile örtüşüp örtüşmediği olmalıdır. Geri tepme modeli stratejiye ilişkin pek çok noktaya, özellikle de insanların adaletsizlikle mücadele tutkusunu harekete geçirmekte teşkil ettiği öneme değerlidir. Stratejiniz bu yaklaşım ile uyumluysa o zaman bir sorun yok demektir.

Varsayalım ki yanınızdaki bazı aktivistler sürecin yavaşlığından bunaldılar ve karşı tarafa saldırıya karar verdiler. Yaklaşımınız buysa geri tepme modelini kullanmayın çünkü model tamamen farklı bir yöntem izlemeyi önermektedir. Amacınız kendinizi iyi hissetmekse, goriller gibi giyinecek, yabancılara küfredecek ve restoranlarda olay çıkaracaksanız, yine geri tepme modelini kullanmayın. Çünkü model desteklerinizi harekete geçirmek üzerine kuruludur, kendinizi iyi hissetme üzerine değil. (Ancak modeli kullanırken kendinizi iyi hissedeceğiniz yollar elbette bulabilirsiniz).

Strateji son derece önemlidir. Ancak pek çok aktivist için pek heyecan verici bir şey değildir. Heyecan verici olan şey harekete geçmektir. Stratejik yaklaşım istiyorsanız, taktiklere -yani eylemlere- hangi stratejiyle yaklaşılması gerektiğini düşünmelisiniz. Geri

tepme modeli sizin için uygunsa başkalarının da anlamasını sağlayın, değilse alternatif bir şey deneyin.

Bazen biz de tepkiyi azaltacak eylemler yapıyoruz. Bir şey saklıyoruz, uygunsuz sloganlar atabiliyoruz. Bu bizim de fail olduğumuz anlamına mı gelir?

İki şeyi birbirinden ayırmak önemlidir: (1) adaletsiz kabul edilen şeyler, örneğin darp ya da katliamlar; (2) adaletsiz kabul edilen şeylere gösterilen tepkiyi azaltmak için kullanılan yöntemler.

İnsanları dövüyor veya onları vuruyorsanız o zaman kesinlikle siz de failsiniz. Başka insanlar sizi problemin kendisi olarak görecektir.

İsrail güçlerinin şiddet uygulayarak biber gazı ve ses bombalarıyla dağıttığı Hebron protestosu. Bir Alman dayanışma aktivisti göz altına alınırken.

Bir protestoya katıldığınızı ve polis sizi kötü şekilde darp ettiğini düşünün. Kişisel sebeplerden ötürü kimseye söylememeye karar verebilirsiniz. Belki de ailenizin ya da işvereninizin bir protestoya dahil olduğunuzu bilmesini istemeyebilirsiniz. O zaman üstünü örtmeye katkıda bulunmuş olursunuz. Ancak bu, saldırganlardan birisi olduğunuz anlamına gelmez. Bu yalnızca size yönelik saldırıyı ifşa etmediğinizi bu nedenle doğacak tepkinin muhtemelen daha az olacağı anlamına gelir. Bu tamamen sizin seçiminizdir.

Bir protestoya katıldığınızı ve polise küfürlü tezahüratlarla bağırığınızı düşünün. Siz de fail misiniz? Evet, ama sadece küfürlü sloganlar attığınız için. Bu birisine kötü şekilde saldırmaktan oldukça farklıdır. Düşünülmeye gereken polise karşı saldırgan sloganlar

atmanın iyi bir taktik olup olmadığıdır. Bazı gözlemciler nezdinde polisin size şiddet uygulamasını meşrulaştırmış olabilirsiniz.

Biri size karşı çıkar ve “olayın üstünü örtüyorsun” derse “sorun nedir?” diye sorabilirsiniz. Evet öfkenin azalmasına katkıda bulunmuş oluyorsunuz ama bunun için iyi sebepleriniz olabilir.

Birisi “gözdağı veriyorsun” derse bu iddiayı dikkatle değerlendirmelisiniz. Yaptığınız şey başkaları için tehdit oluşturuyorsa belki yanlış şeyi yapıyorsunuz. Diğer taraftan belki de karşı tarafta güçlü failer var ve siz onların eylemlerine şiddetsiz yöntemlerle karşı çıkıyorsunuz. Sizin bakış açınıza katılmayabilir ve sivil itaatsizliğin sosyal düzene tehlikeli bir tehdit oluşturduğunu iddia edebilir, tedirgin olabilirler.

Öfkeyi azaltan yöntemler otomatik olarak her zaman kötü değildir. Her vaka kendi koşulları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Üstünü örtme ya da gözdağı gibi etiketler kullanıldığı zaman gerçekte olup bitenin ne olduğuna bakılması gerekir.

Deneyimlerime dayanarak, yanlış yönlendirildiğini düşündüğüm bir grup içindeyim. Bir kampanya başlatmak üzereyiz. Benim düşüncelerim geri tepme modeli ile örtüşüyor. Modeli kullanarak diğer üyeleri, amacımızı gerçekleştirmek için nasıl daha uygun bir yaklaşıma cesaretlendirebilirim?

Grup içinde seçenekleri değerlendireceğiniz bir tartışma başlatabilirsiniz. “Geri tepme modeli resmi kanallardan uzak durulmasını önerir, belki harekete geçmeden önce bunu değerlendirebiliriz.” diyebilirsiniz. Tartışmak çoğu zaman değerlidir.

Farklı fikirlere açık olmalısınız. Bakış açınızı sunduğunuz kadar karşı tarafı da dinlemelisiniz. Belki elinizdeki vaka için geri tepme modeli yanlıştır ya da diğer öneriler daha çok işe yarayacaktır.

Ancak dinlemeniz, tartışmanız ve uzun süre üzerinde konuşmanıza rağmen ekibiniz kendi yöntemlerinde ilerlemeye kararlıysa izleyebileceğiniz birkaç seçenek var.

- Planlarının neden işe yarayacağına sorun, benzer kampanyalardan örnekler vermelerini isteyin.
- Olacıklara ilişkin öngörülerde bulunun. Bunları not alın. Öngörüleriniz doğru çıkarsa “ben demiştim!” diyebilirsiniz. (Gelgelelim bu sizi grupta pek de popüler yapmayabilir.)

- Büyük bir kampanyaya başlamadan önce farklı yöntemleri uyguladığınız küçük bir deneme yapın.
- Fikirlerini değiştirebilmeleri için ne gibi örneklemelere, argümanlara ihtiyaç duyduklarını sorun. Bir şey söyleyemiyorlarsa, bazı inançların ve motivasyonların örneklemeler ve farklı fikirlerinden daha önemli olduğunu düşünebilirsiniz.

Tüm bunların ardından yine de dinlenmediğinizi fark edebilirsiniz. Veya kampanya için seçilen yöntemleri sürekli sorguladığınız için grubun karın ağrısı haline geldiğiniz söylenebilir. Bu durumda ne yapacaksınız?

Seçenek 1. Kampanyaya katılın. Başarılı olabilmesi için yapabileceklerinizi yapın. Bazen bir ekip olarak çalışmak ve bir ekip olarak kaybetmek, kısa vadede başarılı olup iç anlaşmazlıklar yüzünden dağılmaktan daha iyidir. Uzun vadede birlikte çalışmak en iyi seçenek olabilir. Belki herkes hatalardan bir şeyler öğrenir. (Belki de öğrenmez!)

Seçenek 2. Ciddi olarak yanlış yönlendirildiklerini düşünüyorsanız çabalarını sabote edin. Bu oldukça kötü bir seçenektir. Bunu düşünmeniz bile perspektifinizi kaybettiğinizi ve vazgeçmeniz gerektiğini gösterir.

Seçenek 3. Bu grubu bırakın ve bir başkasına dahil olun ya da kendiniz bir grup kurun veya yalnız çalışın. Anlaşmazlıklar sona erecektir!

6. Alıştırmalar

Bu alıştırmalar üzerinde grup olarak ya da bireysel olarak çalışabilirsiniz. Bir atölye sırasında birkaç kişi ya da grup bunlar üzerine çalışabilir ve ardından da ortaya çıkan sonuçlar karşılaştırılabilir.

1. Adaletsiz bir durumu analiz edin

Sizin ya da grubunuzdan birinin iyi bildiği bir adaletsizlik seçin. Zorbalığa maruz kalmak gibi kişisel bir tecrübe, soykırım gibi üstünde çalıştığınız için bildiğiniz ya da daha önce kampanya düzenlediğiniz, örneğin çocuk askerler gibi bir konu olabilir.

(a) Failer tarafından öfkeyi azaltmak için kullanılan yöntemleri 5 kategori altında yazın.

- üstünü örtme
- değersizleştirme
- yeniden yorumlama
- resmi kanallar
- gözdağı

(b) Kurbanlar tarafından öfkeyi arttırmak için kullanılan yöntemleri 5 kategori altında yazın.

- ortaya çıkarma (olanları ifşa etmek)
- iade-i itibar (kurbanı değerli kılmak)
- yeni bir çerçeveye oturtma (olayları adaletsiz olarak tanımlamak)
- yönlendirme (destek toplamak ve resmi kanallardan uzak durmak)
- direnme (gözdağına karşı direnmek)

(c) Bu yöntemlerin her biri ile ilgili sahip olduğunuz bilgileri yazın. Örneğin gözlem, konuşma, haber merkezleri, tarih kitapları.

(d) Kullanılan yöntemlerle ilgili nasıl daha fazla şey öğreneceğinizi yazın.

(e) *Kullanılabileceğini* düşündüğünüz yöntemleri yazın (daha önce kullanılmamış olsa bile).

(f) Yöntemleri sınıflandırmak gerçekleşen adaletsizliği anlamınıza yardımcı oluyor mu bunu düşünün.

2. Bir geri tepme makalesi üzerinde çalışın

Geri tepme analizi kullanan bir makale seçin.³⁴

(a) Makaledeki temel düşünceleri kısa bir özetle yazın. Örneğin bu öfke doğuran ya da azaltan yöntemlerin bir listesi olabilir.

(b) Analizi değerlendirin. Kanıtlar nasıl kullanılmış? Yöntemler doğru sınıflandırılmış mı? Sonuç iyi desteklenmiş mi? Makaleyi daha özenli, bilgi verici ya da ikna edici yapmak için ne değiştirdiniz?

(c) Makalenin stilini inceleyin. Akademik mi yoksa herkese hitap edebilir mi? Net olarak kaleme alınmış mı? Makaleyi spesifik bir okur grubuna, örneğin öğrenciler ya da emekli askerlere daha uygun yapmak için ne değiştirilebilir?

(d) Konuyla ilgili olan ama geri tepme analizi kullanmamış başka bir makale daha okuyun. Örneğin bir haber bülteni. Burada, geri tepme analizine dahil edilebilecek yeni bilgi olup olmadığına bakın. Geri tepme analizi ile çelişen bilgi var mı? Bu makalede geri tepme modeline kolay uymayacak yöntemlerden bahsediliyor mu?

3. Yorum yapın

Bir blog ya da internetteki bir makaleyi ele alarak adaletsizlik üzerine bir şeyler söyleyen bir yazıya yorum yapın. Örneğin eylemlerin nasıl geri teptiğini, hangi çerçeveler üzerinden yorumlandığını, değersizleştirmenin nasıl işletildiğini belirtebilirsiniz. (Geri tepme modelinden hiç bahsetmeseniz de olur, sadece kullanılan taktikleri ve sonuçlarını açıklayabilirsiniz.). Diğer yorumlara bakıp söylediklerinize karşılık olabilecek bir şey olup olmadığına bakın. Bilgiler üzerine yürüyen ve düşüncelere ilişkin tartışmaların yürütüleceği yorumlar yapma arayışında olun.

4. Bir geri tepme analizi yazın

Altta yer alan adımlar öneri niteliğindedir. İhtiyacınıza göre uyarlayabilirsiniz.

(a) Bilgi sahibi olduğunuz ya da hakkında bir iki makale okuduğunuz bir konu seçin.

(b) Bir format seçin. Örneğin makale, PowerPoint sunumu ya da bildiri.

(c) Hiçbir kaynağa başvurmadan tamamen kendi bilginiz üzerinden bir taslak yazın.

(d) Birkaç ek kaynak okuyun veya kontrol edin, taslağı geliştirdikçe eklemeler ve düzeltmeler yaparak ilerleyin.

³⁴ Birçok olasılık için, bkz: "Backfire materials," <http://www.bmartin.cc/pubs/backfire.html>

(e) Taslak yeterince mantıklı bir yazı halini aldığıında uzman olmayan bir iki kişiye gönderin. Yorumlarını alın ve buna göre düzeltmeler yapın.

(f) Taslağı, konu hakkında bilgi sahibi olan bazı kişilere gösterin ve yorumlarına göre düzeltmeler yapın.

(g) Hem uzman olan hem olmayan kişiler çalışmayı tatmin edici bulursa analizini kullanabilir ya da sunabilirsiniz. Bulmazlarsa taslak üzerinde aynı şekilde ilerleyerek tekrar çalışın.

İpucu: küçük bir çalışma ile başlayın ve nispeten hızlı tamamlayın. Deneyim kazandıkça daha büyük projeler üstlenin.

5. Bir saldırıya karşı hazırlanın

(a) Kişisel olarak size, grubunuza ya da değer verdiğiniz bir kişiye zarar veren olası bir saldırı varsayın.

(b) Saldırganın doğacak öfkeyi yok etmek için neler yapabileceğini yazmaya başlayın.

(c) Sizin ya da grubunuzun öfkeyi çoğaltmak için neler yapabileceğini yazın.

(d) Saldırıya hazırlanmanın en önemli yolları not alın.

(e) Bu hazırlıkların ne zaman, nerede ve ne şekilde gerçekleşeceğini yazın.

(f) Hazırlık kişisel olarak yapabileceğiniz bir şeyse yapın! Başka kişilerin de dahil olması gerekiyorsa onları cesaretlendirecek bir plan yapın.

6. Bir taktik oyunu oynayın

Bu alıştırmada iki ya da daha fazla kişi olması yararlı olacaktır.

(a) İki takıma ayrılın. Biri saldırı, diğeri savunma takımı olmalı. Genel bir saldırı tarzı belirleyin.

(b) Saldırı takımı -doğal olarak!- saldırı için öfkeyi azaltacak yöntemleri de katarak, yaratıcı fikirler bulmalı. Savunma takımı bu saldırının üstesinden gelecek ve öfke yaratacak yöntemler bulmalı.

(c) Takımlar fikirlerini karşılaştırmalı.

Senaryoya bağlı olarak, savunma takımı saldırı planını duyana kadar bekleyebilir ya da iki taraf eş zamanlı hareket edebilir.

7. Öngörülerde bulunun

Medyayı takip edin ve örnek olarak güçlü bir grup tarafından gerçekleştirilen adil olmayan bir eylem haberi arayın. Örneğin 2011 yılında Mısırlı protestoculara yapılan saldırılar, News Corporation skandalının ortaya çıkarılması ya da WikiLeaks kurucusu Julian Assange'ın tutuklanması.

(a) Haber ortaya çıkarken güçlü grup tarafından toplumsal öfkeyi yok edecek yöntemlerin neler olacağına dair tahmin yürütün.

(b) Farklı kaynaklardan daha fazla bilgi arayın ya da daha fazla açıklama gelmesini bekleyin. Buna göre öngörülerinizin tutarlı olup olmadığına bakın.

8. İnsanlarla konuşun

Bazen adaletsizliklere karşı yoğun mücadele içindeki kişilerle tanışabilirsiniz. Tecavüz kurbanları için bir merkezde, bir kampanyada, çevre konularında çalışan biri ya da Af Örgütü'nün aktif bir üyesi olabilir. Bu kişiyle konuşma şansı elde ederseniz ilgilendikleri konu ile ilgili geri tepme kategorilerini kullanarak sorular sorun. Burada olası sorularda “onlar” olarak bahsedilen kişiler tecavüz zanlısı, çevreyi kirleten şirket ya da baskıcı bir kurum olarak düşünülebilir.

- Hareketleri hakkında bilgilerin üstünü örtüyorlar mı?
- Hedefe aldıkları kişileri değersizleştiriyorlar mı?
- Ne yaptıkları hakkında yalan söylüyorlar mı? Olan bitenin önemini azaltıyorlar mı? Olayları tamamen farklı bir bakış açısıyla mı görüyorlar?
- Problemi çözmek için devlet birimi ya da mahkeme gibi resmi kanallar ne derece etkili oluyor?
- İnsanlara gözdağı vermek için saldırı ve tehdide başvuruyorlar mı?

9. Kendi egzersizlerinizi hazırlayın!

Ek: Canlı kalkanlar ve önleyici geri tepme

Jørgen Johansen

İnsanlar muhtemel hedefleri, örneğin binaları, korumak için fiziksel olarak kendilerini kullandıklarında “canlı kalkan” olarak tanımlanırlar. Buradaki düşünce, ‘masum’ ve ‘saygın’ vatandaşlar muhtemel bir hedefe yakın durursa, saldırganın muhtemel geri tepme etkisinden endişe ederek saldırmaktan çekineceğidir.

Canlı hedefler

Diğer sivillere siper olan siviller ise genellikle ‘silahsız korumalar’ olarak adlandırılırlar. Nonviolent Peaceforce (Şiddetsiz Barışgücü) ya da Peace Brigades International (Uluslararası Barış Tugayları) gibi organizasyonlar devlet, gerilla grupları, mafya ya da paramiliter örgütler tarafından saldırı tehdidi altındaki aktivistlere siper olan gönüllüleri destekler. Bu gibi grupların çok başarılı ve etkili olmuş çalışmaları vardır.³⁵ Nadir bazı durumlarda silahsız korumalar saldırıya uğradıklarında kendi gruplarının iyi belgelenmiş ve saygın geçmişi, onların değersizleştirilmelerini ve gözdağına maruz kalmalarını oldukça zorlaştırır.

Bu gibi grupların temel faaliyetlerinden bir tanesi ne yaptıklarını detaylı olarak belgelemektir. Böylece saldırganların, verdikleri zararın üstünü örtmeleri zorlaşır. Bu gibi organizasyonların, kendi etkinliklerini duyurmak için gelişmiş sistemleri bulunur. Bu tür görevlerde dolaylı ya da doğrudan yer alanların saygın kişiler olması saldırganların yalan, suçlama ya da çerçeveleme ile olayları yeniden yorumlamaları da güçleşmektedir.

Bina ve altyapılar

Savaş koşullarında bazen insanlar bina ve altyapıları korumak için canlı kalkan olarak kullanılırlar.

NATO 24 Mart 1999 tarihinde Sırbistan’ı bombalamaya başladığında, lokal ve uluslararası yüzlerce eylemci köprüleri bombalamalardan korumak için Belgrad, Grdelica, Novi Sad ve diğer şehirlerde canlı kalkan oluşturdular. Yabancılardan bazıları bombalamaya katılan ülkelerden gelenlerdi. Uluslararası medya kuruluşları olayı görüntülediği için NATO, üzerinde insan olan köprüleri bombalamaktan kaçındı. Geri kalan altyapıların çoğu yıkıldı ancak köprüler kurtarıldı.

³⁵ Liam Mahony ve Luis Enrique Eguren, *Unarmed Bodyguards: International Accompaniment for the Protection of Human Rights* (West Hartford, CT: Kumarian Press, 1997).

2003 yılında Irak işgali öncesi gönüllü olan 30 canlı kalkan Londra'dan Irak'ın Bağdat şehrine gitti. Otobüs yolculukları sırasında Avrupa'dan başka aktivistleri de aldılar ve sayıları yaklaşık 500 kişiye yükseldi. İki sulama tesisi, iki elektrik santrali, bir iletişim tesisi ve bir petrol rafinerisini canlı kalkan olacakları binalar olarak seçtiler.³⁶ Amaçları bu binaların içinde ya da yakınlarında yaşadıklarını duyurarak bombalamaya engel olmaktı. 2003 yılında bu binalarda yalnızca iletişim tesisi bombalandı. Bu da canlı kalkanlar binayı terk ettikten bir gün sonra gerçekleşti.

The Human Shield Action (Canlı Kalkan Eylemi) Kuzey Irak'ın Suriye ile olan sınırını 15 Şubat 2003 tarihinde kapattı. Bu sınırı geçen otobüsleri karşılayan kalabalığın bir resmi. Irak'a giriş yapacakları noktanın bu olacağını canlı kalkanların kendilerinin bile o ana dek bilmedikleri düşünülürse karşılamaya gelen kalabalık oldukça etkileyiciydi. Kapıdan sarmakta olan adam 68 yaşındaki Godfrey Meynell. İngiltere'den gelen Meynell akıcı bir Arapça konuşuyor ve kalabalığa neden orada olduklarını açıklıyordu.

Doğa

Ormanların yok edilmesine karşı verilen bazı mücadelelerde insanlar canlı kalkan olarak ağaçları korurlar. Hindistan'da Chipko hareketinin bir üyesi olan bir kadın 1970'li yıllarda 'ağaçlara sarılanlar' hareketini başlattı. Kesilmesi için gelinen ağaçlara sarılıyorlardı. Bu eylemin en erken örnekleri 1731 yılına kadar geri gitmektedir. Amrita Devi ve yüzlerce insan bölgelerindeki ağaçların kesilmesini engellemek için ağaçlara sarılmıştır.

Modern çevre aktivistleri bunu daha da geliştirmişlerdir. Bazıları haftalarca ağaçlarda yaşamış ve ormancuların kesim işini zorlaştırmıştır. Diğerleri sadece başları dışarıda kalacak şekilde vücutlarını toprağa gömmüş ve toprağın yol yapımı için sürülmesine engel olmuştur.

³⁶ <http://www.humanshields.org>

Büyük kamyonların geçebilmesi için aktivistleri öldürmeleri gerektiğinden sürüm başarısız olmuştur. Bu kampanyaların bazıları başarılı olmuş bazıları hala sürmektedir.

Sonuç

Bu üç tip canlı kalkan, geri tepme modelini önleyici şekilde kullanmışlardır. Kendilerini bilinçli olarak büyük bir risk altına atmış ve öldürülmelerinin, güç sahibi yüksek mevkilerce göze alınamayacağını ummuştur. Bu yöntemin her zaman işe yarayacağını garantisi olmasa da iyi planlanırsa başarılı olma ihtimali yüksektir. Eylemciler planlarını doğru yaparlarsa güç sahipleri öfkeyi azaltmaya çalışırken çok zorlanabilir.

1. Belgelemenin iyi bir biçimde planlanması ve elde edilen bilginin etkili bir biçimde yayılması sonucunda kampanyayı yürütenler, karşı tarafın olup bitenleri saklamasını zorlaştırabilir.
2. Toplumda saygınlığı olan kişileri dahil ederek, eylem yapan grubun değersizleştirilmesini zorlaştırırlar.
3. Ana akım medya ve alternatif kanallara erişim iyi bir biçimde sağlandığında karşı tarafın yalan söyleme, çerçeveleme ve suçlama gibi girişimlerini sınırlandırılırlar.
4. Mümkün olan her fırsatta konsolosluklar, uluslararası örgütler ve hükümetler gibi resmi organlarla ilişki kurarlar.

Bazı değersizleştirme kampanyaları, gönüllü katılımın azlığına vurgu yapar. Saldırganlar bazen, canlı kalkanların oraya gitmek için emir aldıklarını iddia ederler. Genel bir değersizleştirme taktiği, canlı kalkanların katılmazlarsa cezalandırılıp katılırlarsa ödüllendirilecekleri üzerine söylentiler şeklindedir. Bazıları, kalkanları naif olmakla ve 'düşman'la işbirliği yapmakla suçlar. Ne kadar şeffaflaşılır ve ne kadar saygın insan katılım gösterirse, bu iddialar o kadar zayıflar. Canlı kalkan taktiğinin geliştirilmesi için daha fazla deneme ve araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır.